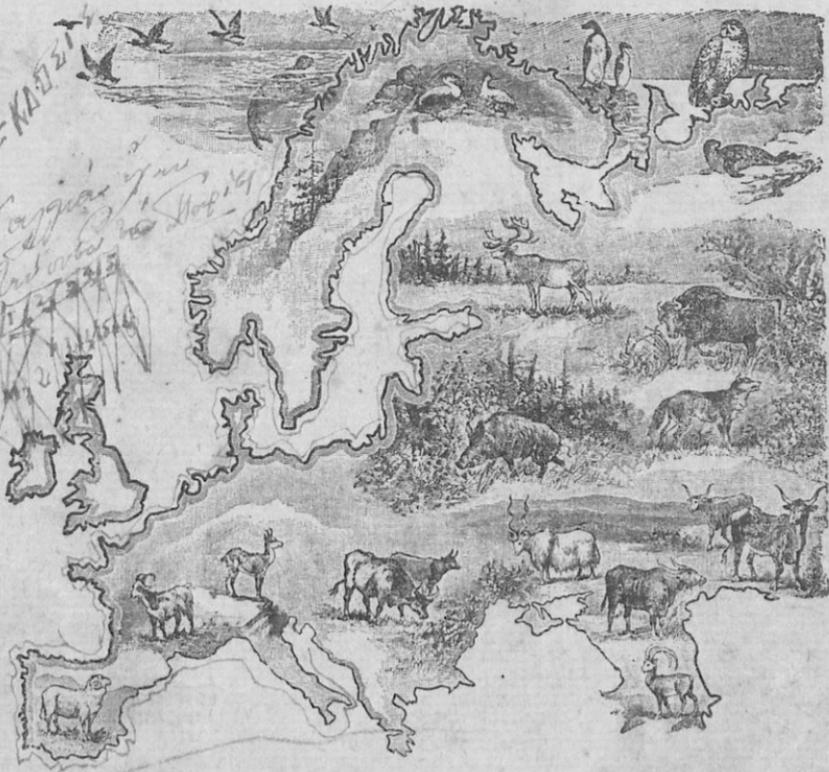

180
ΝΙΚΟΛ. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ 2^{ΟΥ} ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΝΕΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΕΥΡΩΠΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΤΗ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΤΟ Β' ΕΤΟΣ ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Ε' ΚΑΙ ΣΤ'

1939

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΤΖΑΚΑ ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ
ΑΘΗΝΑΙ

1939 ΠΑΠ

ΝΙΚΟΛ ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ 2^{ΟΥ} ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΝΕΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΕΥΡΩΠΗ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΤΟ Β' ΕΤΟΣ ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Ε' ΚΑΙ ΣΤ'

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΤΗ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΤΖΑΚΑ-ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ
81^Α ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 81^Α
ΑΘΗΝΑΙ
1939

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τῶν ἐκδοτῶν.

Μαθητῶν

Σημείωσις.

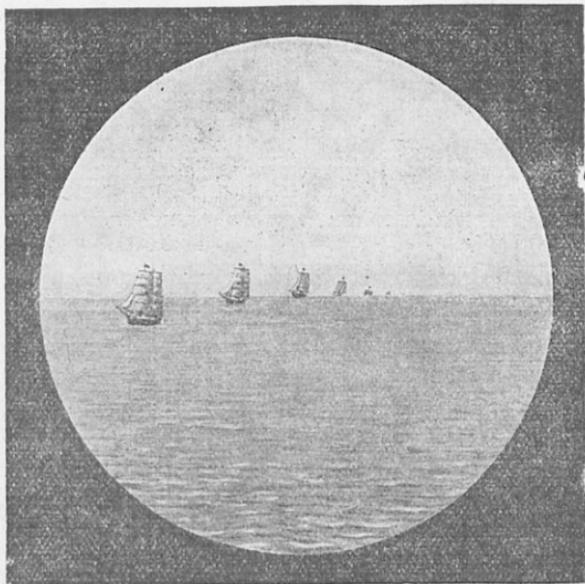
Οἱ μαθηταὶ ἀνὰ 2 ἢ 3 ἐπὶ τῶν θρανίων ἔχουν ἀνοικτούς γεωφυσικούς χάρτας καί: Πρῶτον, παρατηροῦν, εὐρίσκουν καὶ συγκεντρῶνουν ὅ,τι ἠμποροῦν νὰ ἀναγνώσουν εἰς τὸν χάρτην (θέσιν, ὄρια, ἔδαφος, ποταμούς, ὄρη, πεδιάδας, κόλπους, ἀκρωτήρια, πόλεις κλπ). Κατόπιν ἀκολουθεῖ συζήτησις καὶ ἐξευρίσκειται ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γνωστῶν γεωγραφικῶν στοιχείων τοῦ τόπου, ὅ,τι δὲν γράφει ὁ χάρτης, ἤτοι ἡ ζωὴ τοῦ τόπου (κλίμα, προϊόντα, ἀσχολίαι, πληθυσμός, λαός, θρησκεία, διοικήσις κτλ.). Τέλος γίνεται κατ' οἶκον ἡ χαρτογραφία τῆς χώρας καὶ κάτωθι εἰς συγκεντρωμένας περιλήψεις διαλαμβάνεται ἡ ζωὴ αὐτῆς.

ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ Α. Ε.
ΑΘΗΝΑΙ, ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ 44

Α΄. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Η ΓΗ

1. Σχήμα τῆς Γῆς.— Γῆν ὀνομάζομεν τὸν πλανήτην, εἰς τὸν ὁποῖον κατοικοῦμεν. Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας παρεδέχοντο ὅτι ἡ γῆ εἶχε σχῆμα ἐπίπεδον καὶ ἐτελείωεν εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὠκεανῶν. Πολλοὶ σοφοὶ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐδίδαξαν ὅτι ἡ γῆ ἦτο στρογγυλή, χωρὶς νὰ ἠμπορέσουν νὰ τὸ ἀποδείξουν. Διάφοροι κατόπιν ἀστρονόμοι προσεπάθησαν νὰ ἀποδείξουν ὅτι ἡ γῆ κινεῖται καὶ εἶναι στρογγυλή. Ὁ Νεύτων πρῶτος ἔκαμε τὰς μεγαλυτέρας ἀπο-

Ἡ γῆ εἶναι στρογγυλή.

δείξεις ὅτι ἡ γῆ εἶναι στρογγυλή καὶ κινεῖται. Κατόπιν πολλοὶ ἄλλοι συνεπλήρωσαν ὅτι ἡ γῆ εἶναι στρογγυλή, διότι:

α΄) Ὅπου καὶ νὰ σταθῶμεν, βλέπομεν γύρω τὸν ὀρίζοντα κυκλικόν. Αὐτὸ μόνον εἰς τὴν σφαῖραν εἶναι δυνατὸν νὰ συμβῇ.

β΄) Ὅσον ὑψηλότερον ἀναβαίνομεν, τόσον μεγαλώνει ὁ ὀρίζων, ὅπως συμβαίνει εἰς ἓνα στρογγυλὸν σῶμα.

γ') Ἐν σταθῶμεν εἰς τὴν παραλίαν, καὶ παρατηρῶμεν πλοῖον ἐρχόμενον πρὸς ἡμᾶς, διακρίνομεν πρῶτον τὰ κατάρτια καὶ τὰ φουγάρα καὶ ὅσον πλησιάζει φαίνεται καὶ τὸ ὑπόλοιπον σκάφος. Τὸ ἴδιον καὶ ὅταν φεύγῃ καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ λιμάνι, χάνεται πρῶτον τὸ σκάφος, ἐνῶ ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν νὰ βλέπωμεν τοὺς ἰστούς, ὥσπου νὰ χαθοῦν καὶ αὐτοί. Τοῦτο συμβαίνει διότι ἡ κυρτότης τῆς γῆς ἐμποδίζει νὰ βλέπομεν ὅλον τὸ σκάφος· αὐτὸ θὰ ἐγένετο ἂν ἡ γῆ ἦτο ἐπίπεδος.

δ') Τὰ ταξίδια γύρω εἰς τὴν γῆν μὲ πλοῖα ἢ ἀεροπλάνα, τὰ ὁποῖα ταξιδεύουν πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν καὶ ἐπανέρχονται εἰς τὸ ἴδιον μέρος ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι στρογγυλή.

ε') Αἱ ἐκλείψεις τῆς σελήνης παρουσιάζουν τὴν σκιὰν τῆς γῆς στρογγυλὴν ἐπάνω εἰς τὴν σελήνην, καὶ

ς') Ἡ ἐξαφάνισις διαφόρων ἀστέρων, ὅταν ὁ παρατηρητὴς ἀλλάσῃ ἀποστάσεις. Εἰς τὸν Β. Πόλον π.χ. διακρίνομεν ὠρισμένα γνωστὰ ἀστέρια, ὅσον ὅμως προχωροῦμεν πρὸς Νότον δὲν βλέπομεν πλέον αὐτά, ἀλλὰ διακρίνομεν ἄλλα. Αὐτὸ γίνεται, διότι ἡ γῆ εἶναι στρογγυλή· ἂν ἦτο ἐπίπεδος, ἔπρεπε ὅλα τὰ ἀστέρια νὰ διακρίνονται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τὰ ἴδια.

Ἄλλωστε ὅλα τὰ οὐράνια σώματα πού βλέπομεν, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ τὰ ἄστρα, εἶναι στρογγυλά καὶ ἡ γῆ λοιπὸν εἶναι στρογγυλή.

Ἡ γῆ δὲν εἶναι τελείως στρογγυλή καὶ σφαιροειδής, ἀλλὰ λόγῳ τῆς μεγάλης ταχύτητος, μὲ τὴν ὁποίαν γίνεται ἡ περιστροφικὴ αὐτῆς κίνησις, πιέζεται εἰς τοὺς δύο πόλους καὶ παίρνει σχῆμα πεπλατυσμένον ὅπως τὸ μανταρίνι.

2. Μέγεθος τῆς γῆς.—Διὰ νὰ εὐρεθῇ τὸ μέγεθος τῆς γῆς ἔγιναν πολλαὶ μετρήσεις τόξων τῶν μεσημβρινῶν, εἰς διάφορα γεωγραφικὰ πλάτη, καθὼς εἰς τὸ Βόρειον γεωγραφικὸν πλάτος, εἰς τὸν Ἰσημερινόν, καὶ εἰς τὸ Νότιον γεωγραφικὸν πλάτος. Πολλοὶ ἠσχολήθησαν μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ εὗρηκαν μὲ γεωμετρικοὺς ὑπολογισμοὺς ὅτι κάθε μεσημβρινὸς ἔχει μῆκος 40.000 χιλιομέτρων, ἢ ἀκτίνα τῆς γῆς εἶναι 6.366 χιλιόμετρα καὶ ὅλη ἡ ἐπιφάνειά τῆς 510 ἑκατομμύρια □ χιλιόμετρα.

3. Λιθόσφαιρα - ὑδρόσφαιρα - ἀτμόσφαιρα.—Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς διακρίνομεν τὸ στερεὸν μέρος αὐτῆς, τὴν *λιθόσφαιραν*.

Ἡ λιθόσφαιρα ἔχει βάθος 60 χιλιομ., δηλαδὴ τὸ $\frac{1}{50}$ τῆς ἀκτίνος τῆς γῆς· ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα ὄρυκτά, κρυσταλλικὰ καὶ μῆ. Μεγάλον μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἶναι γεμᾶτο νερὸ (θάλασσα, ὠκεανοὶ) καὶ λέγεται *ὑδρόσφαιρα*. Ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, δηλαδὴ ἐκ 510.000 □ χιλιομ. τὰ 141.000 □ χιλιομ. εἶναι ξηρὰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα 369.000 □ χιλιόμετρα εἶναι θάλασσα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν λιθόσφαιραν καὶ τὴν ὑδρόσφαιραν καὶ ἄλλο

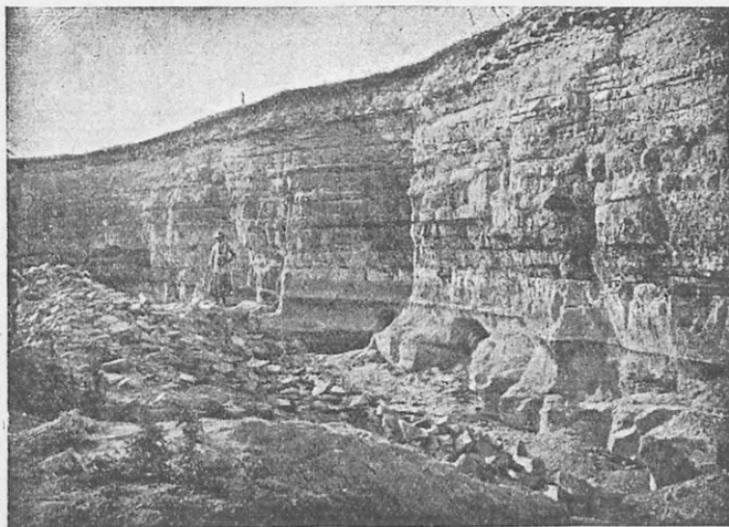
στοιχείον είναι γύρω από την γήν, ή *ατμόσφαιρα*. Όλοι αὐταί αἱ σφαῖραι εἶναι ὁμόκεντροι, δηλαδή εἶναι ὡσάν κύκλοι με κέντρον τὸ κέντρον τῆς γῆς.

4. Πετρώματα.—Τὸ ὕλικόν ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς, λέγεται πέτρωμα ἢ πετρώματα καὶ εἶναι αἱ πέτραι, τὸ χῶμα, ἡ ἄμμος καὶ διάφορα ἄλλα ὄρυκτά.

Όσα πετρώματα ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓνα εἶδος καὶ δὲν εἶναι μῖγμα πολλῶν στοιχείων λέγονται *ἀπλᾶ*, καὶ τέτοια εἶναι ὁ *γαλαζίας*, τὸ *μάρμαρον* καὶ ἄλλα. Όσα εἶναι μῖγμα πολλῶν πετρωμάτων λέγονται *σύνθετα*, καὶ τέτοια εἶναι ὁ *γρανίτης* κλπ.

Ἄν ἐξετάσωμεν τὸν τρόπον ποῦ γίνονται τὰ πετρώματα, διακρίνομεν δύο εἶδη, τὰ *πυριγενῆ πετρώματα* καὶ τὰ *ὕδατογενῆ*.

Πυριγενῆ. Τὰ πετρώματα αὐτά, τὰ ὁποῖα συναντῶμεν ἐντὸς τῆς γῆς

Ἐδατογενῆ πετρώματα.

ἢ πλησίον τῶν ὑφαιστείων, ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ ὕλικόν ποῦ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν γῆν λειωμένον καὶ ἔπηξε καὶ ἐσχημάτισε τὰ χυσταλλικὰ στρώματα. Αὐτὰ ὅταν βγαίνουν ἀπὸ τῆς ὑφαιστείας, λέγονται *λάβρα*. Τὰ πυριγενῆ πετρώματα δὲν ἔχουν κανονικὸν σχῆμα, εἴτε εἰς τὴν ἐπιφάνειαν εὐρίσκονται, εἴτε εἰς τὸ βᾶθος τῆς γῆς.

Ἐδατογενῆ. Πολλὰς φορές εἰς τὰς ἀνασκαφάς, ἢ ἀλλοῦ, διακρίνομεν στρώματα τὸ ἓνα ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο παράλληλα με διάφορα χρώματα. Τὰ πετρώματα αὐτὰ ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ πετρώματα πυριγενῆ καὶ ἄλλα, τὰ

ὁποῖα κατεστράφησαν σιγά-σιγά ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὕδατος, τοῦ πάγου κάποτε καὶ τοῦ ἀνέμου. Ἀυτὰ εἶναι τὰ *ὕδατογενῆ* πετρώματα. Εἰς αὐτὰ ἀναμιγνύονται καὶ διάφοροι ὄργανικαὶ οὐσίαι φυτῶν καὶ ζώων καὶ σχηματίζονται: οἱ *ψαμμῖται*, πού εἶναι κόκκοι ἄμμου κολλημένοι, οἱ *ἀσβεστόλιθοι*, οἱ *σχιστόλιθοι*, πού εἶναι πηλός, ὁ ὁποῖος ἔχει σκληρυνθῆ καὶ σχίζεται εἰς λεπτά στρώματα (πλάκες μαθητῶν) κλπ.

Μεταβολαὶ εἰς τὴν Γῆν.

1. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γῆς.—Πῶς ἔγινεν ἡ γῆ κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ ἀποδείξῃ. Σήμερον παραδέχονται οἱ διάφοροι σεισμολόγοι ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς εἶναι θερμὸν εἰς μεγάλην θερμοκρασίαν. Οἱ νεότεροι μάλιστα δὲν παραδέχονται ὅτι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς εἶναι ὅλα λειωμένα εἰς ρευστὴν κατάστασιν, ὅπως ἐνομιζέτο μέχρι τοῦδε.

Ἐπισης ὅταν κατέρχεται τις εἰς τὴν γῆν ἀναβαίνει κάθε 36 μέτρα 1 βαθμὸν τὸ θερμόμετρον. Φαντασθῆτε λοιπὸν τὴν μεγάλην θερμοκρασίαν θὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸ κέντρον.

2. Μεταβολαὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.—Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς διαρκῶς μεταβάλλεται ἀπὸ

πολλὰς καὶ διαφόρους αἰτίας, καὶ αὐταὶ εἶναι:

Οἱ *σεισμοὶ* καὶ τὰ ἠφαιστεια πού σχηματίζουν σχισμάδας εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ ἔξαφανίζουν ὑψώματα ἢ δημιουργοῦν νέα

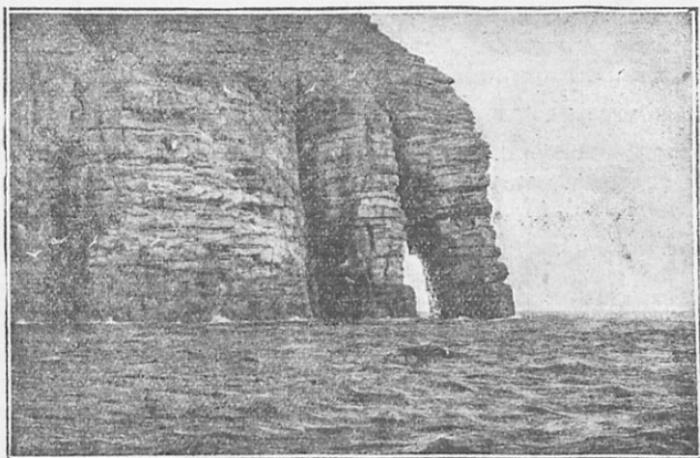
Κίνησις ἄμμου.

Τὰ *ὕδατα* τῆς βροχῆς, καθὼς καὶ τὰ ρυάκια καὶ οἱ ποταμοί, διαρκῶς τρίβουν καὶ ἀλλάσσουν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Οἱ ποταμοὶ παρασύρουν καὶ ξεγυμνώνουν τὰ ὄρεινά μέρη, ἐνῶ εἰς τοὺς κάμπους καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν κάμνουν προσχώσεις.

Οἱ *ἄνεμοι* παρασύρουν τὴν ἄμμον καὶ τὰς μικρὰς πέτρας πού σχηματίζονται εἰς πολλὰ μέρη ὀλοκληρα ὑψώματα. Οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ προφυλάξουν τὰ κτήματά των καὶ τοὺς ἑαυτοὺς των, φυτεύουν πλατύφυλλα δένδρα τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὴν κίνησιν τῆς ἄμμου.

Οἱ *πάγοι* τρίβουν τοὺς βράχους, ὅπως τὸ φουρνέλλο, καὶ τοὺς κομμα-
τιάζουν.

Καὶ ἡ *θάλασσα*, πὸν κυπᾶ πότε ἐλαφρὰ καὶ πότε μὲ δύναμιν τὴν
ἀκτὴν, τὴν μεταβάλλει καὶ συντριβεί καὶ τοὺς βράχους ἀκόμη.

Ἡ θάλασσα μεταβάλλει τοὺς βράχους.

Καὶ αἱ *καθιζήσεις*, αἱ ὁποῖαι γίνονται εἰς πολλὰ μέρη, μεταβάλλουν τὸ
σχῆμα τῆς γῆς.

3. Σεισμοί.—Σεισμός εἶναι ὁ φυσικὸς κλονισμὸς μέρους τῆς ἐπιφα-
νείας τῆς γῆς.

Αἰτία. Πολλὰ θεωροῦν ὑπάρχουν διὰ τοὺς σεισμούς. Πολλοὶ σεισμολό-
γοι παραδέχονται ὅτι μία αἰτία τῶν σεισμῶν εἶναι καὶ ἡ καθίζησις πὸν πα-
θαίνει ἡ γῆ, λόγῳ τῆς διαρκoῦς ψύξεώς της. Ἡ γῆ δηλ. ζαρώνει, ὅπως τὸ
σῦκον ὅταν ξηραίνεται, καὶ τότε τὰ ἄνω μέρη πιέζουν πρὸς τὰ κάτω καὶ
σηματίζονται ὄρη καὶ κοιλάδες, ἐνῶ ἐξ ἄλλου παράγονται δυνατοὶ σεισμοί.

Οἱ νεώτεροι σεισμολόγοι δὲν παραδέχονται τελείως τὴν αἰτίαν αὐτήν.
Παραδέχονται ὅτι αἱ διάφοροι μᾶζαι τῶν πετρωμάτων τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς
ἔχουν ἄλλαι μεγαλυτέραν καὶ ἄλλαι μικροτέραν ἐλαστικότητα. Πάντοτε ὅμως
ἡ ἐλαστικότης αὐτὴ ἔχει κάποιαν ἰσορροπίαν. Ὅταν ὅμως ἡ ἰσορροπία τῆς
ἐλαστικότητος μεταβληθῇ, τότε συμβαίνουν κρούσεις, ρίξεις, τριβαὶ κλπ. καὶ
τὰ πετρώματα περιπίπτουν εἰς κραδασμόν, ὅστις φθάνει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν
ὡς σεισμός.

Εἶδη σεισμῶν. Εἶναι πολλὰ εἶδη σεισμῶν :

Οἱ *σεισμοὶ κατακρημνίσεως*, πού γίνονται ἀπὸ κατακάθισμα μέρους τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς.

Οἱ *ἠφαιστειογενεῖς σεισμοί*, οἱ ὁποῖοι εἶναι προμήνυμα ἐκρήξεως τῆς λάβας.

Οἱ *τεκτονικοὶ σεισμοί*. Αὐτοὶ εἶναι μεγαλύτεροι καὶ καταστρεπτικώτεροι ἢ αἰτία των εὐρίσκεται εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς ἢ καὶ πολλὰς φορὰς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Καὶ ἄλλοι.

Ἔχει ἐξακριβωθῆ ὅτι οἱ πέραξ τοῦ Ἰσημερινοῦ τόποι προσβάλλονται συχνότερα ὑπὸ σεισμῶν. Αἱ χώραι δηλαδή, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται μεταξὺ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ 60° παραλλήλου πρὸς βορρᾶν (βορείου πλάτους), καθὼς καὶ αἱ εὐρισκόμεναι μεταξὺ Ἰσημερινοῦ καὶ 60° παραλλήλου νοτίου πλάτους, εἶναι αἱ περισσότερον προσβαλλόμεναι ὑπὸ σεισμῶν χώραι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Εἰς τινὰ μέρη οἱ σεισμοὶ εἶναι πολὺ σπάνιοι καὶ ἐλαφρᾶς ἐντάσεως, μερικαὶ μάλιστα χώραι, ὅπως ἡ Βραζιλία τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ἡ Αὐστραλία κλπ., θεωροῦνται, μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον, ὡς τελείως *ἀσεισμικὰ ἐδάφη*, διότι δὲν συμβαίνουν καθόλου ἐκεῖ σεισμοί.

Ἡ πατρίς μας εὐρίσκεται εἰς τὴν πρὸς Β. τοῦ Ἰσημερινοῦ σεισμόπληκτον ζώνην καὶ προσβάλλεται ὑπὸ συχνῶν σεισμικῶν δονήσεων, τινὲς τῶν ὁποίων, πολλάκις, εἶναι πολὺ καταστρεπτικά. Τὰ κυριώτερα τῶν σεισμοπλήκτων μερῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ *Μεσσηνία*, ἡ *Ζάκυνθος*, ἡ *Κεφαλληνία*, ἡ *Ἥλις*, τὸ *Αἴγιον*, ἡ *Κόρινθος*, ἡ *Δοκρὶς* καὶ ἄλλα μέρη.

4. *Ἡφαιστεια*.—Ἡφαιστεια λέγονται τὰ μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξέρχεται *λάβας*, ἤτοι καπνὸς καὶ διάπυρον ὑλικόν. Ἡ ὀπὴ τοῦ ἠφαιστείου, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέρχεται ὁ καπνός, τὰ ἀέρια καὶ ἡ λάβας, λέγεται *κρατῆρ*.

Αἰτία. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς ὑπάρχουν λειωμένα διάφορα μέταλλα καὶ πετρώματα. Ὅλα αὐτὰ τὰ πετρώματα εἶναι ἀναμεμιγμένα με ἀέρια, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσουν κολοσσιαίαν δύναμιν, ὅπως ὁ ἀτμός, καὶ ζητοῦν νὰ ἐξέλθουν.

Ὅταν λοιπὸν ἡ ρευστὴ αὐτὴ μᾶζα εὖρη διέξοδον ἀπὸ τὸν κρατῆρα τοῦ ἠφαιστείου, ἐξέρχεται ὡς λάβας. Πολλὰς φορὰς ἡ λάβας μόλις φθάνει εἰς τὴν κορυφήν τοῦ κρατῆρος. Ἄλλοτε ὅμως χύνεται καὶ καταστρέφει ὅτι συναντήσῃ.

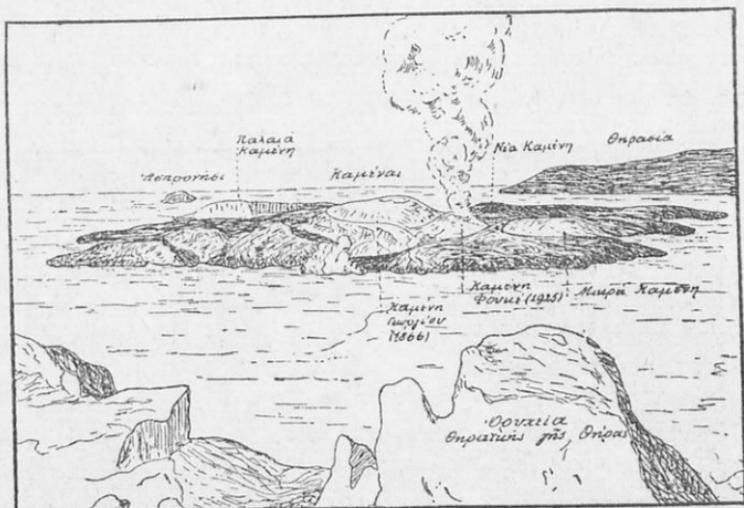
Τὴν ἐκρηξίν τῶν ἠφαιστειῶν συνοδεοῦν φοβεροὶ σεισμοί, κρότοι, ἀτμοὶ καὶ καπνοί.

Ὅσα ἠφαιστεια ἐξακολουθοῦν κατὰ διαλείμματα νὰ ἐξάγουν λάβαν καὶ καπνὸς λέγονται *ἐνεργά*, ὅσα ὅμως ἔπαυσαν νὰ ἐνεργοῦν λέγονται *ἐσβεσμένα*.

Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ὑπάρχουν περισσότερα τῶν 450 ἐξηκριβω-

μένων ενεργῶν ἡφαιστειῶν, ἐκ τῶν ὁποίων πλεῖστα εὐρίσκονται εἰς τὴν ζώνην τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ.

Εἰς τὴν Εὐρώπην ενεργὰ ἡφαιστεια εἶναι τὰ ἑξῆς: Ἡ **Ἑκλα** εἰς τὴν Ἰσλανδίαν, ἡ **Αἴτνη** εἰς τὴν Σικελίαν, ὁ **Βεζούβιος** εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὸ ἡφαιστειὸν τῆς **Θήρας** (Σαντορίνης) εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ ἡφαιστειὸν τῆς Σαντορίνης.

Τὸ ἡφαιστειὸν τοῦτο πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐσχημάτισε τὰς μικρὰς νήσους **Ἀσπρονῆσι** καὶ τὴν **Θηρασίαν**. Βραδύτερον, κατόπιν νέων ἰσχυρῶν ἐκρήξεων, ἐσχηματίσθησαν αἱ νῆσοι **Παλαιὰ Καμένη**, **Νέα Καμένη** καὶ **Γεώργιος**. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ 1866 κατεστράφη ἡ νῆσος Γεώργιος καὶ ἀνεφάνη ἡ **Ἀφρόεσσα**, ἡ ὁποία ἠνώθη μὲ τὰς νήσους Καμένας.

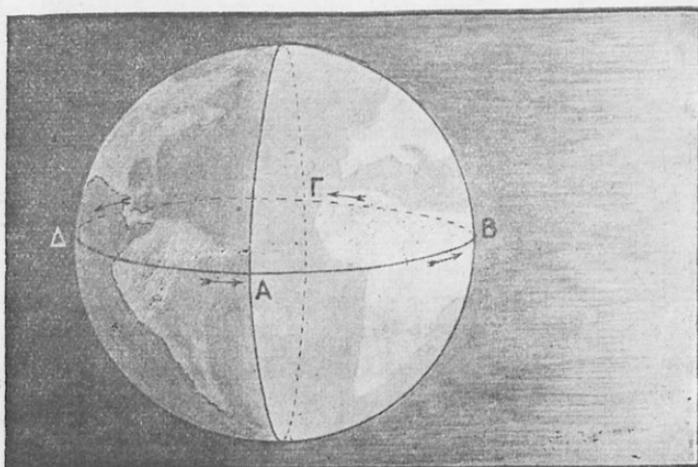
Κινήσεις τῆς Γῆς.

1. **Περιστροφικὴ κίνησις.**—Ἡ γῆ κινεῖται γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της ἐκ Δ. πρὸς Α. ἀκριβῶς ὅπως ἡ σβούρα. Ἡ κίνησις αὕτη γίνεται εἰς 24 ὥρας καὶ λέγεται **περιστροφικὴ**.

Πῶς γίνεται ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύκτα. Ἐν τῷ βράδῳ τοποθετήσωμεν ἕμ-προσθεν τοῦ φωτὸς ἓνα τόπι, θὰ ἴδωμεν ὅτι τὸ μισὸ μέρος, τὸ ὁποῖον εἶναι πρὸς τὸ φῶς, εἶναι φωτεινόν, διότι φωτίζεται, ἐνῶ τὸ ἄλλο μισὸ εἶναι σκοτεινόν. Αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν φωτίζει ὁ ἥλιος, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ἀστρα. Ἡ γῆ μὲ τὴν περιστροφικὴν κίνησιν, πού κάμνει,

παρουσιάζει διαδοχικῶς εἰς τὸν ἥλιον τὰ δύο ἡμισφαίριά της. Τὸ ἡμισφαίριον τὸ ὁποῖον φωτίζεται ἀπὸ τὸν ἥλιον ἔχει ἡμέραν, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἔχει νύκτα. Μὲ τὴν στροφὴν συμβαίνει τὸ ἀντίθετον, ἤτοι φωτίζεται ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πρὶν εἶχε νύκτα, καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ σκότος τὸ ἡμισφαίριον πὺν εἶχε φῶς.

Εἰς ἡμᾶς φαίνεται ὅτι κινεῖται ὁ ἥλιος καὶ ὄχι ἡ γῆ. Συμβαίνει δηλαδὴ ὅ,τι καὶ εἰς τὸν σιδηρόδρομον, ὅταν εἴμεθα ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τρέχη. Τότε βλέπομεν νὰ κινοῦνται τὰ δένδρα, οἱ στῦλοι καὶ οἱ ἀγροί, καὶ ἡμεῖς νὰ μένωμεν ἀκίνητοι. Αὐτὸ ὁμοῦς εἶναι ἀπάτη ὅπως εἶναι καὶ εἰς τὸν ἥλιον, ὅπου

Πῶς φωτίζεται ἡ γῆ.

βλέπομεν ν' ἀνατέλλη, νὰ μεσουρανή καὶ νὰ βασιλεύη, ἐνῶ ἡ γῆ στρέφεται καὶ ὁ ἥλιος μένει σχεδὸν ἀκίνητος.

Ἡμερονύκτιον εἶναι ὁ χρόνος, ὁ ὁποῖος περνᾷ ἀπὸ τὴν μίαν ἀνατολὴν ἕως τὴν ἄλλην, ὁ χρόνος τὸν ὁποῖον θέλει ἡ γῆ διὰ νὰ κάμη μίαν περιστροφικὴν κίνησιν τελείαν.

2. Κίνησις μεταθέσεως.—Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περιστροφικὴν κίνησιν ἡ γῆ κάμνει καὶ ἄλλην πέραξ τοῦ ἡλίου. Κάμνει δηλαδὴ δύο συγχρόνως κινήσεις: μίαν περὶ τὸν ἄξονά της καὶ ἑτέραν πρὸς τὰ ἔμπροσ, ὅπως ἂν πετάξωμεν ἕνα τόπι πὺν προχωρεῖ ἔμπροσ ἐνῶ συγχρόνως περιστρέφεται.

Ἡ κίνησις αὕτη τῆς γῆς λέγεται **μεταθέσεως**.

Διὰ τῆς κινήσεως αὐτῆς ἡ γῆ διαγράφει μίαν κυκλικὴν τροχίαν πέραξ τοῦ ἡλίου εἰς 365 ἡμέρας 5 ὥρας 48' καὶ 47''. Καὶ ἐδῶ μᾶς φαίνεται ὅτι

κινείται ὁ ἥλιος καὶ ὄχι ἡ γῆ. Ὁ ἥλιος φαίνεται ὅτι ἀνατέλλει ἄλλοτε πρὸς τὰ βορειότερα μέρη τοῦ ὀρίζοντος καὶ ἄλλοτε νοτιώτερα.

Τὸ μῆκος τῆς μεγάλης αὐτῆς τροχιάς εἶναι 936 ἑκατομ. χιλιόμετρα καὶ ἡ γῆ διὰ τὴν περᾶσιν εἰς 365 ἡμέρας 5 ὥρας 48' καὶ 47'' τρέχει 27,7 χιλιόμετρα εἰς τὸ δευτερόλεπτον. Ἡ τροχιά δὲν εἶναι τέλειος κύκλος,

3. Διαφορὰ ἡμερῶν καὶ νυκτῶν.—Ὁ ἄξων τῆς γῆς κατὰ τὴν κί-

Κίνησις τῆς γῆς περίξ τοῦ ἡλίου.

νησίν τῆς γύρω εἰς τὸν ἥλιον δὲν εἶναι κάθετος πρὸς τὴν τροχίαν τῆς, ἀλλὰ σχηματίζει γωνίαν $23^{\circ} 27'$.

Ἡ γῆ περιστροφομένη γύρω εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ ἀκολουθοῦσα τὴν τροχίαν τῆς δὲν φωτίζεται ὅλη ὁμοίᾳ ἀπὸ τὸν ἥλιον. Ἄλλοτε φωτίζεται τὸ Β. ἡμισφαίριον καὶ τότε ὁ Β. Πόλος ἔχει 6 μῆνας ἡμέραν. Εἰς τὸ ἡμισφαίριον αὐτὸ τότε αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου πίπτουν κάθετοι, αἱ ἡμέραι εἶναι μεγάλαι καὶ ἡ θερμοκρασία ἐπίσης μεγάλη. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν καλοκαίρι.

Τὸν ἴδιον καιρὸν εἰς τὸ Ν. ἡμισφαίριον ἔχουν χειμῶνα. Ὁ Ν. Πόλος ἔχει 6 μῆνας νύκτα, αἱ ἡμέραι εἶναι μικραὶ καὶ αἱ νύκτες μεγάλαι. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου πίπτουν πλαγίως, διὰ τοῦτο ἡ θερμοκρασία εἶναι μικρὰ εἰς τὸ ἡμισφαίριον αὐτό.

Ἔτσι ὅσον προχωρεῖ ἡ γῆ εἰς τὴν τροχίαν τῆς γύρω εἰς τὸν ἥλιον,

ἀλλάσσει θέσιν, τοιουτοτρόπως φωτίζεται καὶ θερμαίνεται διαφορητικὰ ἄλλοτε τὸ ἐν ἡμισφαίριον καὶ ἄλλοτε τὸ ἄλλο. Ἄλλοτε αἱ ἀκτῖνες πίπτουν κάθετοι καὶ ἄλλοτε πλάγιοι. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποῦ φέρει τὰς μεταβολὰς εἰς τὴν νύκτα καὶ ἡμέραν καθὼς καὶ τὴν διαφορὰν τῆς θερμοκρασίας.

4. **Ἐποχαὶ τοῦ ἔτους.**—Ἡ διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας καθὼς καὶ ἡ διαφορὰ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς δὲν γίνονται ἀπότομα, ἀλλὰ ἔρχεται σιγά-σιγά, ἀναλόγως τῆς θέσεως, ποῦ εὐρίσκεται ἡ γῆ τρέχουσα μετὰ μεγάλη ταχύτητα στὸ δρόμο της, στὴν τροχιά της. Ἡ αἰτία αὐτή, ἡ θέσις, δηλαδή, ποῦ εὐρίσκεται ἡ γῆ κινουμένη γύρω εἰς τὸν ἥλιον φέρει καὶ τὰς 4 ἐποχάς.

Τὴν 22 Ἰουνίου διὰ τὸ Β. ἡμισφαίριον ἡ γῆ εὐρίσκεται εἰς τὸ **θερινὸν ἡλιοστάσιον**. Ἡμεῖς τότε ἔχομεν **καλοκαίρι**. Αἱ ἡμέραι εἶναι μεγάλαι 15 ὥρας καὶ αἱ νύκτες μικραὶ 9 ὥρας ἐκάστη. Τὸ ἀντίθετο συμβαίνει εἰς τὸ Ν. ἡμισφαίριον τὴν ἐποχὴν αὐτὴν.

Μετὰ τὴν 22 Ἰουνίου ἡ γῆ στρέφεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον κινουμένη εἰς τὴν τροχίαν της, ὥστε τὴν 21 Δεκεμβρίου φωτίζεται ὁ Ν. Πόλος ὅπου αἱ ἡμέραι εἶναι μεγάλαι, αἱ νύκτες μικραὶ καὶ ἡ θερμοκρασία μεγάλη. Αὐτὸ λέγεται **χειμερινὸν ἡλιοστάσιον**. Τὸ ἀντίθετο συμβαίνει εἰς τὸ Β. ἡμισφαίριον.

Ἐνάμεσα εἰς τὰ δύο αὐτὰ ἡλιοστάσια ὑπάρχουν αἱ **ἰσημερίαι**. Δηλαδή δύο θέσεις τῆς τροχιάς τῆς γῆς, εἰς τὰς ὁποίας ὅταν εὐρίσκεται αὐτὴ φωτίζεται ἴσα καὶ τὸ ἕνα ἡμισφαίριον καὶ τὸ ἄλλο. Ἐπομένως ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύκτα εἶναι ἴσαι 12 ὥρας ἐκάστη καὶ ἡ θερμοκρασία μετρία.

Εἰς τὰς θέσεις αὐτὰς εὐρίσκεται ἡ γῆ, **τὴν 23 Σεπτεμβρίου** ὅποτε ἔχομεν τὴν **φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν** καὶ τὴν **21 Μαρτίου** ὅτε ἔχομεν τὴν **εαρινὴν ἰσημερίαν**.

Ἡ ἀλλαγὴ λοιπὸν τῆς θέσεως τῆς γῆς καὶ ὁ διάφορος φωτισμὸς της ἀπὸ τὸν ἥλιον φέρουν τὰς 4 ἐποχὰς τοῦ ἔτους. **Τὸ θέρος** ἀπὸ 22 Ἰουνίου ἕως 22 Σεπτεμβρίου, **τὸ φθινόπωρον** ἀπὸ 23 Σεπτεμβρίου ἕως 21 Δεκεμβρίου, **τὸν χειμῶνα** ἀπὸ 22 Δεκεμβρίου ἕως 21 Μαρτίου καὶ **τὴν ἀνοιξιν** ἀπὸ 22 Μαρτίου ἕως 21 Ἰουνίου.

Αἱ ἐποχαὶ ὅπως εἴπομεν σὲ κάθε ἡμισφαίριον δὲν εἶναι ἴδιαι ἀλλὰ ἐντελῶς ἀντίθετοι. Ὅταν τὸ Β. ἡμισφαίριον ἔχει χειμῶνα τὸ Ν. ἔχει καλοκαίρι. Ὅταν τὸ ἕνα ἔχει ἀνοιξιν τὸ ἄλλο θὰ ἔχη φθινόπωρον κ.λ.π.

Ἡμερολόγιον.

Ἡμερολόγιον λέγεται τὸ σύστημα μετὰ τὸ ὁποῖον μετροῦμεν τὸν χρόνον ποῦ διαβαίνει. **Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρχον** πολλὰ συστήματα, καθὼς τὸ Βαβυλωνιακόν, τὸ Ἑλληνικόν, τὸ Χαλδαϊκόν, τὸ Ἰουλιανόν, τὸ Γρηγοριανόν κ.λ.π.

1. **Ἱστορία.**—Χιλιάδας πρὸ Χριστοῦ χρόνια οἱ ἄνθρωποι μετροῦσαν

τόν χρόνον κατὰ διαφόρους τρόπους. Οἱ Χαλδαῖοι 3800 π.Χ. εἶχον 13 μῆνας τὸ ἔτος, οἱ Αἰγύπτιοι 12 μῆνας, οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες 13 μῆνας μὲ 29 ἕως 30 ἡμέρας ἕκαστον.

Οἱ Ρωμαῖοι συστηματικὰ ἠσχολήθησαν μὲ τὸ ἡμερολόγιον καὶ ἀπὸ τὸ ἔτος 750 π.Χ. εἶχον 12 σεληνιακοὺς μῆνας. Ἄλλ' ἐπερίσσειον 4 ἡμέραι κατ' ἔτος καὶ ἔτυχεν εἰς τὰ 24 ἔτη ὁ τρύγος νὰ πέσῃ τὸν Δεκέμβριον.

2. Ἰουλιανόν.—Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ μετερρῦθμισε καὶ ἔκαμε τὸ Ἰουλιανόν ἡμερολόγιον. Αὐτὸς ἐκάλεσεν ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸν Ἑλληνα ἀστρονόμον Σωσιγένη, ὅστις ἐκανόνισε τὸ ἔτος εἰς 365 ἡμέρας καὶ 6 ὥρας. Αἱ 6 ὥραι αὐτὰι κάθε 4ον ἔτος ἔκαμαν μίαν ἡμέραν, ἣ ὁποία προστίθεται εἰς τὸν Φεβρουάριον. Ὁ Φεβρουάριος τότε ἔχει 29 ἡμέρας καὶ τὸ ἔτος λέγεται *δίσεκτον*.

3. Γρηγοριανόν.—Κατόπιν ὁμοῦ ἐπὶ Γρηγορίου ἔγινε νέα μεταρρύθμισις, διότι τὸ Ἰουλιανόν ἡμερολόγιον ἐλογάριαζε τὸ ἔτος μὲ 365 ἡμέρας καὶ 6 ὥρας, ἐνῶ τὸ ἔτος ἔχει 365 ἡμέρας 5 ὥρας 48' καὶ 47". Ἦτοι ἔπαιρνε παραπάνω 11' εἰς ἕκαστον ἔτος καὶ εἰς τὰ 128 ἔτη ἐλογάριαζε μίαν ἡμέραν παραπάνω, ἣ ὁποία δὲν ἐπέρασε. Οἱ ἀστρονόμοι ἐπὶ Γρηγορίου ἐκάνονισαν τὰ 11' ἔτσι, ὥστε προστίθεται μία ἡμέρα κάθε 3561 ἔτη, ὅτε εἶναι ὀλιγώτερον τὸ κακόν.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐξ ἀρχῆς δὲν παρεδέχθη τὸ Γρηγοριανόν ἡμερολόγιον. Τώρα ὁμοῦ εἰς τὰ περισσότερα κράτη, καθὼς καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας, καθιερώθη τὸ Γρηγοριανόν, διότι εἶναι τὸ ἐπιστημονικώτερον καὶ ἀληθέστερον.

Τὸν χρόνον λοιπὸν τὸν μετροῦμεν μὲ τὰ ἔτη, τοὺς μῆνας, τὰς ἡμέρας, τὰς ὥρας καὶ τὰ λεπτά.

Ἔτος εἶναι τὸ χρονικὸν διάστημα πού χρειάζεται διὰ νὰ περάσῃ ἡ γῆ ὅλην τὴν τροχίαν της γύρω εἰς τὸν ἥλιον καὶ ἔχει, καθὼς εἴπομεν, 365 ἡμέρας 5 ὥρας 48' καὶ 47".

Μῆνας εἶναι τὸ χρονικὸν διάστημα πού περνᾷ ὥσπου νὰ μᾶς δείξῃ ἡ σελήνη τὴν ἰδίαν φάσιν της.

Ἡμερονύκτιον εἶναι τὸ διάστημα πού χρειάζεται ἡ γῆ διὰ νὰ κάμῃ μίαν περιστροφικὴν κίνησιν, ἧτοι ἀπὸ τὴν μίαν ἀνατολὴν ἕως τὴν ἄλλην.

Ὁρα. Το ἡμερονύκτιον διαιρεῖται εἰς 24 ὥρας, ἡ ὥρα εἰς 60' καὶ κάθε 1' εἰς 60".

Ὁ ἕναστρος οὐρανός.

1. Σύμπαν.—Σύμπαν λέγομεν ὅλα τὰ οὐράνια σώματα, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς τὸν οὐρανόν. Μαζὶ μὲ αὐτὰ, φυσικά, ἐννοοῦμεν καὶ τὸν ἰδικόν μας ἀστέρα, τὴν γῆν.

Ἄν κοιτάξωμεν εἰς τὸν οὐρανὸν μὲ τὸ ἀστρονομικὸν τηλεσκόπιον, δια-

κρίνομεν τὸν *Γαλαξίαν* καὶ τέσσαρα εἶδη ἀστέρων, τοὺς *ἀπλανεῖς*, τοὺς *πλανήτας*, τοὺς *κομήτας* καὶ τοὺς *διάττοντας*.

2. *Γαλαξίας*.—“Ἄν παρατηρήσωμεν τὸ βράδυ εἰς τὸν οὐρανόν, διακρίνομεν εἰς τὸ μέσον μίαν φωτεινὴν ἀψίδα, μίαν ζώνην, ποὺ ξεχωρίζει καὶ διακρίνεται καλῶς.

Ἡ φωτεινὴ αὐτὴ ζώνη λέγεται *Γαλαξίας* καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄπειρα

Ἡ γῆ καὶ ἡ σελήνη.

ἀστέρια φωτεινά, τὰ ὁποῖα μὲ γυμνὸν μάτι δὲν διακρίνονται. Ὁ *Γαλαξίας* ἦτο γνωστὸς καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους προγόνους μας.

3. *Ἀπλανεῖς*.—Ἀπλανεῖς ἀστέρες λέγονται ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἰδικὸν τὼν φῶς καὶ σπινθηρίζουν, ὅταν τοὺς κοιτᾶμε. Οἱ ἀπλανεῖς φαίνονται ὅτι δὲν κινουῦνται, ἐν τούτοις οἱ ἀστρονόμοι ἀπέδειξαν ὅτι κινουῦνται καὶ αὐτοί, ἀλλὰ δὲν διακρίνονται. Τέτοιος ἀστήρ εἶναι ὁ ἥλιος.

Ὁ ἥλιος εἶναι ἡ μεγάλη διάπυρος σφαῖρα ποὺ μᾶς φωτίζει καὶ μᾶς δίδει ζωὴν. Κινεῖται καὶ ὁ ἥλιος γύρω εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τὸ ἄπειρον, ἀλλὰ δὲν διακρίνονται εὐκόλα αἱ κινήσεις του.

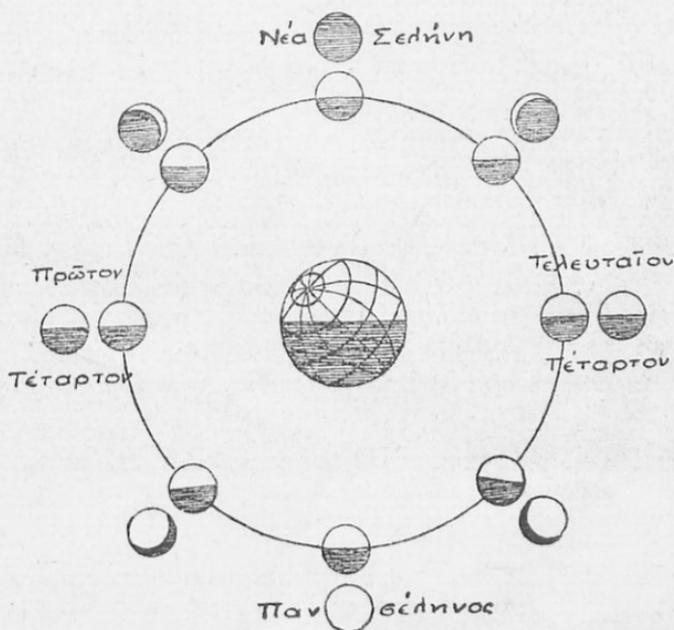
Ἡ μᾶζα τοῦ ἡλίου εἶναι διάπυρός καὶ εἰς ἀερώδη κατάστασιν. Ὁ ἥλιος εἶναι 1.300.000 φορὰς μεγαλύτερος ἀπὸ τὴν γῆν.

Ἡ ἀπόστασις τῆς γῆς ἀπὸ τὸν ἥλιον εἶναι 150 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα περίπου.

Εἰς τὸ ἄπειρον ὑπάρχουν πολλοὶ ἀπλανεῖς ἀστέρες, ὅπως εἶναι ὁ πολικὸς ἀστήρ καὶ ἄλλοι.

4. Πλανῆται.—Πλανῆται λέγονται τὰ ἄστρα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ἰδικὸν τὼν φῶς, ἀλλὰ φωτίζονται ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ ἀντανεκλοῦν τὸ φῶς αὐτοῦ, ὅπως καὶ ἡ γῆ μας. Οἱ πλανῆται κινοῦνται εἰς τὸ ἄπειρον γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιον, καὶ εἶναι 8: Ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἀφροδίτη, ἡ Γῆ, ὁ Ἄρης, ὁ Ζεὺς, ὁ Κρόνος, ὁ Οὐρανός, ὁ Ποσειδῶν.

5. Σελήνη.—Δορυφόροι λέγονται ἐκεῖνοι οἱ ἀστέρες, οἱ ὁποῖοι κινοῦνται γύρω ἀπὸ ἄλλους πλανῆτας. Τέτοιος δορυφόρος τῆς γῆς εἶναι ἡ Σελήνη. Ἡ σελήνη δὲν ἔχει φῶς, ἀλλὰ φωτίζεται ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ κινεῖται γύρω

Αἱ φάσεις τῆς σελήνης.

ἀπὸ τὴν γῆν ἀκολουθοῦσα τὴν τροχιάν της. Δὲν ἔχει ἀτμόσφαιραν, οὔτε ὕδωρ, διὰ τοῦτο ἀσφαλῶς εἰς τὴν σελήνην κατὰ τοὺς ἀστρονόμους, δὲν ὑπάρχουν οὔτε ζῶα οὔτε φυτά.

Μέγεθος τῆς Σελήνης. Ἡ σελήνη εἶναι σφαιρικὴ καὶ εἶναι 50 φορές μικροτέρα ἀπὸ τὴν γῆν.

Φάσεις τῆς Σελήνης. Ἡ σελήνη εἶναι σῶμα σκοτεινὸν καὶ κινεῖται περίξ τῆς γῆς εἰς διάστημα ἑνὸς μηνός. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο φωτίζεται

ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ μᾶς παρουσιάζει ἄλλοτε τὸ φωτεινὸν καὶ ἄλλοτε τὸ σκοτεινὸν ἡμισφαίριόν της ἔτσι τὴν βλέπομεν μὲ 4 μορφάς, αἱ ὁποῖαι λέγονται *φάσεις* τῆς σελήνης, καὶ εἶναι: *νέα σελήνη*, τὸ *πρῶτον τέταρτον*, ἡ *πανσέληνος* καὶ τὸ *τελευταῖον τέταρτον*.

Κατὰ τὴν νέαν σελήνην ἡμεῖς βλέπομεν τὸ σκοτεινὸν μέρος αὐτῆς, τὸ ὁποῖον δὲν φωτίζεται. Ὅσον ὅμως προχωρεῖ εἰς τὴν τροχίαν της πέραξ τῆς γῆς, φαίνεται πρὸς δυσμῶς κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἓνα μικρὸν μέρος αὐτῆς ποὺ φωτίζεται καὶ ἔχει σχῆμα δρεπάνου. Αὐτὴ εἶναι ἡ α΄ φάσις, ἡ νέα σελήνη.

Κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον ὅσον προχωρεῖ μᾶς παρουσιάζει φωτισμένην μεγαλυτέραν ἐπιφάνειαν καὶ ἔχει σχῆμα ἡμικυκλίου. Αὐτὴ ἡ φάσις εἶναι τὸ α΄ τέταρτον.

Κατὰ τὴν πανσέληνον βλέπομεν δλόκληρον τὸ ἡμισφαίριον ποὺ φωτίζεται καὶ τὸ ὁποῖον ἔχει σχῆμα κύκλου. Ἡ σελήνη ἀνατέλλει καθ' ὃν χρόνον βασιλεύει ὁ ἥλιος.

Κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον ἡ σελήνη λεπτύνεται καὶ ἔχει σχῆμα ἡμικυκλίου πάλιν, μέχρις ὅτου ἐξαφανισθῇ καὶ φθίσῃ εἰς τὴν νέαν σελήνην. Ἡ φάσις αὕτη λέγεται τελευταῖον τέταρτον.

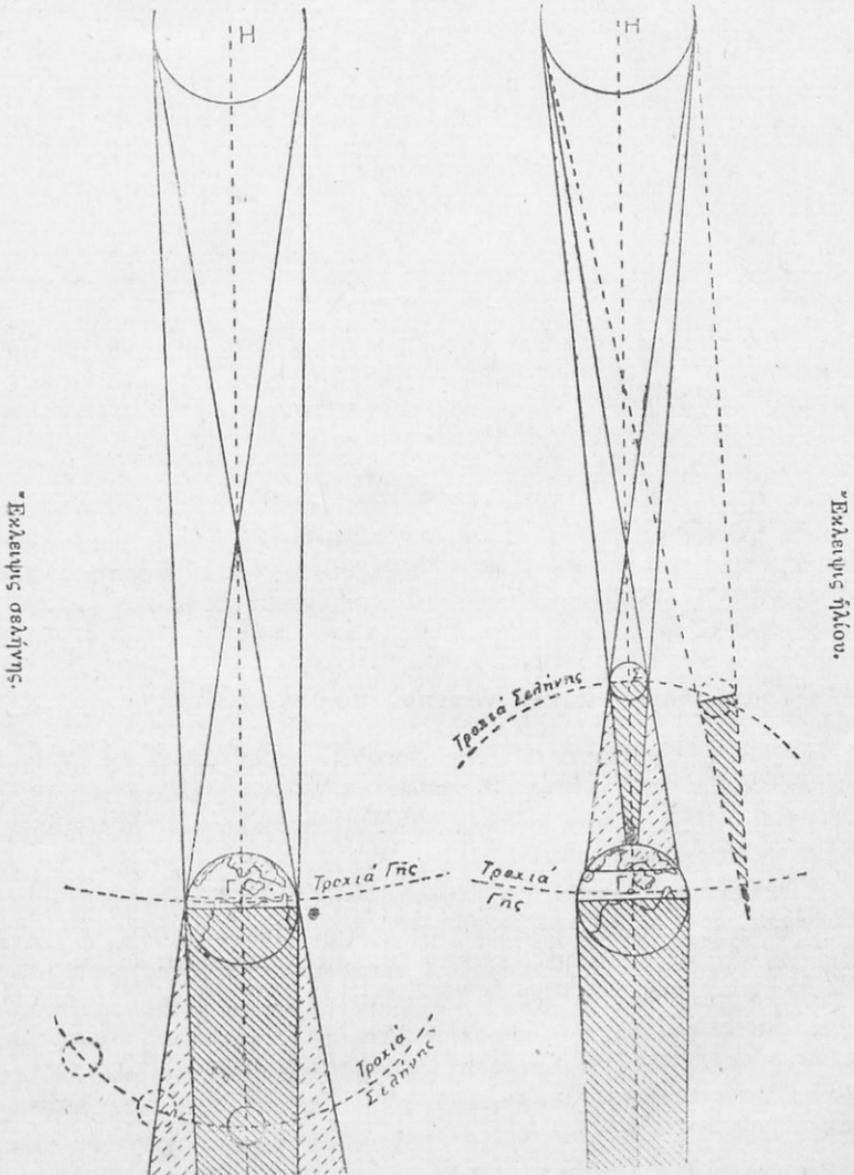
6. **Ἐκλειψις Ἡλίου.**—Ὅταν ἡ γῆ περάσῃ ἀπὸ τὴν σκιάν, τὴν ὁποίαν ῥίπτει ἡ σελήνη, τότε δὲν φωτίζεται, καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ ἔμπροσθέν μας εἶναι ἡ σελήνη, δὲν βλέπομεν τὸν ἥλιον. Αὐτὸ λέγεται *ἐκλειψις* τοῦ ἡλίου. Ἡ *ἐκλειψις* τοῦ ἡλίου λέγεται *ὀλική* ὅταν δὲν φαίνεται ὄλη ἡ σφαῖρα τοῦ ἡλίου, *μερικὴ* ὅταν φαίνεται μέρος καὶ *δακτυλιοειδής*, ὅταν φαίνεται γύρω ἡ στεφάνη του.

7. **Ἐκλειψις Σελήνης.**—Ἡ σελήνη παθαίνει ὀλικὴν καὶ μερικὴν ἐκλειψιν ὅταν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἡλίου περάσῃ ἡ γῆ. Τότε εἰσέρχεται εἰς τὴν σκιάν τῆς γῆς καὶ δὲν φαίνεται.

8. **Κομῆται.**—Καλοῦνται κομῆται τὰ οὐράνια σώματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἓνα φωτεινὸν πυρῆνα καὶ μίαν μεγάλην φωτεινὴν οὐράν. Οἱ κομῆται διαγράφουν εἰς τὸν οὐρανὸν τροχίαν ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας καὶ μετὰ τινος ἔβδομάδας ἢ μῆνας ἐξαφανίζονται.

9. **Διάττοντες.**—Ὅλοι ἔχομεν παρατηρήσει ξαφνικὰ νὰ φαίνωνται εἰς τὸν οὐρανὸν φωτεινὰ ἀστέρια πίπτοντα μὲ φωτεινὴν οὐράν καὶ νὰ ἐξαφανίζωνται εἰς ὀλίγα δευτερόλεπτα. Αὐτοὶ λέγονται *διάττοντες ἀστέρες* καὶ εἶναι μικρὰ σώματα σκοτεινά, τὰ ὁποῖα κινοῦνται πέραξ τοῦ ἡλίου. Ὅταν

τὰ σώματα αὐτὰ πλησιάζουν εἰς τὴν γῆν καὶ εἰσέλθουν εἰς τὴν ἀτμόσφαιράν
της, ἀπὸ τὴν τριβὴν ἀναφλέγονται καὶ ἐξαφανίζονται. Πολλὰς φορὰς κάμνουν

καὶ κρότον καὶ ὅταν εἶναι μεγάλοι οἱ διάττοντες πίπτουν εἰς τὴν γῆν ὡς
ἀερόλιθοι.

Β'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΕΥΡΩΠΗ (γενικῶς)

Ίστορία.— Δὲν γνωρίζομεν πότε αἱ πρῶται ἀνθρώπιναι φυλαὶ κατῆκον εἰς τὴν ἡπειρόν μας. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτὰς ἦλθαν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν μὲ τοὺς βόας καὶ τὰ ποίμνιά των, μετατοπιζόμενοι διαρκῶς εἰς καλλίτερα βοσκοτόπια, διὰ νὰ εὐρίσκουν τροφήν τὰ ποίμνιά των. Αἱ φυλαὶ αὗται συχνὰ ἐμάχοντο μεταξὺ των διὰ τὰ καλλίτερα λιβάδια καὶ εὐχαρίστως κατοικοῦσαν ἐκεῖ, ὅπου ἦσαν γύρω ὑψηλὰ βουνὰ καὶ θάλασσα, ὥστε νὰ εἶναι ἐξησφαισμένοι ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις ἄλλων φυλῶν. Ὑστερα ἀπὸ ἀρκετὸν καιρὸν εἰς τὴν Εὐρώπην αἱ φυλαὶ αὗται ἔγιναν ἔθνη καὶ ἔκτισαν ὠραίας πολιτείας, ἐνῶ εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους, καθὼς π. χ. εἰς τὴν Ἀμερικὴν, οἱ ἐντόπιοι κατοικοῦσαν ἐκὸμῃ μέσα εἰς καλύβας ἀπὸ κορμούς δένδρων. Διὰ τοῦτο ἡ Εὐρώπη εἶναι πυκνότερον κατοικημένη ἀπὸ τὰς ἄλλας ἡπείρους πού ἔχουν τὴν ἰδίαν ἔκτασιν.

— Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.

Θέσις.— Παρατηρήσατε εἰς τὸν χάρτην εἰς ποῖον μέρος τοῦ Α. ἡμισφαιρίου εὐρίσκεται ἡ Εὐρώπη. Εἰς ποῖον γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος εὐρίσκεται; Ποῖος ὠκεανὸς καὶ ποῖα θάλασσα τὴν βρέχουν καὶ μὲ ποίαν ξηρὰν συνορεύει; Ἀκροτήρια;

Ἐκτασις.— Ἡ ἔκτασις τῆς Εὐρώπης εἶναι 10 ἑκ. □ χιλμ.

Ἐδαφος.— Καθὼς βλέπομεν εἰς τὸν ἀνάγλυφον χάρτην, ἡ ὄρεινὴ χώρα τῆς Εὐρώπης εἶναι ἀνατολικά καὶ νοτιοδυτικά. Τὰ ὑψηλὰ βουνὰ ἐκεῖ ἐμποδίζουν τοὺς θερμούς καὶ ὑγροὺς ἀνέμους ἐκ τῆς Δύσεως. Ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν μέρος, ἀπὸ τὴν ἀπέραντον Ἀσίαν, δὲν φθάνουν θερμοὶ καὶ ὑγροὶ ἄνεμοι. Ἔτσι βροχαὶ δὲν ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν. Ἀπὸ τὴν παραλιαν ὁμως τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀρχίζει μία μεγάλη πεδιάς, ἡ ὁποία φθάνει μέχρι τῶν Οὐραλίων ὄρεων καὶ συνεχίζεται εἰς τὴν Ἀσίαν. Φαντάζεσθε τώρα πόσον στεγνὴ θὰ ἦτο ἡ πεδιάς αὐτή, ἂν καὶ εἰς τὸ Δυτικὸν μέρος ὑπῆρχον ὄρη ὑψηλὰ καὶ ἠμποδίζον τὰ θερμὰ καὶ ὑγρὰ ρεύματα τοῦ Μεξικοῦ νὰ περνοῦν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Εὐτυχῶς μεταξὺ τῆς Σκανδι-

νανϊκῆς χερσονήσου καὶ τῶν Πυρρηναίων διέρχονται οἱ ὑγροὶ ἄνεμοι καὶ τὰ θαλασσινὰ θερμὰ ρεύματα καὶ εὐεργετοῦν τὸ κλίμα τῶν μερῶν τούτων.

Ὅροι.—Κοιτάξετε εἰς τὸν χάρτην. Ἐκεῖ βλέπετε ὅτι πρὸς ἀνατολὰς εἶναι μία σειρά ἀπὸ βουνά, τὰ ὅποια διευθύνονται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Αὐτὰ εἶναι τὰ **Οὐράλια** ὄρη. Μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης μὲ διεύθυνσιν ἐκ Δ. πρὸς Α. ὑψώνεται τὸ ὄρος **Καύκασος**. Ἡ μεγαλυτέρα ὁμῶς ὄροσειρὰ εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς Εὐρώπης. Ἐκεῖ εἶναι ἡ ὄροσειρὰ τῶν **Ἄλπεων**, αἱ ὅποια διευθύνονται πρὸς Ἀνατολὰς καὶ πρὸς Νότον καὶ σχηματίζουν διάφορα βουνὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον μὲ διάφορα ὀνόματα. Αἱ Ἄλπεις μὲ τὰ Πυρρηναῖα σχηματίζουν μίαν μεγάλην ὄροσειρὰν μὲ διεύθυνσιν ἐκ Δ. πρὸς ἀνατολὰς.

Ποταμοί.—Ἡ Εὐρώπη δὲν ἔχει ποταμοὺς τόσον μεγάλους, ὅπως ἡ Ἀμερική, ὅπου αἱ βροχαὶ εἶναι ἀφθονοὶ. Ὁ μεγαλύτερος ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ **Βόλγας**, ὁ ὁποῖος χύνει τὰ νερά του εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν. Ἐκεῖ χύνεται καὶ ὁ **Οὐράλης**. Μεγάλος ἐπίσης ποταμὸς εἶναι καὶ ὁ **Δούναβης**, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γερμανίας καὶ χύνεται εἰς τὸν Εὐξείνου Πόντον κλπ.

Πεδιάδες.—Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς μικρὰς πεδιάδας, τὰς ὁποίας κλείουν τὰ διάφορα βουνά, μία εἶναι ἡ μεγάλη πεδιάς τῆς Εὐρώπης, ἡ ὅποια ἀρχίζει εἰς τὸ Β. μέρος ἀπὸ τὰ Πυρρηναῖα καὶ ἀπλώνεται εἰς ὅλον τὸ Β. μέρος μέχρι τῶν Οὐραλίων. Τὸ δυτικὸν μέρος τῆς πεδιάδος τὸ φθάνουν τὰ θερμὰ ρεύματα τοῦ Μεξικοῦ καὶ οἱ ὑγροὶ ἄνεμοι καὶ τὸ καθιστοῦν γόνιμον μὲ τὰς βροχάς. Ὅσον ἀνατολικώτερον προχωροῦμεν, τόσον περισσότερον στεγνὴ εἶναι ἡ πεδιάς.

Τὰ παραλία.—Τὸ γενικὸν σχῆμα τῆς Εὐρώπης δύναται νὰ σχηματισθῇ ὑπὸ 4 γραμμῶν. Μιᾶς διὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν καὶ μιᾶς δι' ἐκάστην τῶν παραλιῶν, βορειάν, δυτικὴν καὶ νοτίαν. Κατὰ μῆκος ὁμῶς ἐκάστης παραλίας εἰσχωροῦν εἰς τὴν θάλασσαν πολλὰ χερσόνησοι καὶ σχηματίζονται πρὸς τὴν ξηρὰν πολλοὶ κόλποι καὶ θάλασσαί. Οἱ κόλποι καὶ αἱ θάλασσαί αὗται βοηθοῦν πολὺ εἰς τὸ ἐμπόριον, διότι εὐκολύνουν τὰ πλοῖα νὰ φέρουν τὰ ἐμπορεύματα εἰς τὰ ἔθνη τὰ ὅποια εἶναι μακρὰν τοῦ ὠκεανοῦ. Ἐκτὸς τούτου αἱ θάλασσαί αὗται καὶ οἱ κόλποι κάμνουν τὸ κλίμα πέριξ αὐτῶν πολὺ γλυκύ.

Θάλασσαί.—Εἰς τὸν χάρτην βλέπομεν πρὸς Β. τὴν **Δευκὴν** Θάλασσαν, ἡ ὅποια τὸν περισσότερον χρόνον εἶναι παγωμένη. Τὴν **Βόρειον** θάλασσαν καὶ τὴν **Βαλτικὴν** πρὸς Δυσμᾶς. Αἱ θάλασσαί αὗται δὲν εἶναι βα-

θεῖαι ἐκτὸς εἰς ὠρισμένα μέρη. Πρὸς Ν. εὐρίσκεται ἡ *Μεσόγειος* θάλασσα μετὰ τὰ διάφορα πελάγη (*Ἀδριατικόν, Τόνιον, Αἰγαῖον*) καὶ ὁ *Εὐξείνιος Πόντος*. Εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας σχηματίζονται κόλποι πολλοί, οἱ ὅποιοι ἐξυπηρετοῦν τὴν συγκοινωνίαν. Νὰ εὑρετε ἐπὶ τοῦ χάρτου ὅλους τοὺς κόλπους τῆς Εὐρώπης.

Χερσόνησοι.—Ὁλη ἡ Εὐρώπη εἶναι μία χερσόνησος τῆς Ἀσίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας φαίνεται ὅτι εἰς τὴν παλαιοτάτην ἐποχὴν ἐχωρίζετο μετὰ θάλασσαν. Ὑπολείμματα δὲ τῆς θαλάσσης αὐτῆς εἶναι ἡ Κασπία θάλασσα, καθὼς καὶ ἡ πεδιάς εἰς τὰ Ἀνατολικά μέρη τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία εἶναι χαμηλή. Μεγαλύτεραι χερσόνησοι εἶναι: ἡ *Σκανδιναυική*, ἡ *Ἰβηρική*, ἡ *Ἰταλική*, ἡ *Ἑλληνική* καὶ ἡ *Κριμαϊκή*.

Πορθμοί.—Ὁ *Σκαγεράκης*, ὁ *Καττεγάτης* καὶ τῆς *Σούνδης* μεταξὺ Γερμανικῆς καὶ Βαλτικῆς θαλάσσης. Ὁ πορθμὸς τοῦ *Καλαί*, τοῦ *Γιβραλτάρ*, ὁ τοῦ *Ἁγίου Βονιφατίου* μεταξὺ Κορσικῆς καὶ Σαρδηνίας, ὁ *Σικελικός*, ὁ *Ἑλλήσποντος* καὶ ὁ *Βόσπορος*.

Νῆσοι.—Ἡ *Ζέμβλα* καὶ ἡ *Καλγουέβη* Ρωσικαί, ἡ *Ἀλάνδη* τῆς Φινλανδίας, ἡ *Σηλανδία* μετὰ ἄλλας μικρὰς νήσους, καθὼς καὶ ἡ ψυχρὰ καὶ ἠφαιστεϊώδης Ἰσλανδία ποὺ ἀνήκουν εἰς τὴν Δανίαν. Αἱ *Φερόαι*, αἱ *Ὁρκάδες*, ἡ *Ἰρλανδία*, καὶ αἱ ἄλλαι Βρετανικαὶ νῆσοι. Αἱ *Βαλεαρίδες* (Ἰσπανικαί), ἡ *Κορσικὴ* καὶ ἡ *Ἑλβα* (Γαλλικαί), ἡ *Σαρδηνία*, (Σαρδώ), ἡ *Σικελία* καὶ *Διπαρέαι* (Ἰταλικαί), ἡ *Μελίτη* (Ἀγγλική). Αἱ *Ἰόνιοι νῆσοι*, αἱ *Κυκλάδες*, ἡ *Εὐβοία*, αἱ *Σποράδες* καὶ ἡ μεγαλόνησος *Κρήτη*.

Ἀκρωτήρια.—Τὸ *Βόρειον* πρὸς Β., τὸ *Φινίστερρον* δυτικὰ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, τὸ τοῦ *Ἁγίου Βικεντίου* (Πορτογαλίας) καὶ ὁ *Ἀκρίτας*, τὸ *Ταίναρον* καὶ ἡ *Μαλέα* (Πελοπόννησος).

Λίμναι.—Αἱ μεγαλύτεραι εἶναι ἡ *Λαδόγα* καὶ ἡ *Ὀνέγα*, αἱ λίμναι τῆς Σουηδίας, τῆς Φινλανδίας, αἱ Ἑλβετικαὶ λίμναι (τῆς *Γενεύης*, τῆς *Κωσταντίας*) καὶ ἄλλαι μικραί.

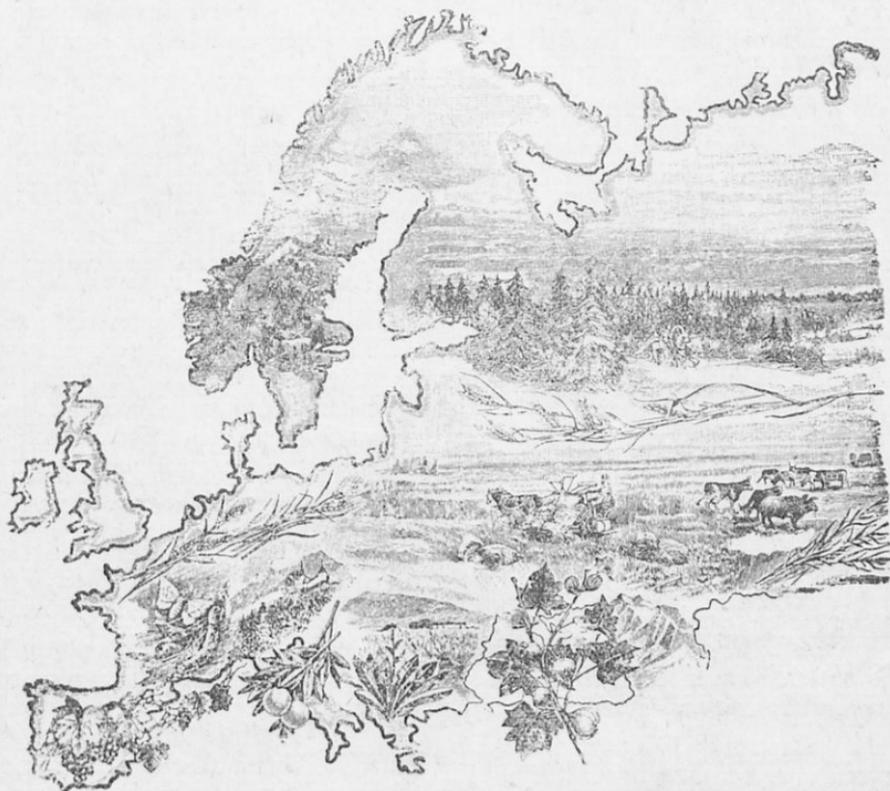
— Γενικαὶ πληροφορίαι διὰ τὴν Εὐρώπην.

Κλίμα.—Τὴν Εὐρώπην δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς 4 μεγάλας κλιματολογικὰς ζώνας:

1) Τὴν Ὑπερβορίαν, ὅπου περιλαμβάνεται ἡ Λαπωνία καὶ ἡ περιοχὴ τοῦ Παγωμένου Ὠκεανοῦ. Ἐκεῖ ἡ θερμοκρασία εἶναι σχεδὸν 0.

2) Τὴν Ἠπειρωτικὴν ζώνην, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγονται ὀλόκληρος ἡ πεδιάς τῆς Ρωσίας ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη, ἡ κοιλάς τοῦ Δουνάβεως καὶ ἡ Βόρειος Βαλτικὴ θάλασσα. Ἐκεῖ τὸ θέρος εἶναι ὀλίγον καὶ πολὺ θερμὸν καὶ ὁ χειμὼν πολὺς καὶ ψυχρὸς.

3) Τὴν Ὠκεάνειον ζώνην, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγονται ἡ Νορβηγία, ἡ Δανία, αἱ Βρετανικαὶ νῆσοι, αἱ Κάτω Χῶραι καὶ ἡ περιοχὴ τῶν Ἄλπεων. Εἰς τὴν ζώνην αὐτὴν ὁ χειμὼν εἶναι γλυκὺς καὶ τὸ θέρος δροσερὸν λόγῳ τοῦ θερμοῦ κλίματος. Βροχὴ πίπτει ἄφθονος καὶ μεγάλη ὑγρασία ὑπάρχει.

Φυτικὸς χάρτης τῆς Εὐρώπης.

4) Τὴν Μεσογειακὴν ζώνην, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγονται τὰ θερμότερα μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ αἱ τρεῖς χερσόνησοι. Εἰς αὐτὰς πίπτει ὀλίγη βροχὴ καὶ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ θέρος εἶναι ξηρὸν.

Ἡ θερμοκρασία εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης εἶναι πολὺ διάφορος. Ἡ ἀνοιξὶς εἰς τὴν Μεσογειακὴν ζώνην (Ρώμην—Ἀθήνας) ἄρχεται κατὰ τὰς 15 Μαρτίου περίπου, εἰς τὴν Βιέννην τὴν 15 Ἀπριλίου, εἰς τὴν Χριστιανίαν τὴν 15 Μαΐου καὶ εἰς τὴν Πετρούπολιν τὴν 5 Ἰουνίου.

Φυτὰ.—Εἰς τὸν χάρτην τῶν φυτῶν διακρίνομεν 3 ζώνας, τὴν *Πολικὴν*, τὴν *Δασικὴν* καὶ τὴν *Μεσογειακὴν ζώνην*.

Εἰς τὴν Πολικὴν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν Ρωσίαν, τὰ βόρεια τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου καὶ τὴν Νέαν Ζέμβλαν, εὐδοκιμοῦν λειχίνες, πόαι καὶ ἐλάχιστα μικρὰ δενδρύλλια.

Εἰς τὴν Δασικὴν, ἡ ὁποία, ὅπως βλέπομεν εἰς τὸν χάρτην, περιλαμβάνει τὴν Β. Κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ τὸ Νότιον μέρος τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου, εὐδοκιμοῦν διάφορα δένδρα, ὡς τὰ πεῦκα, τὰ ἔλατα καὶ αἱ βελανιδιές.

Ζωϊκὸς χάρτης τῆς Εὐρώπης.

Εἰς τὴν Μεσογειακὴν ζώνην συναντῶμεν διάφορα φυτὰ καλλιεργούμενα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καθὼς τὴν ἀμπελον, τὴν ἐλαίαν, τὰ σιτηρά, τὴν μουριὰν διὰ μεταξοσκώληκας, τὴν συκὴν καὶ ἄλλα.

Ζῶα.—Ἡ Εὐρώπη εἰς τὰ εἶδη τῶν ζῴων εἶναι πτωχοτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ἡπείρους. Εἰς τὴν πολικὴν χώραν ζοῦν φῶκαι, ἄρκτοι καὶ διά-

φορα ἄλλα ζῶα καὶ πτηνὰ τῶν ψυχρῶν χωρῶν. Εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην συναντῶμεν ἀγχιοχοίρους, ἐλάφους, λύκους, ἄρκτους κλπ., εἰς δὲ τὴν Νότιον Εὐρώπην τὸ πρόβατον, τὸν αἶγαγρον, τὸν βούν, τὸν βούβαλον καὶ ἄλλα.

Προϊόντα.— Παρατηρήσατε ἐπὶ τοῦ χάρτου ποῖα μέρη παράγουσι δημοτικὰ, κτηνοτροφικὰ καὶ δασικὰ προϊόντα. Ἐκτὸς τοῦ ἐμπορίου, γενικῶς παρατηροῦμεν εἰς τὴν Εὐρώπην δύο μεγάλους κλάδους, τὸν **βιομηχανικόν** καὶ τὸν **γεωργικόν**. Εἰς τὸν βιομηχανικὸν ἀσχολοῦνται κυρίως οἱ κάτοικοι τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου καὶ τῶν βορειῶν μερῶν τῆς Ἰταλίας. Ἐδῶ τὸ ἔδαφος εἶναι πλουσιώτατον εἰς γαιάνθρακα καὶ πολλὰ ἄλλα ὀρυκτὰ, οἱ σιδηρόδρομοι εἶναι πολὺ πυκνοὶ καὶ αἱ πόλεις καὶ τὰ χωρία πλησίον, εἶναι χωρὰ πυκνοκατοικημένα. Μὲ τοὺς κατοίκους τῶν μερῶν τούτων, ἂν κανεὶς γνωρίζῃ καλὰ γερμανικά, ἀγγλικά ἢ γαλλικά, δύναται νὰ συνεννοηθῇ.

Τὸ νότιον μέρος τῆς Εὐρώπης, ἦτοι ἡ Ἰσπανία, ἡ Ἰταλία, καὶ τὰ Βαλκανικὰ Κράτη, καθὼς καὶ τὸ βόρειον μὲ τὴν Ρωσίαν, περιλαμβάνουν κράτη γεωργικά, ὅπου καλλιεργοῦνται καὶ εὐδοκμοῦν τὰ σιτηρὰ, ἡ ἄμπελος, ἡ ἐλαία, ἡ συκῆ, τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ ἄλλα.

Εἰς ἕκαστον κράτος θὰ ἴδωμεν χωριστὰ τὸν πλοῦτον τῆς χώρας του.

Πληθυσμός.— 450 ἑκατομ. κατ. Εἶναι ἡ πυκνότερον κατοικημένη ἡπειρος.

Διαιρέσεις.— Ἡ Εὐρώπη περιλαμβάνει 32 μεγάλα καὶ μικρὰ κράτη, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 15 εἶναι συνταγματικαὶ μοναρχίαι, τὰ 17 δημοκρατίαι, 1 (ἡ πόλις τοῦ Βατικανοῦ) ἐκκλησιαστικὸν κράτος καὶ 1 (ἡ Ντάνσιχ) ἐλευθέρη πόλις.

Ἀνάλογα μὲ τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ἕκαστον κράτος, διακρίνομεν τὴν Νότιον, τὴν Κεντρικὴν καὶ τὴν Βόρειον Εὐρώπην.

Ἡ Νότιος περιλαμβάνει τὰ Βαλκανικὰ κράτη (ἦτοι τὴν Ἑλλάδα, Ἀλβανίαν, Τουρκίαν, Βουλγαρίαν, Νοτιοσλαβίαν, Ρουμανίαν), Οὐγγαρίαν, Σλοβακίαν, Ἑλβετίαν, Δανίαν, Ἰσπανίαν καὶ Πορτογαλίαν.

Ἡ Κεντρικὴ τὴν Γαλίαν, Βέλγιον, Ὀλλανδίαν, Γερμανίαν, Πολωνίαν, Δανίαν, Ἀγγλίαν, ἦτοι τὸ πεδινὸν μέρος τῆς Εὐρώπης.

Καὶ ἡ **Βόρειος** τὴν Σκανδιναυικὴν χερσόνησον καὶ τὴν Ρωσίαν μὲ τὰ ἀποχωρισθέντα ἐξ αὐτῆς κράτη.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.— Ποῖον τμήμα τῆς Εὐρώπης βρέχεται ἀπὸ τὸ θερμὸν κῆμα τοῦ Μεξικοῦ; Διατί τὸ θερμὸν κῆμα δὲν θερμαίνει ὅλα

τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης; Ὅνόμασε ἓνα ποταμὸν ποὺ χύνεται εἰς τὴν Μ. Θάλασσαν. Νὰ ὀνομάσῃς τοὺς μεγάλους κόλπους, τοὺς πορθμούς, τὰς θαλάσσας τῆς Εὐρώπης. Ὅνόμασε 4 χερσονήσους μεγάλας. Ποῖαι ἥπειροι εἶναι γύρω τῆς Μεσογείου Θαλάσσης; Τί χωρίζει ὁ πορθμὸς τοῦ Γιβραλτάρ; Εἰς ποῖον μέρος τῆς ὀρεινῆς Εὐρώπης εἶναι ἡ πεδιάς; Ποῖα εἶναι τὰ ὑψηλότερα ὄρη; Ποῖον εἶναι τὸ βορειότερον ἀκρωτήριο; Ποῖον τὸ νοτιώτερον; Ποῖα ἢ βορειότερα χώρα καὶ ποῖα ἢ νοτιώτερα τῆς Εὐρώπης; Ὅνόμασε μερικά ζῶα καὶ φυτὰ τῆς Εὐρώπης.

1. ΝΟΤΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

1. ΕΛΛΑΣ

—*Παρατηρήσεις εις τὸν χάρτην.*

Θέσις.—Ἡ πατρίδα μας εὐρίσκεται εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου καὶ εἶναι τὸ νοτιώτερον μέρος τῆς Εὐρώπης.

Παρατηρήσατε εἰς ποῖον γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος εὐρίσκεται.

Ἔκτασις.—127.000 □ χλμ.

Ὅρια.—Ἡ Ἑλλάς, ὡσὰν χερσόνησος ποὺ εἶναι ἀπλωμένη εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, βρέχεται πρὸς Δ. ἀπὸ τὸ Ἰόνιον πέλαγος, πρὸς Ν. ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, πρὸς Α. ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ συνορεύει μὲ τὴν Τουρκίαν, καὶ πρὸς βορρᾶν συνορεύει μὲ τὴν Ἀλβανίαν, τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν.

Ἔδαφος - Ὅρη.—Τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος μας εἶναι σχεδὸν ὄρεινόν. Διακρίνομεν δύο μεγάλα συστήματα ὄρεων, τὰ ὁποῖα χωρίζονται ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀξιῶ, τὸ *Δυτικόν* καὶ τὸ *Ανατολικόν*. Τὸ *Δυτικόν* εἶναι συνέχεια τῶν Ἀλπεων καὶ ἰδίως τῶν Ἰλλυρικῶν, διευθύνεται ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα καὶ ὑψηλότερα ὄρη. Ἡ ὄρεσις αὕτη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος ὀνομάζεται Πίνδος καὶ ἐπειδὴ διευθύνεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. χωρίζει τὰ νερὰ ποὺ χύνονται εἰς τὸ Αἰγαῖον ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ χύνονται εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος, καθὼς καὶ τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τὴν Ἠπειρον. Ἡ Πίνδος συνδέεται πρὸς Β. μὲ τὸ ὄρος *Βόϊον* τῆς Μακεδονίας, πρὸς Α. μὲ δύο παράλληλα ὄρη, τὰ *Καμβούνια* καὶ τὴν *Ὀίτην*, τὰ ὁποῖα ὡσὰν στεφάνη περικλείουν τὴν μεγάλην Θεσσαλικὴν πεδιάδα. Πρὸς Ν. συνδέεται μὲ τὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τὸν *Παργασσόν*, *Βαρδοῦσια*, *Γκιώναν*, *Κιθαιρῶνα*, *Πεντιελικόν* καὶ ἄλλα τὰ ὁποῖα ἔχουν διαφόρους διευθύνσεις. Εἰς τὸ ΒΑ. μέρος τῆς Θεσσαλίας ὑψώνεται μεμονωμένος ὁ *Ὀλυμπος* 3.000 περίπου μέτρα ὕψους. Πρὸς Ν. συνεχίζεται ἡ μεγάλη ὄρεσις εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου συναντῶμεν διάφορα ὄρη, μεταξὺ τῶν

ὁποίων τὸν *Πάργωνα* καὶ τὸν *Ταῦγετον* καταλήγοντα εἰς τὸν *Μαλέαν* καὶ τὸν *Ταίναρον*.

Τὸ *ἀνατολικὸν ὄρεινὸν σύστημα* εἶναι συνέχεια τοῦ Αἴμου καὶ προέκτασις τῆς *Ροδόπης* καὶ τοῦ *Ὁρβήλου*. Καὶ αἱ νῆσοι ὅλαι εἶναι σχεδὸν ὄρειναί.

Πεδιάδες.—Κυριώτεραι πεδιάδες εἶναι ἡ κοιλάς τοῦ Ἄξιου ποταμοῦ, ἡ ὁποία λέγεται καὶ *Καμπανικὴ* ἢ *πεδιάς Θεσσαλονίκης*, ἡ πεδιάς τῆς *Θεσσαλίας* μὲ τὸν Πηνεῖον, ἡ πεδιάς τοῦ *Στρυμῶνος* ποταμοῦ καὶ ἡ *Θρακικὴ*. Μικραὶ ἐπίσης πεδιάδες εἶναι εἰς τὴν Λαμίαν, Κοπαΐδα, Καλάμας καὶ ἄλλου. Ὀλόκληρον τὸ ΒΔ. μέρος τῆς Πελοποννήσου κατὰ μῆκος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς εἶναι πεδινὸν εἰς περιωρισμένην ἔκτασιν.

Ποταμοί.—Οἱ ποταμοὶ ἐπειδὴ δὲν διέρχονται ἀπὸ μεγάλας καὶ μακρυνὰς ἐκτάσεις εἶναι μικροὶ καὶ λόγῳ τῆς κλίσεως τοῦ ὄρεινου ἐδάφους ρέουν μὲ δύναμιν καὶ δὲν εἶναι πλωτοί. Μόνον ὁ *Ἐβρος* εἶναι πλωτός, ὅστις χρησιμεύει καὶ ὡς σύνορον μὲ τὴν Τουρκίαν.

Ἄλλοι ποταμοὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν εἶναι ὁ *Ἄξιός*, ὁ *Στρυμῶν*, ὁ *Νέστος* καὶ ὁ *Ἀλιάκμων*, εἰς τὴν Ἡπειρον ὁ *Ἀραχθός*, εἰς τὴν Θεσσαλίαν ὁ *Πηνεῖός*, εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, ὁ *Ἀχελῷος*, ὁ *Εὐῆνος*, ὁ *Μόρνος*, ὁ *Σπερχειός*, ὁ *Κηφισσός* καὶ ἄλλοι. Εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς εἶναι ὁ *Ἄλφειός*.

Λίμναι.—Λίμναι εἰς τὴν πατρίδα μας εἶναι πολλαί, ἰδίως εἰς τὰς νέας χώρας. Αἱ περισσότεραι δὲν ἔχουν ὠρισμένην στάθμην ὕψους ὕδατος, καὶ διὰ τοῦτο μεταβάλλονται εἰς ἔλη πού ἀναπτύσσονται οἱ ἐλώδεις πυρετοί. Κυριώτεραι λίμναι εἶναι εἰς τὴν Μακεδονίαν ἡ *Κερκινίτις*, ἡ *Δαγκαδά*, ἡ *Βόλβη*, ἡ *Γενισῶν*, τῆς *Πρέσπας*, τοῦ *Ὀστρόβου*, τῆς *Καστορίας* καὶ ἄλλαι. Ἐπίσης εἰς τὴν Στερεὰν εἶναι αἱ μικραὶ λίμναι *Τριχωνὶς* καὶ *Συνιάς*.

Ἄκτογραφία.—Ἡ πατρίδα μας δὲν ἔχει παράλια εὐθύγραμμα εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Ἄλλου ἡ θάλασσα εἰσχωρεῖ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ σχηματίζονται ὠραῖοι κόλποι, ὅπως ὁ *Θερμαϊκός*, *Παγασητικός*, *Σαρωνικός*, *Εὐβοϊκός*, *Ἀργολικός*, *Δακωνικός*, *Μεσσηνιακός*, *Κορινθιακός*, *Ἀμβρακικός* κλπ.

Ἄλλου ἡ ξηρὰ εἰσχωρεῖ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ σχηματίζονται πολλαὶ χερσονήσοι καὶ ἀκρωτήρια.—Εἰς τὸν χάρτην θὰ εὔρετε τὰς χερσονήσους καὶ τὰ ἀκρωτήρια τῆς χώρας.

Εἰς τὰ παράλια καταλήγουν τὰ ὄρη ἄλλου ἀπότομα καὶ ὑψηλὰ καὶ ἄλλου χαμηλὰ καὶ λοφώδη. Εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν καὶ τὰς πεδιάδας τὰ παράλια εἶναι ἐπίπεδα καθὼς καὶ εἰς τὴν ΒΔ. πλευρὰν τῆς Πελοποννήσου.

Πόλεις.— Εἰς τὴν Ἑλλάδα διακρίνομεν 8 μεγάλα τμήματα: τὴν *Θράκην*, *Μακεδονίαν*, *Θεσσαλίαν*, *Ἡπειρον*, *Στερεάν Ἑλλάδα*, *Πελοπόννησον* καὶ τὰς *νήσους τοῦ Ἰονίου* καὶ *Αἰγαίου πελάγους*.

Θράκη: Κυριώτεραι πόλεις ἐδῶ εἶναι ἡ *Σάνθη* καὶ ἡ *Κομοτινή*. Λιμένες μικροὶ τὸ *Πόρτο-Λάγο* καὶ ἡ *Ἀλεξανδρούπολις* (Δεδέαγατς).

Μακεδονία: Αἱ *Σέρραι* 30 χιλ. κατ. ἡ *Νιγρίτα*, ἡ *Δράμα* εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν μὲ λιμένα τὴν *Καβάλλαν*. Εἰς τὴν Κεντρικὴν Μακεδονίαν ἡ *Θεσσαλονίκη* 260 χιλ. κατ., δευτέρα πόλις τοῦ Κράτους μετὰ τὰς Ἀθήνας. Ἡ Θεσσαλονίκη ἔχει Πανεπιστήμιον καὶ εἶναι κέντρον τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς Μακεδονίας. Ἀπ' ἐδῶ γίνεται ἐξαγωγή δερμάτων, μετάξης καπνοῦ κλπ. Ἄλλαι μεσογειακαὶ πόλεις εἶναι τὰ *Γεντισά*, ἡ *Βέρροια*, ἡ *Νάουσα*, ἡ *Ἐδεσσα* καὶ ἄλλαι.

Νοτίως τῆς Βόλβης εἶναι ἡ Χαλκιδικὴ χερσόνησος μὲ τρεῖς μικρὰς χερσονήσους καὶ τὸ ὄρος *Ἄθως*, ὅπου σπουδαία κόμη εἶναι ὁ *Πολύγυρος*.

Εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν εἶναι τὰ *Γρεβενά*, ἡ *Κορυτσά* καὶ ἡ *Φλώρινα*.

Θεσσαλία: Κυριώτεραι πόλεις τῆς Θεσσαλίας εἶναι ἡ *Δάρισα* εἰς τὸν Πηγεῖον ποταμὸν, τὰ *Τρίκαλα*, ἡ *Καρδίτσα* καὶ ἡ *Καλαμπάκα*. Λιμὴν εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον εἶναι ὁ *Βόλος*, ὠραία πόλις μὲ ἀσφαλῆ λιμένα.

Ἡπειρος: Κυριώτερα πόλις ἐδῶ εἶναι τὰ *Ἰωάννινα* πλησίον τῆς λίμνης, γνωστὰ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ *Ἀλῆ πασᾶ*.

Στερεὰ Ἑλλάς: Τὸ *Μεσολόγγιον* καὶ *Ἀργεῖον* εἰς τὴν Δυτικὴν Στερεάν, ἡ *Λαμία*, τὸ *Καρπενήσιον*, ἡ *Ἀμφισσα* εἰς τὴν Κεντρικὴν, καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν ἡ *Δεβάδεια*, αἱ *Θῆβαι* καὶ αἱ *Ἀθῆναι*, εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον καὶ ἄλλαι.

Αἱ *Ἀθῆναι* εἶναι πρωτεύουσα τοῦ κράτους μὲ 700 χιλ. κατ. καὶ ἄνω. Αἱ Ἀθῆναι τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ἦσαν κέντρον πολιτισμοῦ μὲ ὠραία ἀγάλματα, πολλὰ τῶν ὁποίων σώζονται καὶ σήμερον ἀκόμη, καὶ μὲ τοὺς μεγάλους σοφοὺς (Σωκράτης—Πλάτων—Ἀριστοτέλης), οἱ ὁποῖοι ἐφώτισαν τότε καὶ τώρα ἀκόμη τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὰ σοφὰ διδάγματά των. Μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, τῶν Φράγκων καὶ τελευταίως ὑπὸ τῶν Τούρκων, αἱ Ἀθῆναι παρέμειναν μία μικρὰ πόλις πλησίον τῆς Ἀκροπόλεως. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὅμως τῆς πατρίδος μας αἱ Ἀθῆναι ἔγιναν σὺν τῷ χρόνῳ μεγάλη καὶ ὠραία πόλις, ὅπως αἱ εὐρωπαϊκαί, μὲ μεγάλα δημόσια οἰκοδομήματα (τὸ Πανεπιστήμιον, τὴν Βιβλιοθήκην, τὸ Πολυτεχεῖον, τὸ Ζάππειον, τὸ Μουσεῖον κλπ.), ὠραίας οἰκοδομᾶς, μὲ πλατεῖς δρόμους καὶ διάφορα μικρὰ ἄλση, ὅπως ὁ Ἐθνικὸς κήπος. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι τὸ κέντρον τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας καὶ μία ἐκ τῶν

ἱστορικῶν πόλεων τοῦ κόσμου (Ἀθῆναι—Ρώμη—Ἱερουσαλήμ—Μέκκα—Ἀλεξάνδρεια).

Ὁ Πειραιεύς, 261 χ. κατ., εἶναι ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τοῦ κράτους, πόλις μὲ μεγάλην ἐμπορικὴν κίνησιν καὶ σχεδὸν ἡνωμένη μετὰ τῶν Ἀθηνῶν.

Πελοπόννησος: Σπουδαῖοι λιμένες εἶναι αἱ *Πάτραι, Κόρινθος, Ναύπλιον, Γύθειον*. Ἐμπορικαὶ πόλεις αἱ *Καλάμαι, Πύργος* καὶ αἱ μεσογειακαὶ *Τρίπολις, Σπάρτη, Ἄργος* καὶ ἄλλαι.

Εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου σπουδαῖος ἐμπορικὸς λιμὴν εἶναι ἡ *Σύρος*, εἰς δὲ τὰς Ἰονίους νήσους ἡ *Κέρκυρα* καὶ ἄλλαι. Εἰς τὴν Κρήτην τὸ *Ἡράκλειον* κλπ.

— Ἡ ζωὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

1. Κλίμα.

Εἰς τὴν χώραν μας, ἡ ὁποία βρέχεται ἀπὸ τρία μέρη ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, επικρατοῦν ἄνεμοι θαλασσινοὶ καὶ σπανίως βόρειοι καὶ ψυχροί. Διὰ τοῦτο τὸ νότιον μέρος ἔχει κλίμα εὐκρατον, μὲ γλυκὺν χειμῶνα καὶ ξηρὸν καὶ θερμὸν θέρος. Εἰς τὰ βορειότερα μέρη, ὅπου επικρατοῦν οἱ ἄνεμοι τῆς ξηρᾶς εἶναι ὀλίγον ἠπειρωτικόν. Ἐδῶ αἱ βροχαὶ πίπτουν ἀπὸ τὸν Νοέμβριον μέχρι τέλους Μαρτίου. Ὀλόκληρον τὸ θέρος πολλάκις περνᾷ χωρὶς βροχῆν. Ἡ ὀλιγωτέρα βροχὴ πίπτει εἰς τὴν λεκύνην τῆς Ἀττικῆς, ἐνῶ εἰς τὰ ΒΔ. μέρη ἡ βροχὴ εἶναι ἀφθονωτέρα. Διὰ τοῦτο εἶναι φημισμένος ὁ ὠραῖος καὶ γαλανὸς οὐρανὸς τῆς πατρίδος μας καὶ ἰδίως τῆς Ἀττικῆς, ὅπου ἡ συννεφιά ὀλίγον διαρκεῖ καὶ ἀμέσως προβάλλει ὁ ἥλιος. Οἱ Εὐρωπαῖοι θαυμάζουν τὸ ὠραῖον κλίμα μας, καὶ χαίρονται τὸν γαλανὸν οὐρανόν, ὅταν μᾶς ἐπισκέπτονται ἀπὸ τὰς ὑγρὰς καὶ ὀμίχλώδεις χώρας των.

2. Προϊόντα.

α) **Γεωργικά.**—Ἡ πατρίδα μας δὲν ἔχει πεδιάδας ἐφόρους, ὅπως ἄλλα κράτη. Ἐν τούτοις 20% ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς καλλιεργεῖται. Ἡ γεωργία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν παραγωγὴν. Παράγονται δημητριακά, ἰδίως σίτος, ὅστις δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου καὶ διὰ τοῦτο γίνεται εἰσαγωγή ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ (Ἀμερικῆς, Ρωσίας, Αὐστρίας κλπ.). Δέκα ἑκατομ. στρέμματα καταλαμβάνει ἡ καλλιέργεια τῶν σιτηρῶν. Εἰς 5 ἑκατ. στρέμματα καλλιεργεῖται ἡ ἐλαία μὲ ἀπόδοσιν ἄνω τῶν 31 ἑκατ. ὀκάδων ἐλαίου καὶ ἐλαιῶν. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἡ τρίτη χώρα τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν ἐλαιοπαραγωγὴν.

Καπνὸς (1 ἑκατομ. στρέμματα). Ἡ πατρίδα μας ἐξάγει εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καπνὸν καὶ σιγαρέττα ἄνω τῶν 500.000 στατήρων τὸ ἔτος. Εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ καπνοῦ.

Ἡ ἄμπελος (2 ἑκατομ. στρέμματα) ἀποδίδει ἄνω τῶν 2.500.000 στατήρων οἶνον, 300.000 στατ. σταφυλῶν καὶ 2 000.000 στατ. σταφίδος.

β') Κτηνοτροφικά.—Ἡ Ἑλλὰς ἐπειδὴ εἶναι χώρα ὄρεινὴ εἶναι κατάλληλος διὰ κτηνοτροφίαν καὶ ἔχει προϊόντα περίπου 5 δισεκατομ. δραχμῶν ἑτησίως. Ἄνω τῶν 6.500.000 προβάτων, 4.500.000 αἰγῶν, 1.000.000 βοῶν, χοίρων καὶ ἵππων τρέφονται εἰς τὰ διάφορα μέρη, ὡς καὶ 7.700.000 διάφορα κατοικίδια πτηνά.

Τὰ κτηνοτροφικά αὐτὰ προϊόντα δὲν ἄρχοῦν διὰ τὴν κατανάλωσιν τῆς χώρας, καὶ διὰ τοῦτο ἀγοράζομεν ἀπὸ τὸ ἔξωτερικὸν σφάγια, πουλερικά κλπ. Πρέπει νὰ ληφθῶν μέτρα προστατευτικά διὰ νὰ βελτιωθῇ καὶ αὐξηθῇ ἡ κτηνοτροφία εἰς τὴν χώραν μας, ὅπως εἰς ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη. Μεγάλα λιβάδια διὰ μεγάλην κτηνοτροφίαν δὲν ἔχομεν ἤμποροῦν ὅμως ὅλοι οἱ γεωργοὶ τῶν χωρίων μας νὰ τρέφουν διάφορα ζῶα. Πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν **γεωργικὴν οἰκόςειτον κτηνοτροφίαν**, προτιμῶντες τὰ πρόβατα, τὰς ἀγελάδας, κουνέλια κλπ.

γ') Ἀλιευτικά.—Καὶ ἡ ἀλιεία ἔχει προοδεύσει εἰς σημεῖον, ὥστε νὰ ἀποδίδῃ ἄνω τῶν 11.000.000 ὀκάδων ἰχθύων θαλασσιῶν καὶ 4.000.000 ὀκάδων λιμναίων. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ νωπὰ αὐτὰ ψάρια φέρομεν ἀπὸ τὸ ἔξωτερικὸν παστά, ἰδίως βακαλόον, ρέγγες καὶ ἄλλα. Ἀξιόλογα εἶναι καὶ τὰ ἔσοδα ἐκ τῆς σπογγαλιείας, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ἔχουν μεγάλην ἐπιτυχίαν.

δ') Δασικά.—Τὰ δάση καλύπτουν τὰ 11 % τῆς ὅλης ἐκτάσεως τῆς χώρας, ἰδίως εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ εἶναι ὅλα σχεδὸν ἔθνικα, κοινοτικά ἢ μοναστηριακά. Τὰ δασικά προϊόντα εἶναι κυρίως ξυλοκάρβουνα, καυσόξυλα, μικρὰ ποσότης ξυλείας καὶ ρητίνη. Τὴν περισσοτέραν οἰκοδομησίμον ξυλείαν εἰσάγομεν ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ. Ἡ πατρίδα μας ἔχει τὰ ὀλιγώτερα δάση ἀπὸ ὅλα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης, ἐκτὸς τῆς Πορτογαλίας.

ε') Βιομηχανικά.—Τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνεπτύχθη καὶ ἡ βιομηχανία εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἰδίως εἰς Ἀθήνας, Πειραιᾶ, Θεσσαλονίκην, Βόλον, Πάτρας, Ἡράκλειον, Καλάμας κτλ. Κάθε βιομηχανία διὰ νὰ προοδεύσῃ πρέπει νὰ ἔχη τὴν κινητήριον δύναμιν καὶ τὰς πρώτας ὕλας ἐκ τοῦ τόπου της. Δυστυχῶς ἡμεῖς τὸν μὲν λιθάνθρακα ἀγοράζομεν ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ (Ἀγγλίαν), δι' ὀλίγους δὲ βιομηχανικοὺς κλάδους ἔχομεν τὰς πρώτας ὕλας ἐκ τοῦ τόπου μας. Τοιοῦτος εἶναι ὁ **καπνικὸς βιομηχανικὸς κλάδος**, ὁ **κλωστοῦφαν-τουργικὸς** (βαμβακουργία, ἔριουργία, μεταξουργία, ταπητουργία), ὁ **βιομηχανικὸς κλάδος εἰδῶν διατροφῆς**, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει τὴν οἰνοπνευματοποιίαν, ἐλαιουργίαν, ἀλευροβιομηχανίαν, ζαχαροποιίαν, παγοποιίαν καὶ τὴν κονσερβοποιήσιν φρούτων καὶ λαχανικῶν, ὁ **μεταλλουργικὸς κλάδος**, διὰ τοῦ ὁποίου κατασκευάζονται γεωργικά ἐργαλεῖα, καρφοβελόνες, χρηματοκιβώτια, διάφοροι ζυγοὶ κλπ.

Ἐπίσης καὶ ἡ *χημικὴ βιομηχανία* (λινέλαια, σαπούνια, χημικὰ λιπάσματα, χημικὰ εἶδη καὶ ὑελοουργικά), καθὼς καὶ ἡ *βυρσοδεψία, ἡ χαρτοποιία*, ἡ κατασκευὴ πέλων κλπ., εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδόν των.

Ζοῦν ἐργαζόμενοι εἰς διάφορα ἐργοστάσια περισσότεροι τῶν 450.000 ἐργατῶν (ἄνδρες καὶ γυναῖκες).

Ὄρυκτός πλοῦτος.— Ἡ πατρίδα μας δὲν ἔχει στρώματα γῆς μὲ ἀφθονα μεταλλεύματα καὶ πετρώματα χρήσιμα, ὅπως ἄλλαι χῶραι.

Ἀπὸ τὰ πετρώματα εἶναι γνωστὰ τὰ ὠραῖα καὶ λευκὰ μάρμαρα τῆς Πεντέλης καὶ αἱ μνλόπετραι τῆς Μήλου. Σημαντικὴ εἶναι ἡ σμύρις τῆς Νάξου, ἡ ὁποία εἶναι ἀρίστης ποιότητος καὶ πωλεῖται εἰς τὸ ἔξωτερικόν, καθὼς καὶ μικρὰ ποσότητες τσιμέντου καὶ γύψου, ἐξαγόμεναι εἰς Ζάκυνθον. Εἰς τὴν Χαλκίδα, Κύμην, Ὁρωπόν, Μακεδονίαν, Σέρρας καὶ ἄλλου ἐξάγεται ἓνα εἶδος πτωχοῦ γαιάνθρακος, ὁ *λιγνίτης*, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει μεγάλην δύναμιν καὶ ἀξίαν.

Ἀπὸ τὰ μεταλλεύματα κυριώτερα εἶναι ἡ ἐξαγωγή σιδήρου καὶ μολύβδου εἰς Λαύρειον, καθὼς καὶ νικελίου, θείου, χρωμίου καὶ ἄλλων εἰς μικρὰς ποσότητας εἰς διάφορα μέρη.

3. Ἐμπόριον.

Ἐκαστον κράτος ἔχει δύο εἶδη ἐμπορίου, ἐσωτερικόν καὶ ἔξωτερικόν. Ἐσωτερικόν εἶναι ἡ ἀγοραπωλησία τῶν προϊόντων πού γίνεται μεταξὺ τῶν διαφόρων πόλεων τοῦ ἰδίου κράτους, καὶ ἔξωτερικόν ἡ ἀγοραπωλησία πού γίνεται μὲ τὰ ξένα κράτη.

Κέντρα τοῦ ἐσωτερικοῦ μας ἐμπορίου εἶναι αἱ μεγάλαι πόλεις Ἀθήναι, Θεσσαλονίκη, Πειραιεύς, Πάτραι, ὅπου ἐξοδεύονται πολλὰ προϊόντα ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν.

Τὸ ἔξωτερικόν ἐμπόριον περιλαμβάνει ὅσα ἡμεῖς πωλοῦμεν εἰς τοὺς ξένους, ὅσα κάμνομεν *ἐξαγωγὴν*, καὶ ὅσα ἡμεῖς ἀγοράζομεν ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν, τὴν *εἰσγωγὴν*.

Ἡμεῖς ἔχομεν εἰσαγωγὴν διπλάσιαν ἀπὸ ὅτι ἐξάγομεν, δηλ. ἀγοράζομεν περισσότερα ἀπὸ ὅτι πωλοῦμεν. Κάμνομεν *ἐξαγωγὴν* καπνοῦ, λαδιοῦ, οἶνοπνευμάτων, σταφίδος, ταπήτων, χημικῶν λιπασμάτων κλπ., καὶ εἰσάγομεν ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ δημητριακὰ καὶ πολλὰς πρώτας ὕλας διαφόρων βιομηχανικῶν κλάδων.

Κράτη μὲ τὰ ὁποῖα ἔχομεν δοῦναι - λαβεῖν εἶναι ἡ Ἀγγλία, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, Γερμανία, Γαλλία, Ἰταλία καὶ ὅλα τὰ Βαλκάνια, καθὼς καὶ ἡ Τουρκία.

4. Συγκοινωνία.

Συγκοινωνία τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ ἐπικοινωνία μεταξύ των καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν προϊόντων των.

Ὅπως καὶ εἰς τὰ ἄλλα κράτη, καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας ἡ συγκοινωνία γίνεται διὰ *ξηρᾶς*, διὰ *θαλάσσης* καὶ διὰ τοῦ *ἀέρος*.

Διὰ ξηρᾶς. Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων καὶ τῶν χωριῶν ἐπικοινωνοῦν μεταξύ των μὲ αὐτοκίνητα, σιδηροδρόμους καὶ εἰς τὰ πολὺ ὄρεινὰ μέρη, ὅπου δὲν κατεσκευάσθησαν ἀκόμη ἀμαξιτοὶ ὁδοί, διὰ ζώων (ἡμίονων, ἵππων κλπ.).

Κυριώτεροι σιδηρόδρομοι εἶναι: ὁ Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Κηφισσίας ἠλεκτρικός· ὁ Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου καὶ ὁ Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης—Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Τοπικοὶ σιδηρόδρομοι εἶναι ὁ ἐκ Πύργου εἰς Κατάκωλον (Πελοποννήσου), ὁ Μεσολογγίου—Ἀργινίου, ὁ ἐκ Σκόδρας εἰς Ἀρδέαν Μακεδονίας, ὁ σιδηρόδρομος Θεσσαλίας (Βόλος—Τρίκαλα καὶ Βόλος—Μηλέαι) καὶ ὁ σιδηρόδρομος Λαμίας—Στυλίδος.

Διὰ θαλάσσης. Ἡ χώρα μας, ἡ ὁποία βρέχεται ἀπὸ 3 μέρη ἀπὸ θάλασσαν καὶ σχηματίζει πολλοὺς κόλπους φυσικοὺς καὶ ἀσφαλεῖς, ἔχει μεγάλην ἀτμοπλοϊκὴν συγκοινωνίαν. Πολλὰ ἀτμόπλοια μεταφέρουν ἐπιβάτας καὶ ἔμπορεύματα ἀπὸ τὸν ἓνα λιμένα εἰς τὸν ἄλλον καὶ κáιμνουν τακτικὴν συγκοινωνίαν. Ἐπίσης καὶ μὲ τὴν Εὐρώπην ἔχομεν ἀτμοπλοϊκὴν συγκοινωνίαν διὰ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τῶν πλωτῶν ποταμῶν. Ἔτσι ἡ Ἑλληνικὴ σημαία ἐπὶ τῶν ἰσθμῶν τῶν Ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων κυματίζει εἰς πολλοὺς λιμένας τῆς Τουρκίας, Ἰταλίας, Γαλλίας, Ρουμανίας, Αἰγύπτου, Ἀμερικῆς κλπ., μὲ τὰς ὁποίας ἔχομεν τακτικὴν ἐπικοινωνίαν.

Διὰ τοῦ ἀέρος. Ἐπίσης ἡ ἀεροπορία εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀνάπτυξίν της. Κατεσκευάσθησαν εἰς Δεκέλειαν καὶ Φάληρον ἀεροδρόμιον καὶ ἀερολιμὴν διὰ τὴν προσγείωσιν καὶ προσθαλάσσωσιν τῶν ἀεροπλάνων καὶ ὑδροπλάνων.

Ἑλληνικαὶ ἀεροπορικαὶ γραμμαὶ εἶναι αἱ Ἀθῆναι—Πάτραι—Ἰωάννινα καὶ αἱ Ἀθῆναι—Θεσσαλονίκη, αἱ ὁποῖαι μεταφέρουν ἐπιβάτας, τὸ ταχυδρομεῖον καὶ ἄλλα ἐπείγοντα δέματα.

Ταχυδρομικὴ συγκοινωνία.—Ἡ συγκοινωνία αὕτη μεταφέρει ἐπιστολὰς καὶ δέματα εἰς τὰς διαφόρους πόλεις καὶ χωρία τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ. Μεταφέρονται μὲ τὸ ταχύτερον μέσον (σιδηροδρομικῶς, ἀτμοπλοικῶς, ἀεροπορικῶς κλπ.).

Τηλεγραφικαὶ καὶ τηλεφωνικαὶ συγκοινωνίαι.—Αὐταὶ διὰ τῶν τηλεφωνικῶν συρμάτων τῶν ἑναερίων, ὡς καὶ διὰ τῶν καλωδίων ἐντὸς τῆς θαλάσσης, συνδέουν ὅλας τὰς πόλεις τῆς πατρίδος μας, καθὼς καὶ πλεῖστα χωρία, εἰς ἓνα μέγαν δίκτυον καὶ μεταδίδουν εἰδήσεις, τηλεγραφήματα καὶ τηλεφωνήματα.

Τελευταίως ιδρύθησαν καὶ ραδιοτηλεγραφικοὶ σταθμοὶ εἰς Ἀθήνας, Θεσσαλονίκην καὶ Κέρκυρον, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸν ἀσύρματον τηλεγράφων διαβιβάζουν τηλεγραφήματα.

5. Ναυτιλία.

Οἱ πολλοὶ κόλποι, οἱ ὁποῖοι σχηματίζονται εἰς τὰ παράλια ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἐποχὴν, ἐκρησόμενον ὡς ἀσφαλεῖς λιμένες τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ἦσαν τὰ κυριώτερα μέσα συγκοινωνίας ἔνεκα τοῦ ὀρεινοῦ ἐδάφους. Σήμερον ἡ Ἑλλάς ἔχει 600 περίπου ἀτμόπλοια καὶ 700 μεγάλα ἱστιοφόρα. Πολλὰ τῶν ἀτμοπλοίων εἶναι ὑπερωκεάνεια καὶ πλέουν εἰς διαφόρους ἡπείρους. Ἡ Ἑλλάς ἔρχεται δεκάτῃ ὡς πρὸς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα μεταξὺ τῶν διαφόρων ναυτικῶν κρατῶν τοῦ κόσμου.

6. Ἐκπαίδευσις.

Ὅσον περισσότερο πολιτισμένον εἶναι ἓνα κράτος τόσον ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι προηγμένη καὶ οἱ ἀγράμματοι λείπουν. Καὶ ἡ Ἑλλάς προσπαθεῖ νὰ εἶναι μορφωμένοι ὅλοι οἱ Ἕλληνες καὶ ἔχει τριῶν εἰδῶν ἐκπαίδευσιν, 1ον) τὴν *Δαϊκὴν*, 2ον) τὴν *Μέσην* καὶ 3ον) τὴν *Ἀνωτάτην*. Ἡ λαϊκὴ ἐκπαίδευσις γίνεται εἰς τὸ ἑξατάξιον δημοτικὸν σχολεῖον. Καταβάλλεται προσπάθεια καὶ τὸ μικρότερον χωρίον νὰ ἔχη τὸ σχολεῖόν του. Ὅλα τὰ παιδιά εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον μορφώνονται δωρεάν. Ἡ μέση ἐκπαίδευσις γίνεται εἰς τὰ γυμνάσια, ἡμιγυμνάσια καὶ ἀστικά σχολεῖα καὶ ἡ ἀνωτάτη εἰς τὰ δύο πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, τὸ πολυτεχνεῖον καὶ τὴν ἀνωτάτην γεωπονικὴν σχολὴν. Ὑπάρχουν καὶ εἰδικαὶ σχολαί, ὅπως ἡ δασολογικὴ σχολή, τὰ διδασκαλεῖα, ἡ σχολὴ τῶν εὐελπίδων, τῶν δοκίμων κλπ. Αἱ σχολαὶ αὗται προπαρασκευάζουν τοὺς μαθητὰς δι' ὄρισμένας εἰδικὰς ἐπιστήμιας καὶ ἐπαγγέλματα. Εἰδικαὶ σχολαὶ εἶναι καὶ αἱ ἱερατικά, αἱ γεωργικαὶ καὶ διάφοροι ἄλλαι.

7. Θρησκεία.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ 1853 ἀνεκκηρύχθη αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, εἶναι ὁμοῦς ἠνωμένη μετὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἀνωτάτη ἀρχὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, ὡς πρόεδρον, καὶ 9 Ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὰς ἐπισκοπὰς τῶν καὶ ἀλλάσσουν κατ' ἔτος. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπιβλέπει τὴν τήρησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων καὶ κανόνων. Εἰς ὅλην τὴν χώραν εἶναι 80 μητροπολίται μὲ ἕδρας τὰς πρωτεύουσας τῶν νομῶν καὶ ἄλλας μεγαλοπόλεις. Οἱ μητροπολίται χειροτονοῦν τοὺς ἱερεῖς καὶ ἐπιβλέπουν τὰς ἐκκλησίας τῆς δικαιοδοσίας τῶν, κηρύσσοντες καὶ φωτίζοντες τὸ ποίμνιόν τῶν.

Διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν ἱερέων, ἐκτὸς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανε-

πιστημίον, υπάρχουν καὶ ἱερατικαὶ σχολαὶ εἰς Ἀθήνας (Ριζάρειος), εἰς Μεσολόγγιον, εἰς Ἄρταν καὶ ἄλλου.

8. Διοικήσεις.

Ἡ χώρα μας φυσικῶς διαιρεῖται, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, Ἡπειρον, Μακεδονίαν, Θράκην, Πελοπόννησον, Κρήτην καὶ τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου καὶ Αἰγαίου Πελάγους. Διὰ τὰ διοικῆται ὁμοῦς εὐκολώτερον διαιρεῖται αὕτη εἰς *γενικὰς διοικήσεις, νομούς, δήμους, κοινότητας*.

Αἱ γενικαὶ διοικήσεις περιλαμβάνουν ὠρισμένας περιοχὰς τοῦ κράτους εὐρίσκομένας μακρὰν ἢ πλησίον τῶν συνόρων, καὶ εἶναι 4: *Μακεδονίας, Θράκης, Ἡπείρου, καὶ Κρήτης*. Τὰς γενικὰς διοικήσεις διευθύνει ὁ γενικὸς διοικητὴς μὲ βαθμὸν ὑπουργοῦ καὶ δὲν υπάρχουν νομάρχαι ἐκεῖ.

Ὅλοι οἱ νομοὶ εἶναι 36 καὶ διευθύνεται ἕκαστος ἀπὸ τὸν νομάρχην.

Ὅλοι οἱ δήμοι εἶναι 55 καὶ ἕκαστος διευθύνεται ἀπὸ τὸν δήμαρχον μὲ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον. Δήμοι εἶναι αἱ πόλεις, αἱ ὅποια ἔχουν πληθυσμὸν ἄνω τῶν 10 χ. κατ' Κοινότητες εἶναι ὅσαι πόλεις ἔχουν κάτω τῶν 10 χ. κατ. καὶ εἶναι πλέον τῶν 5.000 εἰς ὅλον τὸ κράτος. Ἐκάστην κοινότητα διευθύνει ὁ πρόεδρος μὲ τὸ κοινοτικὸν συμβούλιον.

Μετρήσατε καὶ ὀνομάσατε εἰς τὸν χάρτην ὅλους τοὺς νομούς τοῦ κράτους.

9. Πολίτευμα.

Ὅπως γνωρίζομεν, πολίτευμα ἑνὸς κράτους εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον κυβερνᾶται.

Ἡμεῖς ἔχομεν Συνταγματικὴν Βασιλείαν μὲ βασιλέα *Γεώργιον τὸν Β'*. Ἐκεῖνοι οἱ νόμοι ποῦ ἐψηφίσθησαν ἀπὸ Ἐθνοσυνέλευσιν καὶ δὲν μεταβάλλονται, ἀποτελοῦν τὸ Σύνταγμα. Ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Κυβέρνησις ἐπιβλέπουσιν τὰ ἐφαρμόζονται οἱ νόμοι.

Ἡ Κυβέρνησις ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ τοὺς Ὑπουργοὺς καὶ ὑφυπουργοὺς ἀναλόγως τῶν Ὑπουργείων, ἤτοι: 1) Θρησκευμάτων καὶ Παιδείας, 2) Ἐξωτερικῶν, 3) Οἰκονομικῶν, 4) Στρατιωτικῶν, 5) Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, 6) Ναυτικῶν, 7) Ἐσωτερικῶν, 8) Ὑγιεινῆς, 9) Δικαιοσύνης, 10) Ἀεροπορίας, 11) Προνοίας καὶ 12) Συγκοινωνίας καὶ ἄλλων.

Ἐκαστος ὑπουργὸς διοικεῖ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ τὰς ὑπηρεσίας τῆς δικαιοδοσίας του.

10. Πληθυσμός.—6.204.000 κατ.

11. Ὁ Ἑλληνικὸς Λαός.

Ἀπὸ τὰς ἀνασκαφὰς, αἱ ὅποια γίνονται εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν Τροίαν καὶ τὰς Μυκήνας, εὐρίσκομεν ὅτι πρὸ 3.000 περίπου ἐτῶν π. Χ. εἰς τὰ μέρη αὐτὰ ἤκμασαν τρεῖς πολιτισμοί, μὲ ἔργα ζωγραφικῆς, πλαστικῆς, οἰκοδομικῆς, μεταλλοτεχνίας κλπ. Οἱ λαοὶ αὐτοὶ ἤλθον φυσικὰ ἀπὸ βορρᾶ. Ἡ κάθοδος τῶν Δωριέων κατέλυσε τοὺς ἀνωτέρω πολιτισμοὺς (1400 π. Χ.).

Κατόπιν εϋρίσκομεν τούς Ἕλληνας διηρημένους εἰς φυλάς (Θεσσαλούς, Βοιωτούς, Μεσσηνίους, Λακεδαιμονίους, Ἀθηναίους κλπ.) καὶ πολεμοῦντας μεταξύ των. Βασιλεῖς εἰς διαφόρους πόλεις καὶ τύραννοι διαδέχονται ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Μεταξὺ αὐτῶν διακρίνονται ἡ Σπάρτη καὶ αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ μεγάλη μεταξύ των ἔχθρα καὶ διαλάμπει ἡ ὠραία ἐποχὴ τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Περικλέους. Τώρα κοινὸς ἔχθρὸς, ἐξωτερικὸς, οἱ Πέρσαι (490 π. Χ.) ἐνώνει τούς Ἕλληνας καὶ αἱ νίκαι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν εἰς τὸν Μαραθῶνα, τὴν Σαλαμίνα καὶ ἄλλου ὑπῆρξαν σπουδαιότατον γεγονός τῆς παγκοσμίου ἱστορίας.

Αἱ ἀντιζηλία μεταξύ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἰδίως Ἀθηνῶν—Σπάρτης, κατέληξαν εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον καὶ ἤδη αἱ ἀνωτέρω πόλεις, καθὼς καὶ ἄλλαι, εἶναι ἐξηνητημένα.

Τὸ ἔτος 359 π. Χ. ἡ Μακεδονικὴ δυναστεία μὲ τὸν Φίλιππον κατέλαβεν δόλοκληρον τὴν Ἑλλάδα. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μ. Ἀλέξανδρος ὑπῆρξεν ὁ πρωταγωνιστὴς τῆς πατρίδος μας καὶ ἡ ἐνδοξος αὐτοῦ ἐκστρατεία ἐσημείωσε λαμπρὰν περιόδον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει.

Τὸ κράτος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μὲ τὴν μεγάλην ἔκτασιν δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῆ καὶ σιγὰ-σιγὰ ἤρχισε νὰ διαλύεται. Καὶ τώρα ἐμφανίζεται ἡ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία (168 μ. Χ.). Οἱ Ρωμαῖοι εὐγενεῖς κατακτηταὶ μορφώνονται εἰς τὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ἰδιαιτέρως ἠγάπησε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐτιμήθη ὑπ' αὐτῆς, μετὰ δὲ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, ἡ Ἑλλὰς ἔγινεν ἐπαρχία Ρωμαϊκή.

Διάφοροι βάρβαροι λαοὶ ἐπιδρομεῖς (Ἀβαιοι, Σλαῦοι, Ἀραβες) συμπληρῶνουν τὴν καταστροφὴν. Τὸ 1204 αἱ σταυροφορίαι μεταβάλλουν τὴν Ἑλλάδα εἰς φραγκικὴν ἀποικίαν. Ἦδη εἰς τὴν Πελοπόννησον δημιουργοῦνται ὑπὸ τῶν Παλαιολόγων διάφορα κρατίδια, ἀλλὰ ἡ Τουρκικὴ κατάκτησις τὸ 1458 ἐξηφάνισε τὰ ἀσθενῆ αὐτὰ κρατίδια καὶ ἐβασίλευσεν ἡ δουλεία τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ 400 ἔτη.

Οἱ μορφωμένοι Ἕλληνες φεύγουν, μὴ ἀντέχοντες εἰς τὸν ζυγόν, καὶ πηγαινούν εἰς τὴν Δύσιν, ὅπου μεταφέρουν τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν σοφίαν τῶν μεγάλων φιλοσόφων τῶν Ἀθηνῶν.

Αἱ ἐμπορικαὶ τάξεις διασκορπίζονται εἰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς πόλεις, ὅπου ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἐμπόριον.

Οἱ ἀγρόται, ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγόν, διατηροῦν μικρὰν κοινοτικὴν αὐτοδιοίκησιν.

Τὸ ἔτος 1821 ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων δίδει τὴν ἐλευθερίαν εἰς μικρὸν τμῆμα τῆς Στερεᾶς καὶ Πελοποννήσου. Τὸ ἔτος 1864 ἡ Ἀγγλία παρεχώρησε τὰς Ἰονίους νήσους. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1878—1879 ἡ Ἑλλὰς εἰσέβαλεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ κατέλαβε τμῆμα τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου. Τὸ ἔτος 1897 ἔξ ἀφορμῆς τῆς Κρήτης ἔγινεν ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πό-

λεμος, κατά τὸν ὁποῖον ἐνικήθημεν καὶ ἐπληρώσαμεν ἀποζημίωσιν εἰς τοὺς Τούρκους.

Εἰς τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον 1912—1913 ἡ Ἑλλὰς κατέλαβε τὴν Μακεδονίαν, τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου καὶ μέρος τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου.

Κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον 1914—1918 ἡ Ἑλλὰς ἔλαβε μέρος εἰς αὐτὸν ὑπὲρ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ἰταλίας καὶ ἐπολέμησεν εἰς πολλὰ μέρη. Εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν (1922) ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ καὶ ἀπεμακρύνθη ἐξ αὐτῆς, συγχρόνως δὲ ἐξεδιώχθησαν καὶ οἱ Ἑλληνες οἱ κατοικοῦντες ἐκεῖ καὶ ἤλθον πρόσφυγες εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Ἕλλην εἶναι ἐκ φύσεως φιλελεύθερος, ἔξυπνος καὶ ἐπιχειρηματίας. Ἔχει μεγάλην ἰδιοφυῖαν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν (λαὸς ἐκ φύσεως ναυτικός). Καὶ εἰς τὴν μικροτέραν γωνίαν τῆς γῆς συναντῶμεν Ἑλληνας εὐδοκίμοῦντας μεταξὺ τῶν ἐντοπίων. Καὶ εἰς τοὺς πλέον μακρυνοὺς λιμένας, μεγάλους ἢ μικροὺς, λιμενίζονται ἐμπορικὰ πλοῖα μὲ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν.

Ὁ Ἕλλην εἶναι ἐργατικός, οἰκογενειάρχης καλός, καὶ ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του. Καὶ ὄχι μόνον ὅταν εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν θυσιάζεται διὰ τὴν τιμὴν της, ἀλλὰ καὶ εἰς ξένας χώρας, ὅπου εὐρίσκεται, παρακολουθεῖ καὶ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν πατρίδα του.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τῆς σταφίδος, τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ ἐλαίου.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.—Τί γνωρίζεις διὰ τὰ ὄρη καὶ τοὺς ποταμοὺς τῆς πατρίδος μας; Τί κλίμα ἔχει καὶ διατί; Ποῖα εἶναι τὰ προϊόντα μας; Τί εἰσάγει ἡ πατρίδα μας ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν; Ὀνόμασε μερικά βιομηχανικὰ προϊόντα. Τί γνωρίζεις διὰ τὴν θρησκείαν καὶ τὸ πολίτευμα τῆς πατρίδος μας; Ὀνόμασε μερικὰς ἐμπορικὰς πόλεις. Μερικὰς βιομηχανικὰς. Ὀνόμασε γεωργικὰς περιφερείας. Ποῖαι πόλεις εἶναι γνωσταὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν μας; Ὀνόμασε πόλεις ἱστορικὰς ἀπὸ τοῦ 1821. Ἱστορικὰς κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους. Τί φυσικὸν προτέρημα ἔχει ἡ πατρίδα μας; Τί γνωρίζεις διὰ τὴν φυλὴν μας;

2. ΑΛΒΑΝΙΑ

— Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Νὰ εὑρετε τὴν θέθιν τῆς Ἀλβανίας εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον, καὶ τὸ γεωγραφικὸν μῆκος καὶ πλάτος.

Ἐκτασις.—28.000 □ χιλμ.

Σύνορα.—Πρὸς Α. συνορεύει μὲ τὴν Μακεδονίαν καὶ Σερβίαν, πρὸς Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, πρὸς Β. μὲ τὴν Σερβίαν καὶ πρὸς Ν. μὲ τὴν Ἡπειρον.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀλβανίας εἶναι ὄρεινόν. Πολλὰ ὄρη διευθύνονται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὸς καὶ σχηματίζουν κοιλάδας, διὰ μέσου τῶν ὁποίων διέρχονται ὀρυκτικοὶ ποταμοί. Κυριώτερος εἶναι ὁ **Δρίνος**, πρὸς Βορρᾶν καὶ ὁ **Ἀῶος**, ὁ ὁποῖος διέρχεται καὶ ποτίζει τὴν πεδιάδα τῆς **Μουζακιάς**. Ἡ πεδιάς αὕτη εἶναι τὸ εὐφορώτερον μέρος τῆς Ἀλβανίας.

Παράλια.—Εἰς τὸ Δ. μέρος πρὸς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος σχηματίζονται πολλοὶ μικροὶ κόλποι. Κυριώτερος ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ τοῦ **Αὐλώνος**.

Εἰς πολλὰ μέρη παραλιακὰ λόγῳ τῶν προσχώσεων πού κάμνουν οἱ ποταμοί, οἱ ὁποῖοι κατέρχονται ἀπὸ τὰς κοιλάδας, σχηματίζονται ἔλη καὶ ὁ τόπος ἔχει ἐλονοσίαν.

Πόλεις.—Τὰ **Τίρανα**, πρωτεύουσα τῆς Ἀλβανίας μὲ 12 χιλ. κατοίκους. Ἄλλαι πόλεις ὁ **Αὐλών**, τὸ **Αργυρόκαστρον** καὶ πλησίον τὸ **Τεπελένι**, γνωστὸν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ἡ **Σκόδρα**, 32 χιλ. κατ., τὸ **Δυρράχιον** καὶ ἄλλαι.

— Πληροφορίαι διὰ τὴν Ἀλβανίαν.

Κλίμα.—Εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἐπικρατοῦν τὸ θέρος οἱ βόρειοι ἄνεμοι, τὰ μελέμια, καὶ τὸν χειμῶνα οἱ δυτικοὶ ἄνεμοι. Τὰ παράλια τῆς Ἀλβανίας ἔχουν τὸ ἴδιον κλίμα μὲ τὸ τῆς πατρίδος μας. Τὰ μεσόγεια ὅμως, ἐπειδὴ τὰ ὄρη ἐμποδίζουν τοὺς θερμοὺς ἀνέμους, ἔχουν κλίμα ἠπειρωτικὸν μὲ ψυχρὸν χειμῶνα καὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν θέρος.

Προϊόντα.—Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀλβανίας εἶναι ἄγονον, ἐκτὸς εἰς τὰς πεδιάδας. Ἀλλὰ καὶ τὰ μέσα πού μεταχειρίζονται οἱ γεωργοὶ εἶναι πρωτόγονα. Ἔτσι κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι ὁ ἀραβόσιτος, ὀλίγον λινάρι, καπνὸς καὶ ἔλαια.

Καὶ ἡ κτηνοτροφία εὐρίσκεται εἰς πρωτόγονον κατάστασιν. Εἰς ὄλην σχεδὸν τὴν ὄρεινὴν χώραν τρέφονται πρόβατα, αἰγες καὶ ἀγελάδες. Ἐξ αὐτῶν κατασκευάζουν τυρόν, βούτυραν καὶ πωλοῦν τὰ μαλλιὰ. Οἱ Ἀλβανοὶ μόνον αὐτὰ τὰς εορτὰς τρώγουν κρέας, ἐπομένως τὰ ποιμνιά των διαρκῶς αὐξάνουν.

Ἡ βιομηχανία της εἶναι ἀσήμαντος. Κανένα μέγαλον ἐργοστάσιον δὲν ἔχει, ἔκτος ὀλίγων μικρῶν ἀτμοκινήτων ἀλευρομύλων, ἐνὸς μακαρονοποιείου καὶ ἐνὸς οἰνοπνευματοποιείου. Ἡ βιομηχανία ὄλων τῶν εἰδῶν (ἄλλεις τροφῶν, ὕφανσις ἐνδυμάτων κτλ.) εἶναι εἰς τὰ σπάργανα.

Δίτροχον εἰς Ἀλβανίαν.

Ὅρυκτὸς πλοῦτος.— Εἰς τὴν Ἀλβανίαν ὑπάρχουν ἀσήμαντοι καὶ ἀνεκμετάλλευτοι πηγαὶ πετρελαίου, ἀσφάλτου, ἀμιάντου κλπ.

Πληθυσμός.— Οἱ Ἀλβανοὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον δὲν εἶναι περισσότεροὶ ἀπὸ 1.200.000. Εἰς τὴν Ἀλβανίαν κατοικοῦν 833.618 κάτοικοι.

Λαός.— Ἐπειδὴ εἰς τὴν Ἀλβανίαν λείπει ἡ συγκοινωνία καὶ ὁ πολιτισμός, ὁ λαός της εἶναι εἰς πολὺν χαμηλὸν ἐπίπεδον. Εἰς τὰ ὄρεινά ἰδίως μέρη δὲν ἰσχύουν καὶ τόσον οἱ νόμοι. Αὐτοὶ ἔχουν ἰδικούς των νόμους ἀγράφους ἐκ παραδόσεως, τὰ ἔθιμά των. Ἐκεῖ κάθε οἰκογενειάρχης ἔχει ὅλα τὰ παιδιά του μὲ τὰς οἰκογενείας των καὶ ἀποτελοῦν μεγάλας πατριαρχικὰς οἰκογενείας. Τὴν νύμφην τὴν ἀγοράζει ὁ γαμβρὸς ἀπὸ τοὺς γονεῖς, ὅπως θὰ ἠγόραζεν ἓνα ἵππον. Ὅλοι εἶναι ἀρματωμένοι καὶ ἀλληλοσκοτώνονται. Ἡ ἐκδίησις τοῦ αἵματος εἶναι εἰς μέγαλον βαθμόν. Οἱ 50 % ἐκ τῶν θανάτων προέρχονται ἀπὸ φόνους. Γίνονται μεταξύ των καὶ ἀδελφοποιητοὶ καὶ ἀλληλοὑποστηρίζονται ὡς ἀδελφοί. Τὸ μπέσα εἶναι ἡ προφύλαξις ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Δύναται ὁ ἐχθρὸς ἐνὸς σπιτιοῦ καταδιωκόμενος νὰ καταφύγῃ εἰς αὐτὸ καὶ νὰ ζητήσῃ μπέσα, δηλαδὴ προσωρινὴν προστασίαν. Μόλις ὁμως φύγῃ ἀπὸ τὸ σπίτι τὸν φονεύουν οἱ ἴδιοι οἱ προστάται. Ὅλα αὐτὰ θὰ λείψουν διὰ τῆς συγ-

κοινωνίας και τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νόμων. Γενικῶς οἱ Ἄλβανοι εἶναι ἀμόρφωτοι καὶ γενναῖοι.

Κατὰ τὸ 1400—1500 μ. Χ., ἐπειδὴ ἡ χώρα τὸν εἶναι πτωχὴ, μετενάστευσαν καὶ κατέκρησαν εἰς διάφορα μέρη, ὅπου ἀφωμοιώθησαν. Ὅσοι ἐγκατεστάθησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς πατρίδος μας ἔγιναν Ἕλληνες σὺν τῷ χρόνῳ τέλει ὅπως οἱ γνήσιοι.

Θρησκεία.—Χριστιανική. Εἶναι καὶ πολλοὶ Μωαμεθανοί.

Γλῶσσα.—Μόνον προφορικὴν ἔχουν. Ἡ γλῶσσα τὸν στερεῖται γραμμάτων.

Πολίτευμα.—Ἄλλοτε ἡ Ἄλβανία εἶχε συνταγματικὴν Βασιλείαν με βασιλέα τὸν Ἀχμέτ Ζώγου. Κατὰ τὸ ἔτος ὅμως 1939 ἡ Ἰταλία δι' ἀσήμαντον ἀφορμὴν κατέλαβε ὀλόκληρον τὴν Ἄλβανίαν καὶ ἐξεδίωξε τὸν Βασιλέα τῆς. Ἀπὸ τότε εἶναι Ἰταλικὸν παράρτημα καὶ διοικεῖται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐπίβλεψιν ἀνωτέρων Ἰταλῶν ὑπαλλήλων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν.

Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα.—Ἡ ἀπολίτιστος χώρα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου.

3. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

— *Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.*

Νὰ εὔρετε εἰς τὸν χάρτην τὴν θέσιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας εἰς τὴν Εὐρώπην, τὸ γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος.

Σύνορα.—Ἡ Τουρκικὴ Θράκη συνορεύει πρὸς Β. μετὴν *Βουλγαρίαν*, πρὸς Δ. μετὴν *Ἑλλάδα*, πρὸς Ν. βρέχεται ἀπὸ τὴν *Προποντίδα*, τὸν *Ἑλλησποντον* καὶ τὸ *Θρακικὸν πέλαγος* καὶ πρὸς Α. ἀπὸ τὸν *Εὐξείνιον Πόντον*.

Πορθμοί.—Ὁ *Ἑλλησποντος* καὶ ὁ *Βόσπορος*.

Κόλποι.—Ὁ *Μέλας* ἢ τοῦ *Σηροῦ* καὶ ὁ *Κεράτιος*.

Ἐκτασις.—Εἰς τὴν Εὐρώπην 25.000 □ χλμ. Εἰς τὴν Ἀσίαν 580.000

□ χλμ.

Ἔδαφος.—Τὸ εὐρωπαϊκὸν τμήμα τῆς Τουρκίας δὲν ἔχει ὑψηλὰ ὄρη, ἐκτὸς μικρῶν λόφων, ὕψους 200—800 μέτρων. Εἰς τὸ βόρειον μέρος ὑψώνονται πολλὰ διακλαδώσεις τοῦ Αἵμου, ἀλλὰ δὲν φθάνουν τὰ 600 μέτρα ὕψους. Τὸ ἄλλο μέρος εἶναι πεδιάς, τὴν ὁποίαν διέρχεται ὁ ποταμὸς *Ἐβρος*, ὁ ὁποῖος εἶναι πλωτὸς μέχρις Ἀνδριανουπόλεως καὶ ἔχει πολλοὺς παραποτάμους.

Τὰ παράλια.—Αἱ ἀκταὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας πρὸς τὸν Εὐξείνιον Πόντον εἶναι ὀμαλὰ καὶ σχεδὸν εἰς εὐθείαν γραμμὴν. Κανένας κόλπος ἀξιόλογος δὲν σχηματίζεται. Εἰς τὴν Προποντίδα ὑπάρχουν αἱ Πριγκιπόννησοι (Χάλκη, Πρώτη, Ἀντιγόνη καὶ Πρίγκιπος), καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλαι νῆσοι

ἀκατοίκητοι σχεδόν. Ἡ Προποντὶς ἔχει πρὸς Βορρᾶν μεγάλο βάθος, πρὸς Ν. ἰδίως πρὸς τὴν Μ. Ἀσίαν μόλις 100 μέτρα, καὶ εἰς τὸν Βόσπορον στενεύει μέχρι 500 μ., εἰς δὲ τὸν Ἑλλήσποντον εἰς 1500 μ. Καὶ αἱ ἄκται πρὸς τὴν Προποντίδα δὲν ἔχουν κανένα σημαντικὸν κόλπον.

Πόλεις.—Ἡ **Κωνσταντινούπολις** εἰς τὸν Βόσπορον μὲ 1 ἐκ. 200 χιλ. κατ., ἐκ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι εἶναι Ἑλληνες, Ἀρμένιοι, Γερμανοὶ καὶ διαφόρων ἄλλων ἐθνοτήτων, ἄλλοτε πρωτεύουσα τῆς Τουρκίας. Εἶναι κτισμένη εἰς ἑπτὰ λόφους καὶ ἡ θέσις τῆς εἶναι πολὺ στρατηγικὴ καὶ σπουδαία, διότι εἶναι ἡ μόνη πόλις τοῦ κόσμου, ἡ ὁποία ἐνώνει δύο ἠπείρους, τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀσίαν, καὶ δύο θαλάσσας, τὴν Μαύρην θάλασσαν μὲ τὴν Μεσόγειον.

Κωνσταντινούπολις.

Ἀκριβῶς ἔνεκα τῆς θέσεως ταύτης ὅλα τὰ γειτονικά κράτη τὴν θεωροῦν ὡς ἰδικήν των καὶ ἐπιζητοῦν νὰ τὴν καταλάβουν. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διακρίνομεν τὸ μέρος ποὺ κατοικοῦν οἱ ξένοι, τὸ ὁποῖον εἶναι εὐρωπαϊκόν, καὶ εἰς τὴν Τουρκικὴν συνοικίαν, ἡ ὁποία φανερώνει λαὸν Ἀσιατικὸν μὲ τὰ ξύλινα σπίτια τῆς καὶ τοὺς στενοὺς δρόμους. Τὸ μόνον ἀξιόλογον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἶναι ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τὸ Σεράϊ, τὸ παλάτι τῶν Σουλτάνων.

Ἄλλαι πόλεις εἶναι ἡ **Ἀδριανούπολις**, ἐπὶ τοῦ Ἑβρου, ἱερὰ πόλις τῶν Τούρκων, ἐπειδὴ ἐκεῖ ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ Σουλτάνου Μουράτ, ἡ **ΑἼνος** εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑβρου ποταμοῦ. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Ἄγκυρα** εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν.

— Πληροφορίες δια τὴν ζωὴν.

Κλίμα.—Τὸ θρηκτικὸν αὐτὸ τμήμα τῆς Τουρκίας δὲν ἔχει τὸ ἴδιον κλίμα μὲ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ἐδῶ φθάνουν οἱ ἔκ τῆς Ρωσίας παγεροὶ ἄνεμοι καὶ ἡ μεγάλη ὑγρασία τοῦ Εὐξεινοῦ Πόντου. Ἐτσι ὁ χειμὼν εἶναι πολὺ ψυχρὸς καὶ τὸ θέρος ὑγρὸν. Ἀντιθέτως τὸ κράτος τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Ἀσίαν ἔχει κλίμα εὐκρατον καὶ μεσογειακόν.

Προϊόντα.—Ἡ Τουρκία εἶναι χώρα γεωργική. Εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν τμήμα κυριώτερα παραγωγή εἶναι τὰ σιτηρά. Εἰς τὴν Ἀσιατικὴν ὁμως χώραν εὐδοκιοῦν ὅλα ὅσα γίνονται εἰς εὐκράτους ζώνας. Ἐκτὸς τῶν σιτηρῶν καὶ ἡ ἄμπελος, ἡ ἐλαία, ἡ συκῆ, τὸ ἀφίον, ὁ φοινῖξ καλλιεργοῦνται, μὲ ἀφθονον παραγωγήν. Ἐπίσης καὶ βιομηχανικὰ φυτὰ καλλιεργοῦνται, ὅπως ἡ γλυκόριζα ἀπὸ τὴν ὁποίαν γίνεται ἡ γιάμπολη, τὸ λινάρι, ἡ κάνναβις, τὸ ριζάρι, ὁ καπνὸς καὶ ἄλλα.

Καὶ ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ πτηνοτροφία εἶναι ἀνεπτυγμένα εἰς μεγάλον βαθμόν. Εἶναι γνωσταὶ αἱ γίδες τῆς Ἀγκύρας καὶ τὰ αὐγά ποῦ ἀγοράζομεν ἀπὸ τὴν Τουρκίαν.

Ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ἄλεια ἀπασχολοῦν ἀρκετὸν μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Τὰ χαλιὰ τὰ ἀνατολιτικὰ εἶναι φημισμένα καὶ κατασκευάζονται μὲ μεγάλην τέχνην.

Πληθυσμός.—Ὅλον τὸ Τουρκικὸν κράτος ἔχει 13.660.000 κατοίκους, ἔκ τῶν ὁποίων εἰς τὴν Εὐρώπην 1.600.000 κατ.

Λαός.—Οἱ Τοῦρκοι εἶναι λαὸς ὁ ὁποῖος μετενάστευσεν ἔκ τῆς Ἀσίας. Κατ' ἀρχὰς ἠνώθη μὲ τοὺς Ἀραβας, τοὺς ὁποίους ὑπέταξεν. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν μόνον ὁ πόλεμος ἦτο δι' αὐτοὺς ἡ κυριώτερα φροντίς. Διὰ τοῦτο κατέκτησαν μεγάλο τμήμα τῆς Εὐρώπης, ἐνῶ εἰς νὴν γεωργίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν δὲν ἔδωσαν προσοχήν. Σερβία, Βουλγαρία, Ἑλλὰς ἔγιναν ὑπόδουλοι ἐπὶ ἀρκετοὺς αἰῶνας. Κατὰ τὸ 1821 οἱ ἠρωϊκοὶ ἀγῶνες τῆς Ἑλλάδος ἔδωσαν τὴν ἐλευθερίαν εἰς μικρὸν τμήμα αὐτῆς καὶ παρεκίνησαν κατόπιν καὶ τὰ ἄλλα Βαλκανικὰ κράτη νὰ ζητήσουν διὰ τῶν ὅπλων τὴν ἐλευθερίαν των.

Κατὰ τὸ 1914 ὁ Βαλκανικὸς πόλεμος ὀλιγόστευσε τὰ σύνορα τῶν Τοῦρκων εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ πολλαὶ χώραι Βαλκανικαὶ ἠλευθερώθησαν.

Οἱ Τοῦρκοι εἶναι θρησκοὶ. Εἰς πολλὰ μέρη τρώγουν ἀκόμη μὲ τὰ χέρια χωρὶς κουτάλι ἢ περόνι καὶ κάθονται σταυροπόδι. Τοὺς ἐνδιαφέρει ἡ καλοπέρασις καὶ ὄχι τόσον ἡ ἐπίδειξις.

Θρησκεία.—Ἡ Ὄθωμανική. Οἱ Τοῦρκοι προσεύχονται ἐστραμμένοι πρὸς τὴν Ἁγίαν των πόλιν, τὴν *Μέκκαν*.

Συγκοινωνία.—Εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν τμήμα ὑπάρχει ἡ μεγάλη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ἣτις συνδέει τὴν Κωνσταντινούπολιν μὲ τὰς Εὐρωπαϊκὰς

πρωτεύουσας και ἔχει διακλαδώσεις εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας και Ραιδεστόν. Ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Ἀσιατικὴν ἀκτὴν, κοντὰ εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου, ξεκινᾷ ἡ ἄλλη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Ἰονίου—Ἐσὶ Σελίχ μέχρὶ Καίρου και Βαγδάτης.

Πολίτευμα.—Ἡ Τουρκία ἔχει Δημοκρατίαν.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τῶν χαλιῶν.

4. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

— Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.

Ποία εἶναι ἡ θέσις τῆς Βουλγαρίας εἰς τὴν Βαλκανικὴν; Εἰς ποῖον γεωγραφικὸν μῆκος και πλάτος εὐρίσκεται;

Σύνορα.—Ἡ Βουλγαρία συνορεύει πρὸς Β. μετὴν *Ρουμανίαν*, πρὸς Ν. μετὴν *Σερβίαν*, τὴν *Ἑλλάδα* και τὴν *Τουρκίαν*, πρὸς Δ. μετὴν *Σερβίαν* και πρὸς Α. βρέχεται ἀπὸ τὸν *Εὐξείνιον Πόντον*.

Ἔκτασις.—103.113 □ χιλιομέτρων, δηλαδὴ μικροτέρα ἀπὸ τὴν πατρίδα μας.

Ἐδάφος.—Τὸ περισσότερον μέρος τῆς χώρας εἶναι πεδινὸν και τὸ ἄλλο ὄρεινόν. Εἰς τὸ μέσον ἐκ Δ. πρὸς Α. ὑψώνεται τὸ ὄρος *Αἶμος* ἢ *Βαλκάνια* (ἐκ τοῦ ὁποίου και ἡ χερσονήσος ἐπῆρε τὸ ὄνομα) ὕψους 2.900 μ. Τὸ ὄρος τοῦτο, ὡς ἓνα τεῖχος, χωρίζει τὴν Βουλγαρίαν εἰς Βορείαν και Νοτίαν.

Ἄλλα ὄρη εἶναι ἡ *Ροδόπη* 2.900 μ., ὁ *Ὄρηλος* 2.600 μ. Ἀπὸ τὸν Αἶμον τὰ νερὰ πρὸς Β. χύνονται εἰς τὸν *Δούναβιν* ποταμόν, ὁ ὁποῖος εἶναι και φυσικὸν σύνορον μετὰξὺ Βουλγαρίας και Ρουμανίας. Πρὸς νότον σχηματίζονται 3 ποταμοί, ὁ *Ἐβρος*, ὁ *Νέστος* και ὁ *Στρυμών*, οἱ ὁποῖοι πηγάζουν μόνον ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν και διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους χύνονται εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Πρὸς Β. και Ν. τοῦ Αἶμου ἀπλώνονται μεγάλαι και εὐφοροὶ πεδιάδες.

Πόλεις.—Πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Σόφια* ἐπὶ στρατηγικῆς τοποθεσίας ἐπάνω εἰς ὕψωμα τοῦ Αἶμου μετὰ 150.000 κατ. Ἄλλαι πόλεις εἶναι ἡ *Φιλιππούπολις* ἐπὶ τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ, ὁ *Πύργος* και ἡ *Βάρνα*, σπουδαῖαι λιμένες τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον.

— Πληροφορίαι διὰ τὴν ζωὴν.

Κλίμα.—Ἡ πρὸς Β. τοῦ Αἶμου πεδιάς ἔχει κλίμα ψυχρόν, ἦτοι χειμῶνα δριμύτατον και θέρος θερμόν, διότι ἐπικρατοῦν οἱ βόρειοι ψυχροὶ ἀνε-

μοί. Ἐδῶ τὸν περισσότερον χρόνον τὸν χειμῶνα ἡ πεδιάς σκεπάζεται ἀπὸ χιόνι. Ἡ πρὸς Ν. τοῦ Αἴμου πεδιάς ἔχει γλυκύτετον κλίμα, διότι τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ ὄρος ὡσὰν τεῖχος κόβει τοὺς ψυχροὺς ἀνέμους. Ἐδῶ τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακόν, διότι θαλασσινοὶ ἀνεμοὶ δὲν τὸ φθάνουν. Τὸ πρὸς τὸν Εὐξείνιον τμήμα εἶναι θαλασσινόν.

Προϊόντα.— Αἱ πρὸς Βορρᾶν καὶ Νότον πεδιάδες εἶναι εὐφορώταται εἰς σιτηρά. Τὰ 83% τῶν κατοίκων εἶναι γεωργοί, Οἱ Βούλγαροι ἔδωσαν μεγάλην προσοχὴν εἰς τὴν γεωργίαν, διὰ τοῦτο δὲ καὶ νέα ἐργαλεῖα ἔχουν καὶ σχολεῖα γεωργικὰ ἴδρυσαν,

Ἐκτὸς τῶν σιτηρῶν καὶ καπνὸς παράγεται ἀρκετὸς καὶ ἐξάγεται εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐπίσης λαχανικά, κοκκινογούλια, ρύζι, κάρναβις κλπ.

Δασικὰ προϊόντα ἔχει ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ δάση, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ περισσότερα κοινοτικά ἢ κρατικά.

Καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀνεπτυγμένη, ἰδίως εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη, ὅπου τρέφονται ἵπποι, βόες καὶ πρόβατα. Πολλὰ ἀρνιά ἀγοράζομεν κάθε χρόνον ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν, καθὼς καὶ πτηνοτροφικὰ προϊόντα. Τρέφουν ἀνω τῶν 7.000.000 πουλερικῶν, τὰ ὁποῖα φέρουν ἀρκετὰ κέρδη ἀπὸ τὰ αὐγά.

Καὶ ἡ βιομηχανία ἔχει προοδεύσει εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἰδίως ἡ σχετικὴ μὲ τὴν γεωργίαν. Ὑπάρχουν ἐπιχειρήσεις καὶ ἐργοστάσια ἀλευροβιομηχανίας, ὑφαντουργίας καὶ καπνοβιομηχανίας εἰς διάφορα μέρη, πρὸ παντὸς εἰς τὴν Σόφιαν.

Εἰς τὸ νότιον μέρος εἰς μεγάλην ἔκτασιν καλλιεργοῦνται τριανταφυλλίες, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξάγεται τὸ γνωστὸν ροδόσταγμα.

Πληθυσμός.— 5.483.000 κατ., ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλείστοι εἶναι γεωργοί.

Λαός.— Οἱ Βούλγαροι κατάγονται ἐκ τῆς Μογγολικῆς φυλῆς καὶ ἐγκατεστάθησαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν Βόλγαν καὶ κατόπιν πρὸς Βορρᾶν τοῦ Αἴμου, ὅπου ἠνώθησαν καὶ ἀφωμοιώθησαν μὲ τοὺς Σλαύους. Εἰς τὴν πεδιάδα αὐτὴν καὶ σήμερον κατοικοῦν ἄνθρωποι μικροῦ ἀναστήματος, μὲ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Μογγολικῆς φυλῆς (ἐνδυμασίαι ἐκ χονδρῶν ὑφασμάτων μὲ Ἀσιατικούς τύπους). Ἀπ' ἐκεῖ ἔγιναν ἐπιδρομεῖς κατὰ τῶν γειτόνων, ἰδίως κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους. Ἡ Τουρκικὴ αὐτοκρατορία ὑπεδούλωσε καὶ αὐτούς, ἠλευθερώθησαν δὲ τῷ 1878 μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Ρώσων. Τὸ 1885 κατέλαβον νῆν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν, τὴν κάτω τοῦ Αἴμου πεδιάδα, καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ζητοῦν ὡς ἰδικὴν τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ Βούλγαρος ἔχει ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονήν, εἶναι προικισμένος μὲ ἀντοχὴν καὶ ἔχει ὅλας τὰς ἀρετὰς τοῦ καλοῦ γεωργοῦ. Ἐχει χαρακτῆρα ψυχρόν, πονηρόν καὶ ὑποπτον. Εἶναι καλὸς οἰκογενειάρχης, οἰκονόμος καὶ ἐγκρα-

της. Δὲν πολιτίζεται εὐκόλα. Κυριωτέρα διασκέδασις του εἶναι κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς ὁ χορὸς μὲ ὄργανον τὴν γκάϊταν. Εἶναι εὐσεβὴς καὶ πολὺ προληπτικός. Οἱ Βούλγαροι πιστεύουν πολὺ τὰς βασκανείας, τὰς μαντείας καὶ τοὺς βρυκόλακας.

Συγκοινωνία.—Ἐκτὸς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μὲ τὴν Εὐρώπην, ἡ Βουλγαρία προσπαθεῖ νὰ κατασκευάσῃ καὶ ἄλλας, ἵνα διευκολυνθῇ ἡ γεωργία. Ἄλλὰ καὶ ὁ Δούναβις παρέχει σπουδαίαν ἀτμοπλοϊκὴν συγκοινωνίαν.

Θρησκεία.—Εἶναι ὀρθόδοξος σχισματικὴ μὲ πατριάρχην ἑξαρχον.

Πολίτευμα.—Βασιλεία.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τῶν ρόδων.

5. ΝΟΤΙΟΣΛΑΥΪΑ (ΣΕΡΒΙΑ)

— Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.

Ἡ Νοτιοσλαυία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν παλαιὰν Σερβίαν καὶ διαφόρους ἄλλας ἐπαρχίας, αἱ ὁποῖαι ἠνώθησαν μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον τοῦ 1918 εἰς ἓνα μέγαν βασιλεῖον τῆς **Νοτιοσλαυίας** ἢ **Γιουγκοσλαυίας**. Αἱ χῶραι αὐταὶ εἶναι τὸ **Μαυροβούνιον**, μέρος τῆς Μακεδονίας, ἡ **Βοσνία** καὶ **Ἑρζεγοβίνη**, ἡ **Δαλματία**, ἡ **Σλαβονία** καὶ ἡ **Κροατία**. Τὸ κράτος λέγεται βασιλεῖον τῶν **Σέρβων**, **Σλοβένων** καὶ **Κροατῶν**.

Παρατηρήσατε τὴν θέσιν εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσονήσον, τὸ γεωγραφικὸν μῆκος καὶ πλάτος.

Σύνορα.—Συνορεύει πρὸς Β. μὲ τὴν **Οὐγγαρίαν**, πρὸς Ν. μὲ τὴν **Ἀλβανίαν** καὶ **Ἑλλάδα**, πρὸς Α. μὲ τὴν **Βουλγαρίαν** καὶ δυτικὰ βρέχεται ἀπὸ τὸ **Ἀδριατικὸν Πέλαγος** καὶ συνορεύει μὲ τὴν **Ἰταλίαν**.

Ἐκτασις.—248.900 □ χλμ.

Ἔδαφος.—Τρεῖς ξεχωριστοὺς τύπους ἐδάφους συναντῶμεν εἰς τὴν Νοτιοσλαυίαν.

Πρῶτον τὴν δυτικὴν ὄρεινὴν ζώνην, εἰς τὴν ὁποίαν περιλαμβάνεται τὸ Μαυροβούνιον, ἡ Δαλματία, ἡ Βοσνία καὶ ἡ Ἑρζεγοβίνη καὶ μέρος τῆς Κροατίας. Ἐδῶ ὑψώνονται πολλὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα εἰς ὄρισμένα μέρη ἀποτελοῦν σειρὰν ὀλόκληρον, ὡς αἱ **Δειναρικαὶ Ἄλπεις** καὶ ὁ **Σκάρδος**. Τὰ μέρη αὐτὰ ἔχουν δάση καὶ διάφορα κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Εἰς τὰ χαμηλότερα βλέπομεν κοράσια νὰ βόσκουν κοπάδια χοίρων κάτω ἀπὸ βελανιδιὰς ἢ ἀγριοκαστανιὰς. Εἰς τὰ ὄρεινότερα βόσκουν πρόβατα καὶ αἶγες, αἱ ὁποῖαι

δίδουν μεγάλον πλοῦτον μετὸ μαλλί, τὸ γάλα καὶ τὸ βούτυρον. Εἶναι γνωστά εἰς ἡμᾶς τὰ σερβικὰ σφάγια, πού κάθε χρόνον κρέμονται εἰς τὰ κρεοπωλεῖα μας.

Δευτέρα ζώνη εἶναι ἡ μεσοποταμία τῆς Σλαβονίας, πού εἶναι ἀνάμεσα εἰς τοὺς παραποτάμους *Σαῦον* καὶ *Δραῦον*. Ἡ περιφέρεια αὕτη πρὸς τὰ ΝΑ. εἶναι ὄρεινὴ καὶ μόνον πρὸς Β. εἶναι συνέχεια τῆς Οὐγγρικῆς πεδιάδος. Αἱ *Σλοβενικαὶ Ἄλπεις* ἐδῶ σχηματίζουν κοιλάδας, ὅπου καλλιεργοῦνται διάφορα φρούτα καὶ ἀμπέλια. Εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη συναντῶμεν σπουδαῖα κέντρα κτηνοτροφίας καὶ γαλακτοκομίας. Ἐδῶ κατασκευάζονται καὶ ἐξάγονται παστὰ κρέατα, λουκάνικα, σαπούνια καὶ στεατοκηρία.

Ἡ τρίτη ζώνη εἶναι ἡ κοιλὰς τοῦ Μοράβα, ἡ Παλαιὰ Σερβία. Καὶ ἐδῶ σχηματίζονται διάφοροι ὄροσειραὶ μικραὶ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀπλώνονται εὐφοροὶ πεδιάδες. Εἰς αὐτὰς καλλιεργοῦνται πολλὰ βιομηχανικὰ φυτὰ, καπνός, βάμβαξ, ὄπιον, σουσάμι. Ἐπίσης καλλιεργεῖται ἡ ὄρυζα καὶ ἡ μουριά διὰ τὴν διατροφήν μεταξοσκώληκος ἰδίως εἰς τὸ Γενγελεῖ. Οἱ κάτοικοι εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη ἀσχολοῦνται μετὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν τῶν μαλλίων.

Ποταμοὶ εἶναι ὁ *Δούναβις* καὶ τρεῖς παραπόταμοι, ὁ *Σαῦος*, ὁ *Δραῦος*, ὁ *Μοράβας* καὶ ἄλλοι. Ἐπίσης ὁ *Ἀξιός*, ὁ ὁποῖος κατέρχεται εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος πρὸς νότον.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς Δειναρικὰς Ἄλπεις ὑπάρχουν εἰς τὸ ΝΑ. τμήμα πολλαὶ σειραὶ ὄρέων. Γενικῶς τὸ περισσότερον ἔδαφος εἶναι ὄρεινόν καὶ ἔχει κλίσην πρὸς βορρᾶν, ὅπου ρέουν οἱ ποταμοί.

Ζώνη τῆς παραλίας.— Ἡ παραλία πού βρέχεται ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν ἔχει πολλὰς ἐξοχὰς καὶ φιόρδ, τὰ ὁποῖα ἄλλοῦ εἶναι χαμηλὰ καὶ ἀμμώδη καὶ ἄλλοῦ ἀπότομα καὶ βραχώδη. Πολλὰ νησιά βλέπομεν εἰς τὴν σειρὰν ἀπέναντι. Ἡ ζώνη αὐτὴ τῆς παραλίας εἰς μερικὰ μέρη εἶναι εὐφορος εἰς ἀμπέλια καὶ ὄπωρικά, ἄλλοῦ εἶναι ἄγονος καὶ ξηρὰ καὶ ἄλλοῦ βαλτώδης.

Πόλεις.— Πρωτεύουσα εἶναι τὸ *Βελιγράδιον* μετὰ 185.000 κατ. κτισμένων εἰς τὸν ποταμὸν Σαῦον, ἐκεῖ ὅπου χύνεται εἰς τὸν Δούναβιν. Ἡ *Νύσσα* μετὰ 60.600 κατ. εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν σιδηροδρόμων, τὸ *Μοναστήριον* μετὰ 33.000 κατ., τὸ *Άγραμ* εἰς τὴν Κροατίαν, ἡ *Ζάρα* εἰς τὴν Δαλματίαν, ἡ *Θηρσειούπολις* εἰς τὴν Σλαβονίαν, τὸ *Σεράγεβον* εἰς τὴν Βοσνίαν καὶ ἡ *Κεττίγη* εἰς τὸ Μαυροβούνιον.

Κυριώτερα ἐμπορικὴ πόλις εἶναι τὸ *Κάτταρον* μετὰ ἕνα τῶν μεγαλυτέρων καὶ ἀσφαλεστέρων λιμένων τοῦ κόσμου.

— Ἡ ζωὴ εἰς τὴν Νοτιοσλαβίαν.

Κλίμα.—Ἡ Σερβία ἔχει κλίμα ὀρεινόν. Ἡ κλίσις πού ἔχει τὸ ἔδαφός της πρὸς Β. δὲν τὴν προστατεύει ἀπὸ τοὺς Β. ἀνέμους. Ἐδῶ τὸν χειμῶνα εἶναι τὸ ψυχὸς ὀρυμύτατον καὶ τὸ θέρος ἡ ζέστη μεγάλη.

Προϊόντα.—Ἄν καὶ τὸ μισὸ ἀπὸ τὴν ἔκτασίν της εἶναι καλλιεργήσιμον, ἐν τούτοις τὰ γεωργικὰ προϊόντα δὲν εἶναι ὅσα πρέπει νὰ εἶναι, διότι τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ αἱ μέθοδοι τῶν γεωργῶν εἶναι ἀτελεῖς καὶ παλαιαί. Παράγει πολὺν ἀραβόσιτον, σιτάρι, πατάτες, φασόλια, γνωστὰ καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν μας ἀγοράν. Μεγάλην ἔξαγωγὴν κάμνει κτηνοτροφικῶν προϊόντων, καθὼς καὶ πτηνοτροφικῶν καὶ μετάξης.

Καὶ δασικὰ προϊόντα ἔξάγει, διότι τὰς ἐπιφανείας της καλύπτουν δάση. Ἐξάγει καυσόξυλα καὶ ξυλοκάρβουνα εἰς τὴν Ἰταλίαν, Ἑλλάδα, Οὐγγαρίαν καὶ οἰκοδομήσιμον ξυλείαν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν.

Ἀπὸ τοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας σημαντικοὶ εἶναι ἡ βιομηχανία τοῦ ξύλου καὶ τῆς μετάξης· αἱ ἄλλαι εἶναι μικροτέρας σημασίας. Ἡ Σερβία εἶναι πρώτη εἰς τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν ἔξαγωγὴν τῆς τανίνης.

Συγκοινωνία.—Ἐχει καλὴν συγκοινωνίαν, μὲ δίκτυα σιδηροδρόμων, ποταμοπλοῖαν καὶ ἀεροπλοῖαν.

Πληθυσμός.—11.930.000 κατ.

Λαός.—Οἱ Σέρβοι εἶναι λαὸς νέος, δὲν ἔχει ἱστορίαν ἀρχαίαν, ὅπως ἡμεῖς. Ὑπεδουλώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ μετὰ μακρὰν δουλείαν κατώρθωσε νὰ ἐλευθερωθῇ. Ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος ἤνωσε τὰς νοτιοσλαβικὰς ἐπαρχίας εἰς βασιλείον, τὸ ὁποῖον ἐπειδὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ διαφόρους λαοὺς ὁμιλοῦντας διαφόρους γλώσσας δὲν ἔχει ἀκόμη μεγάλην ἐθνικὴν ἐνότητα καὶ ἀλληλεγγύην. Οἱ Σέρβοι εἶναι γεωργοὶ καὶ γενναῖοι στρατιῶται.

Πολίτευμα.—Συνταγματικὴ μοναρχία.

Θρησκεία.—Ὁρθόδοξοι χριστιανοί.

5. ΡΟΥΜΑΝΙΑ

— Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.

Ποία εἶναι ἡ θέσις τῆς Ρουμανίας εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον; Ποῖον τὸ γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος;

Σύνορα.—Ἡ Ρουμανία συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τὴν *Πολωνίαν* καὶ τὴν *Τσεχοσλοβακίαν*, πρὸς Δ. μετὰ τὴν *Οὐγγαρίαν* καὶ *Σερβίαν*, πρὸς Ν. μετὰ τὴν

Βουλγαρίαν, πρὸς ΒΑ. μετὴν **Οὐκρανίαν** καὶ ἀνατολικά βρέχεται ἀπὸ τὸν **Εὐξείνιον Πόντον** (Μαύρην θάλασσαν).

Ἐκτασις.—295.000 □ χλμ. Εἶναι τὸ μεγαλύτερον Βαλκανικὸν κράτος.

Ἐδαφος.—Ὑδατα.—Τὸ ΒΔ. μέρος τῆς Ρουμανίας εἶναι ὄρεινόν. Ἐκεῖ συναντῶμεν δύο ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἢ μία συνέχεια τῆς ἄλλης. Πρώτη εἶναι ἢ σειρὰ τῶν **Καρπαθίων**, τὰ ὁποῖα διευθύνονται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. (ὕψος 2305 μ.), καὶ συνέχεια αἱ **Τρανσυλβανικαὶ Ἄλπεις** (ὕψος 2294 μ.) αἱ ὁποῖαι διευθύνονται ἐκ Δ. πρὸς Α. Τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Ρουμανίας καὶ ἰδίως ἡ κοιλὰς τοῦ Δουνάβεως εἶναι μία εὐφορος πεδιάς, συνέχεια τῆς Ρωσικῆς.

Ποταμοὶ εἶναι ὁ **Δούναβις**, ὁ ὁποῖος ἐκ τῆς Σερβίας εἰσέρχεται ἀπὸ τὰς Σιδηρᾶς Πύλας εἰς τὴν Ρουμανίαν καὶ χρησιμεύει ὡς σύνορον μετὴν Βουλγαρίαν. Ὁ Δούναβις πρὸς τὸ μέρος τῆς Ρουμανίας ἔχει ὄχθην χαμηλὴν καὶ ὅταν πλημμυρῇ σχηματίζει ἔλη, ἐνῶ τὸ Βουλγαρικὸν ἔδαφος ἔχει ὄχθην βραχύδη. Εἰς τὸν Δούναβιν χύνονται καὶ πολλοὶ παραπόταμοι, τῶν ὁποίων κυριώτερος εἶναι ὁ **Προῦθος**. Εἰς τὴν Ρουμανίαν ἀνήκει καὶ ἡ δεξιὰ ὄχθη τοῦ **Δνειστέρου**, ὅστις εἶναι σύνορον Ρουμανίας καὶ Ρωσίας.

Παράλια.—Ἡ παραλία ὅπου χύνεται ὁ Δούναβις εἶναι ἀμμώδης μετὴν λιμνοθαλάσσης χωρὶς μεγάλην ἀξίαν. Σπουδαῖα εἶναι αἱ ἀκταὶ βορειότερα τῆς **Βεσσαραβίας** καὶ νοτιώτερα τῆς **Δοβρουτσᾶς**, ὅπου εἶναι σπουδαῖοι λιμένες καὶ μεγάλαὶ πόλεις.

Πόλεις.—Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Βουβουρέστιον** μετὰ 350.000 κατοίκους εἰς μικρὸν παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως. Ἄλλαι πόλεις εἶναι τὸ **Ἰάσιον**, τὸ **Γαλάξιον**, ἢ **Βραῖλα**. Πρὸς τὸν Εὐξείνιον ἢ **Κωνσταντζα**, ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Ρουμανίας, καὶ ὁ **Σουλινᾶς** εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως.

—*Ἡ ζωὴ εἰς τὴν Ρουμανίαν.*

Κλίμα.—Ἡ Ρουμανία ἔχει κλίμα ψυχρόν. Εἰς τὸ ΝΑ. μέρος, τὸ πεδινόν, τὸ ὁποῖον μένει ἀπροστάτευτον ἀπὸ τὰ ὄρη, επικρατοῦν ἄνεμοι βορειο-ανατολικοὶ ἐκ τῶν στεπεῶν τῆς Ρωσίας. Ἐδῶ εὐρίσκομεν μεγάλας ἀντιθέσεις: Ἔτη μετὰ συνεχῆ βροχὴν καὶ ἔτη στεγνὰ χωρὶς βροχὴν. Χειμῶν ψυχρότατος ὅμοιος τῶν βορείων μερῶν, καὶ χειμῶν γλυκύτατος ὅπως εἰς τὰς θερμὰς χώρας. Ἡ θερμοκρασία δύναται νὰ φθάσῃ τὸ θέρος 35° ἄνω καὶ τὸν χειμῶνα 21° κάτω τοῦ μηδενός.

Προϊόντα.—Ἡ Ρουμανία εἶναι σπουδαία γεωργικὴ χώρα τῆς Εὐρώπης. Τὰ 85 % τοῦ ἐδάφους τῆς καλλιεργοῦνται. Κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι σῖτος, λιναρί, λαχανικά, φρούτα, ἄνθη καὶ ἄλλα.

Δασικά προϊόντα, ιδίως ξυλεία, εξάγονται εις τὸ ἔξωτερικὸν ἀρκετά.

Κτηνοτροφικὰ προϊόντα παράγει: βόας, ἵππους καὶ χοίρους, οἱ ὁποῖοι βόσκουν ἐλεύθεροι εἰς τὰ ἔλη τοῦ Δουνάβεως, ὅπου τὰ καλάμια καὶ τὰ χόρτα ἀναπτύσσονται εὐκόλα.

Ὄρυκτά.—Ἡ Ρουμανία ἔρχεται 4η εἰς τὸν κόσμον εἰς τὴν παραγωγὴν πετρελαίου. Ἐπίσης ἐξάγει γαιάνθρακας, ἀνθρακίτην καὶ λιγνίτην καὶ μεγάλην ποσότητα ὄρυκτοῦ ἄλατος.

Συγκοινωνία.—Ὁ Δούναβις ποταμὸς εἶναι ἡ καλύτερα ποταμία ὁδὸς τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὸν Δούναβιν δύνανται νὰ πλέουν οἰασδήποτε ἐθνικότητος πλοῖα, διότι εἶναι διεθνῆς, καὶ διευθύνεται ἀπὸ Ἐπιτροπὴν ἐξ ἀντιπροσώπων τῆς Ἰταλίας, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρουμανίας. Ἡ Ἐπιτροπὴ παραμένει εἰς τὸ Γαλάζιον καὶ φροντίζει νὰ βαθύνῃ τὴν κοίτην τοῦ Δουνάβεως καὶ νὰ εἰσπράττῃ ἀπὸ τὰ διερχόμενα πλοῖα διόδια.

Καὶ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἔχει ἀρκετὸν ἡ Ρουμανία, καθὼς καὶ ἀεροπορικὴν συγκοινωνίαν.

Λαὸς.—Πληθυσμὸς 17.500.000 κατ. Ἡ Ρουμανία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν *Μολδανίαν*, τὴν *Βλαχίαν* καὶ τὰς νέας ἐπαρχίας *Βεσσαραβίαν* καὶ *Τρανσυλβανίαν*, αἱ ὁποῖα ἀπεκτήθησαν ἀπὸ τὸν παγκόσμιον πόλεμον. Οἱ Ρουμᾶνοι εἶναι λαὸς προερχόμενος ἐκ τῶν Λατίνων καὶ ἐντοπιῶν Ρουμάνων. Ὁ περισσότερος λαὸς κατοικεῖ εἰς τὴν ὑπαιθρον, ὀλίγοι εἶναι εἰς τὰς μεγαλοπόλεις. Εἶναι λαὸς ἡμέτερος καὶ ἐργατικὸς. Τὰ ἐγκλήματα σπανίζουσι εἰς τὴν Ρουμανίαν. Ἄν καὶ ἔχει πολλὰ σχολεῖα καὶ ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι ὑποχρεωτικὴ καὶ δωρεάν, ἐν τούτοις εἶναι πολλοὶ ἀγράμματοι (41 %).

Θρησκεία.—Ὁρθόδοξος αὐτοκέφαλος μὲ πατριάρχην ἰδικὸν τῆς εἰς τὸ Βουκουρέστιον.

Πολίτευμα.—Συνταγματικὴ κληρονομικὴ μοναρχία.

Ἑλληνισμὸς εἰς Ρουμανίαν.—Παλαιότατα, πρὸ παντὸς μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἑλλάδος, πλείστοι Ἕλληνες ἐξήτησαν ἄσυλον εἰς τὴν Ρουμανίαν, ὅπου ἰδρῦθησαν διάφοροι ἀνώτεροι σχολαὶ καὶ ἀκαδημαῖα. Τοιαῦται ἰδρῦθησαν εἰς Βουκουρέστιον, Ἰάσιον, Βραίλαν καὶ εἰς πλείστα ἄλλα μέρη, ὅπου ἐδίδαξαν μεγάλοι σοφοὶ διδάσκαλοι. Εἰς τὰς ἡγεμονίας τῆς Μολδοβλαχίας τότε πολλοὶ Ἕλληνες ἐπλούτησαν. Ἱστορικαὶ πόλεις ποὺ μᾶς ἐνθυμίζουσι τοὺς πρώτους ἀγῶνας τῆς ἐλευθερίας μας εἶναι τὸ Δραγατσάνιον καὶ τὸ Ἰάσιον, ὁ Προῦθος ποταμὸς, τὸ Σκουλένιον κτλ.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τοῦ πετρελαίου.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ. Εἰς ποίαν πλευρὰν τοῦ Δουνάβεως εἶναι τὰ Βαλκανικὰ ὄρη; Εἰς ποίαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Ρουμανίας; Ποῖοι ἄλλοι τόποι εἶναι κατὰ μῆκος τῆς Ν. ὄχθης τοῦ Δουνάβεως; Ποῖοι τόποι βρέχονται ἀπὸ τὴν Μ. Θάλασσαν; Τί γνωρίζεται διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν; Ποῖαι Βαλκανικαὶ χῶραι βρέχονται ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν; Εἰς ποίαν θάλασσαν ἀπλώνεται ἡ πατρίδα μας; Ποῖα τὰ προϊόντα τῆς Βουλγαρίας; Ποῖαι αἱ κυριώτεραι ἀσχολίαι τῶν Γιουγκοσλαύων; Ὄνόμασε τὰς πρωτεύουσας τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν. Διατί ὀνομάζονται Βαλκανικὰ κράτη; Ποῖον εἶναι τὸ βορειότερον κράτος τῆς Βαλκανικῆς; Ποῖον τὸ νοτιώτερον;

7. ΟΥΓΓΑΡΙΑ

— Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.

Παρατηρήσατε τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν Εὐρώπην, τὸ γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος, τὰ σύνορα.

*Ἐκτασις.—92,970 □ χιλμ.

*Ἐδαφος.—Τὸ ἔδαφος τῆς Οὐγγαρίας εἶναι σχεδὸν πεδινόν. Συναντῶμεν εἰς τὸ ΝΔ. μέρος καὶ εἰς τὸ ΒΑ. μικρὰς σειρὰς ὑψωμάτων ὕψους 500—900 μέτρων. Ἡ μεγαλύτερα πεδιάς εἶναι ἡ μεσοποταμία μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ παραποτάμου Ζίσα. Ὁ παραπόταμος Δραῦος χρησιμεύει ὡς σύνορον μεταξὺ Οὐγγαρίας καὶ Νοτιοσλαβίας. Ἡ πεδιάς τῆς Οὐγγαρίας ἔχει κλίσιν πρὸς ΝΑ., διὰ τοῦτο ὁ Δούναβις καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ εἶναι ὀρμητικοί. Ὁ Δούναβις πολλὰς φορὰς ἐπλημμύρισε πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ζίσα, ὅπου ἔγιναν ζημίαι καὶ ἐσχηματίσθησαν ἔλη. Σήμερον ἔχουν γίνεи μεγάλα ὑδραυλικά ἔργα διὰ νὰ σταθεροποιήσουν τὴν κοίτην ἐκάστου ποταμοῦ. Μ' ὅλα ταῦτα ὁ Δούναβις κάμνει πλημμύρας κατὰ τὰς μεγάλας βροχάς.

Πόλεις.—Πρωτεύουσα τῆς Οὐγγαρίας εἶναι ἡ Βουδαπέστη μὲ 971 χιλ. κατ. ἐπάνω εἰς τὸν Δούναβιν ποταμόν. Ἡ πόλις αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο χωριστὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς τὰς δύο ὄχθας τοῦ Δουνάβεως, τὴν Βούδαν εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην, καὶ τὴν Πέστην εἰς τὴν ἀριστεράν. Ἡ Βούδα εἶναι ἀρχαιότερα, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἐκεῖ εἶναι τὰ μεγαλύτερα κτίρια, τὰ ἀνάκτορα καὶ ἡ διαμονὴ τῶν εὐγενῶν. Ἡ Πέστη εἶναι ἐμπορικὴ πόλις μὲ μεγάλα ξενοδοχεῖα, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων. Καὶ αἱ δύο ἐνώνονται μὲ πολλὰς γεφύρας μεμάλης μηχανικῆς τέχνης. Αἱ ἄλλαι πόλεις τῆς Οὐγγαρίας ἔχουν κάτω τῶν 100 χιλ. κατ.

— Πληροφορίαι διὰ τὴν ζωὴν.

Κλίμα.—Εἰς τὴν Οὐγγαρίαν φθάνουν καὶ οἱ δυτικοὶ ἄνεμοι τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνατολικοὶ οἱ ξηροὶ, καθὼς καὶ οἱ γλυκεῖς τῆς Μεσογείου. Ἔτσι εἰς τὴν Οὐγγαρίαν συναντῶμεν ἓνα κλίμα μὲ ἀρκετὰς βροχὰς τὸν Μάϊον καὶ Ἰούνιον. Δὲν εὐρίσκομεν ἐδῶ τὸν ψυχρὸν χειμῶνα τῶν γειτονικῶν χωρῶν. Τὸ φθινόπωρον διαρκεῖ τὸν περισσότερον χρόνον, ὥστε ὠριμάζουσι τὰ σταφύλια καὶ διάφορα φρούτα.

Προϊόντα.—Τὰ 50 % ἐκ τῶν κατοίκων εἶναι γεωργοί. Καλλιεργοῦν εἰς τὰς εὐφόρους πεδιάδας σίτον, ἀραβόσιτον, κριθήν, πατάτας, κοκκινόγούλια. Ἐπίσης σπουδαία εἶναι ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου, τῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ τῶν λαχανικῶν.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι πολὺ προωδημένη. Ἐδῶ τρέφονται οἱ καλύτεροι ἵπποι τῆς Εὐρώπης μὲ ἐθνικὴν ἀγάπην, βόες, χοῖροι, αἶγες, πρόβατα καὶ ἄλλα.

Βιομηχανία.—Τὰ μεγαλύτερα ἐργοστάσια τῆς Οὐγγαρίας εἶναι τῆς ἀλευροβιομηχανίας, ζαχαρώσεως, οἴνοπνευματοποιίας καὶ καπνοῦ. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων καὶ σιδηρουργικὰ καὶ μηχανουργικὰ ἐργοστάσια ὑπάρχουν, καθὼς καὶ ὑφαντουργεῖα. Ἡ βιομηχανία ἀπασχολεῖ τὰ 30 % τῶν κατοίκων.

Συγκοινωνία.—Λόγω τοῦ ὄμαλοῦ ἐδάφους ἔχει μεγάλην καὶ πυκνὴν συγκοινωνίαν διὰ ξηρᾶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν πλωτῶν ποταμῶν καὶ παραποτάμων.

Λαός.—Πληθυσμὸς 8.688.000 κατ. Οἱ Οὐγγροὶ κατάγονται ἀπὸ φυλὴν εὐρωπαϊκὴν καὶ ἀσιατικὴν. Ἦσαν ἄλλοτε ἠνωμένοι μὲ τὴν Αὐστρίαν καὶ ἀπετέλουν τὸ δευτέρου κράτος τῆς Αὐστρουγγαρίας. Μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον διεμοιράσθη ἡ Αὐστρουγγαρία καὶ ἡ Οὐγγαρία ἀπετέλεσαν ἴδιον κράτος. Οἱ Οὐγγροὶ εἶναι λαὸς ὑπερήφανος, τίμιος καὶ ἀνδρεῖος. Διὰ τὴν πατριδα τῶν ἠγωνίσθησαν πολὺ νὰ τὴν ἐλευθερώσουν.

Θρησκεία.—Ἐπίσημος θρησκεία εἶναι ἡ καθολικὴ. Ὑπάρχουν καὶ ὀρθόδοξοι, καθὼς καὶ πολλοὶ ἔβραῖοι.

Πολίτευμα.—Συνταγματικὸν Βασίλειον μὲ ἀντιβασιλέα ἐκλεγόμενον ὑπὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τῶν ἵππων.

8. ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

— Παρατηρήσεις εις τὸν χάρτην.

Θέσις.—Εἰς ποῖον μέρος τῆς Εὐρώπης εὐρίσκεται; Εἰς ποῖον γεωγραφικὸν μῆκος καὶ πλάτος; Βρέχεται ἀπὸ θάλασσαν; Μὲ ποῖα κράτη συνορεύει;

***Ἐκτασις.**—Ἐχει ἑκτασιν 140.390 □ χλμ. καὶ εἶναι τὸ μεγαλύτερον μεσόγειον κράτος τῆς Εὐρώπης. Ἐχει σχῆμα μακρὸν καὶ μυτερόν.

***Ἐδαφος.**—Εἰς τὸν χάρτην βλέπομεν ὅτι ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι κλεισμένη γύρω ἀπὸ ὄρη. Πρὸς Δ. εἶναι τὸ *Βοημικὸν* ὄροπέδιον ὕψους 1458 μ. εἰς τὸ ὁποῖον περιλαμβάνονται τὰ *Μεταλλικὰ* ὄρη καὶ τὰ *Σουδήτσια*, μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὰ *Γιγάντια*. Ἐπίσης τὰ *Καρπάθια* 2.663 μ. ὕψους, μεγάλη ὄροσειρά, ἡ ὁποία διευθύνεται ἐκ Δ. πρὸς Ἀνατολάς. Εἰς τὸν χάρτην διακρίνομεν τὸν ποταμὸν *Δούναβιν*, ὁ ὁποῖος χρησιμεύει καὶ ὡς σύνορον μεταξὺ τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας, εἰς μικρὸν διάστημα τὸν *Ὀδερον*, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ χύνεται εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν καὶ τὸν *Ἑλβαν* πὸν χύνεται εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν. Ἡ πεδιάς τοῦ Ἑλβα εἶναι τὸ εὐφορώτερον μέρος τῆς χώρας. Καὶ οἱ τρεῖς ποταμοὶ εἶναι πλωτοὶ καὶ ἔχουν διεθνοποιηθῆ.

Πόλεις.—Ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ *Πράγα* μὲ 676.000 κατ. ἐπάνω εἰς τὸν Μολδάβαν, παραπόταμον τοῦ Ἑλβα. Εἶναι κτισμένη καὶ εἰς τὰς δύο ὄχθας τοῦ Μολδάβα καὶ ἐνώνεται μὲ ἕνδεκα μεγάλας γεφύρας, ἐκ τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι ἡ τοῦ Καρόλου Δ'. Αὕτη στηρίζεται εἰς 16 λίθινα τόξα, ἔχει μῆκος 497 μέτρων καὶ στολίζεται μὲ δύο γοτθικὸν πύργους, πὸν ἄλλοτε ἦσαν ὠχυρωμένοι καὶ 30 ἀνδριάντας ἁγίων. Ἡ *Πράγα* εἶναι σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον τῆς χώρας, μὲ πολλὰ ἐργοστάσια, μηχανουργίας, ὑελουργίας, χημικῶν προϊόντων, χάρτου, σιδηροδρομικῶν μηχανῶν, αὐτοκινήτων, ἐπίπλων, ζύθου κλπ. Εἶναι καὶ σπουδαῖον κέντρον τῶν σιδηροδρόμων τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης μὲ ἀερολιμένας καὶ ἀεροδρόμια.

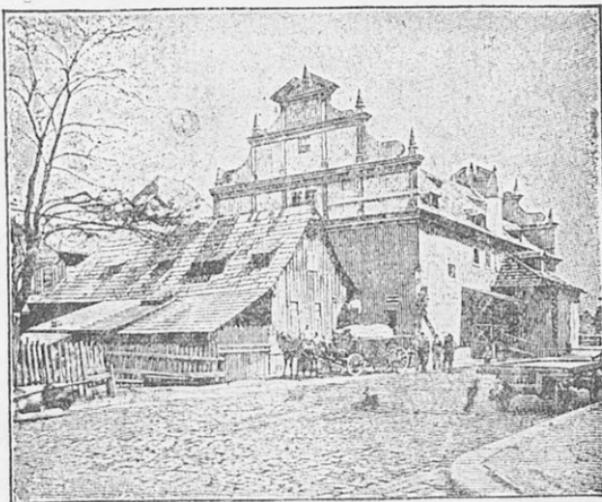
— Πληροφορίαι διὰ τὴν ζωὴν.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα εἶναι εὐκρατον μὲ θερμὸν θέρος καὶ ψυχρὸν χειμῶνα. Δὲν συναντῶμεν φυσικὰ ἐδῶ τὸ ψῦχος τῶν Ρωσικῶν πεδιάδων.

Προϊόντα.—Τὰ 40 % ἐκ τῶν κατοίκων ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν. Καλλιεργεῖται εἰς τὰς πεδιάδας σῖτος, κριθή, λυκίσκος (διὰ τὴν μύραν), πατάτες, κοκκινογούλια, ἄμπελοι, λαχανικὰ διάφορα καὶ δωροφόρα δένδρα. Τὰ δάση καταλαμβάνουν τὸ 1/3 τῆς χώρας καὶ εἶναι πρὸ παντὸς

εις τὰ Καρπάθια ὄρη. Εἰς τὰ ὀρεινότερα μέρη εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία, ἡ ὀρνιθοτροφία, ἡ μελισσοκομία καὶ ἡ κονικλοτροφία (1.500.000 κουνέλια).

Ὅρυκτά.—Τὸ ἔδαφος τῆς Τσεχοσλοβακίας εἶναι πλουσιώτατον εἰς μεταλλεύματα, ἰδίως τὸ δυτικόν. Κυριώτερα εἶναι οἱ γαιάνθρακες, ὁ λιγνίτης, ὁ χρυσός, ὁ γρανίτης, ὁ σίδηρος, ὁ χαλκός, ὁ ὑδράργυρος, πολύτιμοι λίθοι κλπ. Εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου εἰς τὴν ποσότητα τοῦ ραδίου. Ὀλόκληρα ὄρη λέγονται μεταλλικά. Καὶ ἱαματικαὶ πηγαὶ ὑπάρχουν εἰς πολλὰ μέρη.

Ἄλευρόμυλοι Τσεχοσλοβακίας.

Βιομηχανία.

—Ἡ βιομηχανία τῆς χώρας εὐρίσκεται εἰς μέγαν βαθμὸν προόδου, διότι καὶ τὰς πρώτας ὕλας ἔχει, καὶ ἐμπορικὰς ὁδοὺς διὰ τῶν ποταμῶν καὶ κέντρα καταναλώσεως ἔχει ἄφθονα. Ἔτσι ἀνεπτύχθη ἡ μεταλλουργία καὶ ἡ μαχανουργία, ἐπειδὴ παράγεται ἄφθονος σίδηρος, χαλκός, κασίτερος κλπ. Ἐπίσης ἡ ὑφαντουργία, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ἐργοστάσια βάμβακος, μαλλίνων ταπήτων, φεσίων καὶ ἄλλων.

Εἰς τὴν πρώτην θέσιν κατεργασίας σιδήρου εὐρίσκονται τὰ ἐργοστάσια Σκόντα. Εἰς δευτέραν θέσιν, μετὰ τὴν Γερμανίαν ἔρχεται ἡ παραγωγὴ ζακχάρως. Κατέχει τὴν πέμπτην θέσιν εἰς τὴν παραγωγὴν ζύθου καὶ τὴν ἕκτην εἰς τὴν παραγωγὴν οἴνοπνεύματος εἰς τὸν κόσμον.

Περίφημος εἶναι ἡ βιομηχανία τῆς ὑελοποιίας καὶ εἶναι γνωστὰ εἰς ἡμᾶς τὰ βοημηκὰ κρύσταλλα. Ἐπίσης ἡ βιομηχανία ξυλείας καὶ πρὸ παντὸς ἐπίπλων, πιάνων καὶ διαφόρων μουσικῶν ὀργάνων.

Πολλὰ κορίτσια ἀσχολοῦνται μὲ τὴν κατασκευὴν γαντιῶν εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὰ ἐργοστάσια.

Συγκοινωνία.—Ἡ Τσεχοσλοβακία ἔχει πυκνοτάτην συγκοινωνίαν σιδηροδρομικήν, διὰ τῶν ποταμῶν καὶ ἀεροπορικήν.

Πληθυσμός.—13.612.000 κατ.

Λαός.—Οἱ Τσεχοσλοβάκοι προέρχονται ἀπὸ Σλαῶν καὶ Πολωνοὺς καὶ εἶναι λαὸς ἐργατικὸς καὶ φιλοπρόοδος. Μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον τοῦ 1918 συνεστήθη ἡ χώρα τῶν, ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τὰ γειτονικά κράτη. Ἐν τούτοις, λόγῳ τοῦ πλούτου τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἐργατικότητος τοῦ λαοῦ, ἡ Τσεχοσλοβακία εὐρίσκεται εἰς ζηλευτὸν σημεῖον πολιτισμοῦ.

Θρησκεία.—Ἐδῶ ὑπάρχει ἐλευθερία θρησκείας. Οὐδεμίαν ἐπίσημον θρησκείαν ἔχει τὸ κράτος. Οἱ περισσότεροι εἶναι καθολικοὶ καὶ ἀρκετοὶ Ἰσραηλιταί.

Πολίτευμα.—Ἐχει συνταγματικὴν δημοκρατίαν, μὲ πρόεδρον ὁ ὁποῖος ἐκλέγεται κάθε ἑπτὰ ἔτη.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τῶν κρυστάλλων καὶ τῆς πορσελάνης, ἡ χώρα τῆς μύρας, τοῦ ραδίου κλπ.

Σημείωσις. Κατὰ τὸ ἔτος 1939 τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Τσεχοσλοβακίας ἢ *Τσεχία* μὲ τὴν πρωτεύουσαν Πράγαν κατελήφθη ὑπὸ τῆς Γερμανίας. Ἄτερον δὲ μικρὸν τμήμα ὑπὸ τῆς Οὐγγαρίας. Ἔτσι σήμερον ὑπάρχει κράτος ἐλεύθερον μόνον τῆς *Σλοβακίας* μὲ 6—7 ἑκατομ. κατοίκους μὲ πρωτεύουσαν τὴν Πρατισλαβαν. Δὲν ἀποκλειεται ὅμως μίαν ὥραϊαν πρῶταν νὰ καταληφθῇ καὶ τὸ τμήμα τοῦτο ὑπὸ τῆς Γερμανίας ἐφόσον τὸ διεκδικεῖ.

9. Ι Τ Α Λ Ι Α

— Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.

Θέσις.—Ἡ Ἰταλία εὐρίσκεται εἰς τὸ Ν. μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ ἔχει σχῆμα ὑποδήματος. Εἶναι μία μεγάλη χερσόνησος, ἡ ὁποία ἀπλώνεται εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Συνορεύει πρὸς Β. μὲ τὴν Ἑλβετίαν, καὶ τὴν Γερμανικὴν Αὐστρίαν, πρὸς Δ. μὲ τὴν Γαλλίαν καὶ πρὸς Α. μὲ τὴν Νοτιοσλαβιαν.

Φυσικὰ σύνορα εἶναι αἱ *Ἄλπεις*, ἡ *Ἀδριατικὴ θάλασσα*, τὸ *Ἴόνιον πέλαγος* καὶ τὸ *Τυρρητικὸν πέλαγος*.

Ἐκτασις.—Ἡ Ἰταλία εἶναι δύομισιν περίπου φορὰς μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν πατρίδα μας καὶ ἔχει ἑκτασιν 311.000 □ χλμ.

Ὅρη.—Παρατηροῦντες εἰς τὸν χάρτην βλέπομεν ὅτι πρὸς Β. ἔχει τὰς *Ἄλπεις*, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται ἀπὸ Δ. πρὸς Α., καὶ πρὸς Νότον κατὰ μῆκος ὡς σκελετὸν ἔχει τὰς *Ἀπέννινα* ὄρη.

Ποταμοί.—Εἰς τὸ Β. μέρος διακρίνομεν μίαν μεγάλην πεδιάδα, τῆς *Δομβαρδίας*, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν καὶ τελειώνει εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἄλπεων. Μέσα εἰς τὴν πεδιάδα εἶναι ὁ μεγαλύτερος

ποταμὸς τῆς Ἰταλίας, ὁ **Πάδος**, ὁ ὁποῖος χύνει τὰ νερά του εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν. Ἄλλος ποταμὸς μικρότερος εἶναι ὁ **Τίβερις**, πὺν πηγάζει ἀπὸ τὰ Ἀπέννινα καὶ χύνεται εἰς τὴν Τυρρηνικὴν θάλασσαν.

Παράλια — Νὰ εὑρετε εἰς τὸν χάρτην τοὺς κόλπους, τὰ ἀκρωτήρια καὶ τοὺς πορθμοὺς πὺν σχηματίζονται γύρω τῆς Ἰταλίας. Πρὸς Νότον πολλὰ μέρη εἶναι χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ἔχουν ἔλη. Εἰς πολλὰ μέρη ἔχει ὠραίους λιμένας.

Νῆσοι. — Ἡ **Σικελία**, πὺν ἄλλοτε ἐλέγετο καὶ μεγάλη Ἑλλάς εἶναι ἡ μεγαλύτερα νῆσος. Ἐκεῖ διακρίνομεν τὸ ἐνεργὸν ἠφαιστειὸν **Αἴναν**, τὸ ὁποῖον πολλὰς φορὰς ἔκαμε ζημίας. Ἡ Σικελία φημίζεται διὰ τὰ πορτοκάλια καὶ τὰ λεμόνια της. Ἡ **Σαρδηνία** εἶναι καὶ αὕτη νῆσος τῆς Ἰταλίας.

Ἡφαιστεια. — Ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως ὑψώνεται τὸ γνωστὸν εἰς τὸν κόσμον ἠφαιστειὸν **Βεζούβιος**. Συχνὰ κάμνει ἐκρήξεις καὶ διαρκῶς καπνίζει. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἔβγαλε τόσην λάβαν ὥστε ἔθαψε τρεῖς ὠραίας πόλεις τῆς Ἰταλίας. Ἄλλο ἠφαιστειὸν εἶναι ἡ **Αἴνα**.

Πόλεις. — Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Ρώμη** μὲ 990 000 κατ., ἐπάνω εἰς τὸν Τίβεριν. Εἶναι ἡ περισσότερον φημισμένη πόλις εἰς τὸν κόσμον, ἄλλοτε πρωτεύουσα τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐπάνω εἰς τὰ εἰρηπία τῆς παλαιᾶς Ρώμης ἐκτίσθη ἡ σημερινὴ πόλις. Ἐκεῖ διακρίνονται πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, ἀγάλματα, στήλαι καὶ κτίρια, ὅπως καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς πατρίδος μας. Εἰς τὴν Ρώμην εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Πάπα. Ἐδῶ εἶναι μία ἀπὸ τὰς ὠραιότερας καὶ μεγαλυτέρας ἐκκλησίας τοῦ χριστιανισμοῦ, ὁ Ἅγιος Πέτρος.

Ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Ἰταλίας εἶναι ἡ **Νεάπολις** μὲ 986.000 κατ. πλησίον εἰς ἓνα ὠραῖον κόλπον μὲ καλὸν λιμένα, ἡ **Γένονα**, ἡ πατρίς τοῦ Κολόμβου, εἰς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος μὲ 320.000 κατ. Ἡ Νεάπολις καὶ ἡ Γένονα χρησιμεύουν ὡς σταθμὸς ἐκείνων πὺν ταξιδεύουν διὰ τὴν Ἀμερικὴν ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ἡ **Βενετία** μὲ 220.000 κατ. εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, κτισμένη εἰς πολλὰς νήσους. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἡ Βενετία καὶ ἡ Γένονα, μὲ τοὺς λιμένας καὶ τὰ μεγάλα πλοῖα τῶν, ἦσαν κύριοι τῶν θαλασσῶν καὶ εἶχον μεγάλην ἀντιζηλίαν καὶ πολέμους μεταξύ τῶν. Ἡ **Τεργέστη**, μεγάλη πόλις μὲ 250 000 κατ., ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τὴν Αὐστρίαν. Πολλὰ πόλεις τῆς Ἰταλίας εἶναι φημισμέναι διὰ τὰς στοάς, τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὰ μαρμάρια ἀγάλματα, ὅπως εἶναι καὶ ἡ **Φλωρεντία** μὲ 316.000 κατ. Τὸ **Μιλᾶνον** μὲ 980.000 κατ. ἐπάνω εἰς τὸν ποταμὸν Πάδον, φημισμένη ἀγορὰ μετᾶξης, ὅπως ἡ Λυῶν τῆς Γαλλίας. Ἡ **Καρρόρα**, γνωστὴ διὰ τὰ μάρμαρά της.

—Πληροφορίες διὰ τὴν ζωὴν.

Κλίμα.—Ἡ Ἰταλία γενικῶς ἔχει κλίμα γλυκὺ διότι βρέχεται περίξ ἀπὸ θάλασσαν καὶ ἐπικρατοῦν ἄνεμοι θαλασσινοί. Εἰς τὸ Β. μέρος πλησίον τῶν Ἄλπεων τὸ κλίμα εἶναι ψυχρότερον, διότι ἐπικρατοῦν ἄνεμοι τῆς ξηρᾶς.

Ὁ Ἅγιος Πέτρος τῆς Ρώμης.

Προϊόντα.—Ἡ Ἰταλία ἔχει περίπου τὸ ἴδιον κλίμα μὲ τὴν πατρίδα μας, ἐκτὸς τῶν βορείων μερῶν τῆς. Ἡ εὐφορος πεδιάς τοῦ Πάδου, κατὰ μῆκος εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἄλπεων, παράγει σιτάρι καὶ ἄλλα γεννήματα. Πολλὰ λιβάδια εἶναι ἐδῶ ὅπου βόσκουν ζῶα, καθὼς καὶ πολλὲς μουριές, αἱ ὁποῖαι παρέχουν τροφήν εἰς τοὺς μεταξοσκώληκας. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σιτηρὰ καὶ τὰ κτήνη, καὶ μέταξα ἀρκετὴ παράγεται εἰς τὴν πεδιάδα αὐτήν. Πρὸς Ν. ἡ Ἰταλία καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸν χάρτην, εἶναι χώρα ὄρεινὴ μὲ κλίμα ὅμοιον μὲ τὸ ἰδικόν μας. Ἐδῶ γίνονται πολλὰ λεμόνια, πορτοκάλια καὶ ἄλλα φρούτα, πρὸ παντὸς ἐλαῖαι. Ἡ Ἰταλία εἶναι δευτέρα εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ λαδιοῦ. Καὶ σταφύλια γίνονται εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἰταλίας.

Πληθυσμός.—Ἡ Ἰταλία ἔχει 40.549.000 κατ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου, τὸ ἄλλο μέρος δὲν εἶναι εὐφορον, καὶ δι' αὐτὸ οἱ κάτοικοι ἀναγκάζονται νὰ μεταναστεύουν εἰς διάφορα μέρη καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν Ἀμερικὴν.

Συγκοινωνία.—Ταξιδεῦομεν ἐκ τῆς Ἰταλίας θαλασσίως ἢ καὶ διὰ ξηρᾶς σιδηροδρομικῶς. Τελευταίως ἔχωμεν καὶ τὴν ἀεροπορικὴν συγκοινωνίαν.

Θρησκεία.—Χριστιανικὴ καθολικὴ, τῆς ὁποίας προΐσταται ὁ Πάπας. Ὁ Πάπας εἶναι ὁ Πατριάρχης ὅλων τῶν καθολικῶν καὶ γενικὰ τῆς Δυτικῆς

Ἐκκλησίας. Ἰδιαίτερον τμήμα τὸ *Βατικανόν*, ὅπου ἐδρεύει ὁ Πάπας, εἶναι σὺν ἓνα μικρὸν αὐτοκέφαλον κρατίδιον μέσα στὴν Ἰταλίαν. Ἔχει ὑπουργούς, πρεσβευτὰς καὶ λοιπὰ καὶ ἀσκεῖ μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τοὺς καθολικοὺς ὄλων τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Θεωρεῖται ὁ Πάπας ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του ἱερὸν πρόσωπον καὶ ἀπολαμβάνει μεγάλας τιμᾶς.

Λαός.—Οἱ Ἰταλοὶ εἶναι λαὸς ἐργατικός. Ἀγαποῦν πολὺ τὰ μακαρόνια. Αὐτὰ εἶναι ἡ κυριώτερα τροφή των.

Πολίτευμα.—Ἡ Ἰταλία εἶναι βασιλεία συνταγματική.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ Ἰταλία γνωρίζεται κυρίως ἀπὸ τὴν ὠραίαν ζωγραφικὴν τῆς, τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, τὰ μετέωρα καὶ τὸ λάδι τῆς. Εἰς τὴν Καρρόραν ἐξάγονται καὶ ὠραῖα μάρμαρα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι τόσον λευκά, ὅπως τῆς Πεντέλης, ἐν τούτοις ἔχουν μεγάλην ζήτησιν.

Ἀποικίαι.—Κυριώτερα ἀποικία τῆς Ἰταλίας εἶναι ἡ Τριπολίτις, ἡ ὁποία εἶναι χώρα ἔρημος καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ Β. μέρος τῆς Ἀφρικῆς, ἡ Ἀβυσσηνία εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἄλλαι εἰς τὴν Ἀσίαν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.—Ποῖα ὄρη εἶναι πρὸς Β. τῆς Ἰταλίας; Ποία εἶναι ἡ εὐφορωτέρα κοιλὰς καὶ ποῖα προϊόντα ἔχει; Ποῖα τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Ἰταλίας; Ὀνόμασε τὸ κέντρον τῆς μετέωρης. Τί γνωρίζεις διὰ τὴν Βενετίαν, τὴν Γένουαν καὶ τὴν Ρώμην; Λέγε δύο ἠφαίστεια τῆς Ἰταλίας. Τί γνωρίζεις διὰ τὴν ἀρχαίαν Σικελίαν; Ποία ἐποχὴ χαρακτηρίζει τὴν Ρώμην.

10. ΕΛΒΕΤΙΑ

— *Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.*

Θέσις.—Ἡ Ἑλβετία εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον περιήτου τῆς Εὐρώπης, μεταξὺ τῆς Ἰταλίας, Γαλλίας καὶ Γερμανίας καὶ δὲν βρέχεται καθόλου ἀπὸ θάλασσαν.

Ἔκτασις.—Ἔχει ἕκτασιν 41.300 □ χλμ., εἶναι δηλαδή τρεῖς φορές περίπου μικροτέρα ἀπὸ τὴν πατρίδα μας.

Ἔδαφος - Ὑδατα.—Ἡ Ἑλβετία εἶναι ἓνα ὄροπέδιον. Ἡ σειρά τῶν *Ἀλπεων* εἶναι τὸ μεγαλύτερον ὄρος καὶ χρησιμεύει ὡς σύνορον μὲ τὴν Ἰταλίαν. Πολλὰ ὑψηλαὶ καὶ διαρκῶς χιονισμένοι κορυφαὶ εἶναι ἐδῶ. Νερὰ ἀφθονα τρέχουν ἀπὸ τὰ χιόνια πρὸς ἰσθμῶν. Ἐδῶ ἔχουν τὰς πηγὰς των πολλοὶ ποταμοί, ὅπως ὁ *Δούναβις*, ὁ *Πάδος*, ὁ *Ρήνος* καὶ ὁ *Ροδανός*.

Λίμναι.—Εἰς τὸ ὄροπέδιον αὐτὸ βλέπομεν πολλὰς λίμνας. Αἱ μεγαλύτεραι εἶναι ἡ *Λωζάνη*, ἡ *Ζυρίχη*, ἡ *Νιουκάστη*, ἡ *Βάδεν* καὶ ἄλλαι.

Πόλεις.—Ὁραῖαι πόλεις μὲ ζῶν καὶ βιομηχανίαν εἶναι κτισμένοι πλησίον εἰς τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμούς. Ἡ *Βέρνη* εἶναι πρωτεύουσα τῆς Ἑλβετίας μὲ πληθυσμὸν 105.000 κατ., πού εἶναι ἡ πόλις τῶν ἄρκτων διότι ἐκεῖ τρέφονται αἱ ἄρκτοι ὡς ἱερὰ ζῷα. Ἡ *Γενεύη* καὶ ἡ *Ζυρίχη* κτισμένοι πλησίον εἰς λίμνας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸ ἴδιον ὄνομα. Ἡ *Λωζάννη*, ἡ ὁποία εἶναι γνωστὴ διὰ τὰ καλὰ σχολεῖά της καὶ ἄλλαι.

Αἱ ὠραῖαι Ἑλβετικαὶ πόλεις μὲ τὸν ἥσυχον καὶ ἐργατικὸν πληθυσμὸν των, χρησιμεύουν συχνὰ ὡς τόπος ὅπου συναντῶνται καὶ λύουν τὰς διαφοράς των διάφορα κράτη. Ἐκεῖ ὑπογράφονται πολλαὶ συνθήκαι καὶ συμφωνίαι μεταξὺ διαφόρων κρατῶν.

— Ἡ ζωὴ εἰς τὴν Ἑλβετίαν.

Κλίμα.—Ἡ Ἑλβετία ἔχει κλίμα ἠπειρωτικόν, διότι εἰς ὅλην τὴν χώραν κρατοῦν ἄνεμοι στεριανοί. Ἐκτὸς τούτου εἶναι καὶ ὄροπέδιον ὑψηλόν. Ἐν τούτοις εἰς πολλὰ μέρη τὸ κλίμα εἶναι γλυκὸ ἀπὸ τὰς ὠραίας λίμνας καὶ τὰ ἄφθονα νερὰ πού τρέχουν. Ἡ ἐποχὴ Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου εἶναι εἰς τὴν Ἑλβετίαν σωστὴ μαγεία. Ὅλα χιονισμένα. Πουθενὰ ὑγρασία. Ὁ ἥλιος λάμπει θερμὸς εἰς τὸν οὐρανόν. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι χύνονται εἰς τὰ χιονισμένα τοπία, διὰ ν' ἀπολαύσουν τὸν ἥλιον καὶ νὰ παίξουν μὲ τὰ χιόνια.

Προϊόντα.—Εἰς τὴν Ἑλβετίαν δὲν βλέπομεν μεγάλας πεδιάδας. Ὅλιγα μέρη σπεύρονται. Ὅλες οἱ πλαγιὲς τῶν βουνῶν εἶναι καταπράσινες ἀπὸ τὰ χόρτα, τὰ ὁποῖα γίνονται ἄφθονα. Ἐκεῖ βόσκουν χιλιάδες προβάτων καὶ προπάντων ἀγελάδες, αἱ ὁποῖαι δίδουν εἰς τὸν τόπον μεγάλον πλοῦτον ἀπὸ τὸ τυρὶ, τὸ γάλα καὶ τὸ βούτυρον. Εἰς τὴν Ἑλβετίαν χρησιμοποιοῦν τὴν πῶσιν τῶν ὑδάτων εἰς τὴν βιομηχανίαν. Καὶ βλέπομεν τεράστια ἐργοστάσια νὰ κινοῦνται μὲ ὕδωρ χωρὶς νὰ ἔχουν ἀνάγκην τοῦ ἄνθρακος. Τὸ ὕδωρ ἀντικατέστησε τὸν ἄνθρακα εἰς τὴν κίνησιν καὶ λέγεται διὰ τοῦτο λευκὸς ἄνθραξ.

Ὁ ἠλεκτρισμὸς εἶναι εὐκόλος καὶ χωρὶς δαπάνην, καὶ διὰ τοῦτο εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ χωρία τρέχουν ἠλεκτρικοὶ σιδηρόδρομοι καὶ ἡ πτωχότερα καλύβη φωτίζεται μὲ πλούσιον ἠλεκτρικὸν φῶς. Ἡ Ἑλβετία ἔχει μεγάλον πλοῦτον ἀπὸ τὰ ὠρολόγια τὰ ὁποῖα πωλοῦνται εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἀλλὰ καὶ οἱ ξένοι, οἱ ὁποῖοι τρέχουν τὸν χειμῶνα ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη εἰς τὰ ὠραῖα ξενοδοχεῖά της διὰ ν' ἀπολαύσουν τὰ χιόνια καὶ τὸν ἥλιον, ἀφήνουν ἀρκετὰ κέρδη εἰς τοὺς Ἑλβετοὺς.

Συγκοινωνία.—Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς μεγάλας σιδηροδρομικὰς γραμμάς, αἱ ὁποῖοι συγκοινωνοῦν μὲ τὸ ἔξωτερικὸν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἑλβετίας τρέχουν πολλοὶ ἠλεκτρικοὶ σιδηρόδρομοι. Πρὸς νότον κάτω ἀπὸ τὰς Ἄλπεις εἶναι τρεῖς σήραγγες πολὺ μεγάλαι. Ἐξ αὐτῶν ἡ *Σεμπλὸν* ἔχει μῆκος 20.000 μέτρων μερίτου καὶ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα σήραγγὸς τοῦ κόσμου.

Πληθυσμός.—Εἰς τὴν Ἑλβετίαν ζοῦν 3.800.000 Ἑλβετοὶ ἐκτὸς τῶν ξένων. Οἱ περισσότεροὶ ἀπ' αὐτῶν ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ βιομηχανίαν. Ἐδῶ συναντῶμεν συστηματικὰ ξενοδοχεῖα μὲ ὑπαλλήλους σπουδασμένους εἰς εἰδικὰ σχολεῖα. Ὀλίγοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν.

Λαός.—Οἱ Ἑλβετοὶ ὁμιλοῦν γερμανικά, ἰταλικά καὶ γαλλικά. Εἶναι πολιτισμένοι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἡ κλοπή, ἡ ληστεία καὶ τὰ ἐγκλήματα εἶναι σχεδὸν ἄγνωστα. Αἱ φυλακαὶ τῶν δὲν ἔχουν κανένα φυλακισμένον.

Πολίτευμα.—Ἡ Ἑλβετία εἶναι δημοκρατία.

Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα.—Εἶναι ἡ χώρα τῶν ὥρολογίων, τῶν ξενοδοχείων καὶ τοῦ λευκοῦ ἀνθρακος.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.—Ὄνομασε τὰ ὄρη τῆς Ἑλβετίας. Ποῖα εἶναι τὰ προϊόντα αὐτῆς; Διατί τὴν ἐπισκέπτονται πολλοὶ περιηγηταί; Τί γνωρίζεις διὰ τὸν λευκὸν ἀνθρακα; Διὰ τὴν κτηνοτροφίαν; Διὰ τὰ ὥρολόγια; Διὰ τὰ ξενοδοχεῖα; Τί ἐξαιρετικὰ παρουσιάζει ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία τῆς Ἑλβετίας; Ποία εἶναι ἡ πρωτεύουσα; Τί γνωρίζεις δι' αὐτήν; Ποῖα εἶδη ἐκ τῶν προϊόντων τῆς Ἑλβετίας ἔρχονται καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς μας ἀγοράς;

9. Ι Σ Π Α Ν Ι Α

—*Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.*

Θέσις.—Ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλία ἀποτελοῦν τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον, ποὺ εἰς τὸ ΝΔ. μέρος τῆς Εὐρώπης ἀπλώνεται ὡσάν γρόνθος ἀνάμεσα εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν καὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Παρατηρήσατε τὸ γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος.

Φυσικὰ σύνορα τῆς Ἰσπανίας εἶναι ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς μὲ τὸν τρικυμιάδην *Γασκωνικὸν κόλπον*, τὰ *Πυρηναῖα* καὶ ἡ *Μεσόγειος θάλασσα*. Δυτικὰ συνορεύει μὲ τὴν *Πορτογαλίαν*.

Ἐκτασις.—Ἡ Ἰσπανία ἔχει ἑκτασίαν 500.000 □ χιλιόμε. Εἶναι δηλαδὴ τέσσαρας φορὰς μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν πατρίδα μας.

Ἐδαφος - Ὑδατα.—Μεγάλαι ὄρη διασχίζουν ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολὰς τὴν Ἰσπανίαν. Τὰ *Πυρηναῖα* εἶναι τὸ σύνορον μὲ τὴν Γαλλίαν. Τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἔχουν καὶ ἄλλαι δύο ὄρσειραὶ, τῆς *Καστιλλίας* καὶ τῆς

Νέας Καστίλλιας. Γενικῶς τὸ ἔδαφος τῆς Ἰσπανίας εἶναι ὄρεινόν. Ἀνάμεσα εἰς τὰς ὄρσειράς αὐτὰς σχηματίζονται δύο μεγάλοι κοιλάδες κατάφυτοι, μέσα εἰς τὰς ὁποίας τρέχουν μὲ δύναμιν τὰ νερὰ πολλῶν ποταμῶν. Ὁ **Ἐβρος**, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὰ Πυρηναῖα καὶ χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ὁ **Δοῦρος**, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὰ Καστιλιανὰ ὄρη, περνᾷ τὴν Πορτογαλίαν καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Ὁ **Τάγος** καὶ ὁ **Γουαδιάνας** ἐπίσης. Ὁ **Γουαδαλκιβίρος** εἰς τὸ Ν. μέρος χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν.

Παράλια.—Εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας σχηματίζεται ὁ **Βισκαϊκὸς** κόλπος πρὸς Β., καθὼς καὶ πολλοὶ ἄλλοι κόλποι ἀσήμαντοι. Πρὸς Ν. παρατηροῦμεν τὸ ἀκρωτήριον **Τραφαγλὰρ** καὶ τὸν πορθμὸν τοῦ **Γιβραλτάρ**. Τὸ στενὸν αὐτὸ κατέχεται ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ εἶναι ὠχυρωμένον ὑπ' αὐτῆς.

Πόλεις.—Πρωτεύουσα τῆς Ἰσπανίας εἶναι ἡ **Μαδρίτη** μὲ 650 χιλ. κατ. εἰς τὸ κέντρον σχεδὸν τῆς χώρας. Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν παραλίαν εἶναι ἡ **Βαρκελώνη**, ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Ἰσπανίας. Πολλὰ πλοῖα ἔρχονται ἐδῶ διὰ νὰ φορτώσουν κρασιά, φρούτα καὶ λάδι. Εἰς τὴν ἰδίαν παραλίαν συναντῶμεν τὴν **Βαλεντίαν** καὶ τὴν **Καρθαγένην**. Εἰς τὸν ποταμὸν Γουαδαλκιβίρον εὐρίσκειται ἡ **Σεβίλλη**.

—Πληροφορίαι διὰ τὴν ζωὴν.

Κλίμα.—Βλέποντες τὴν Ἰσπανίαν εἰς τὸν χάρτην δυτικῶς τῆς Ἰταλίας, περιεμένομεν νὰ ἔχη τὸ ἴδιο κλίμα μ' αὐτήν. Ἐν τούτοις μόνον εἰς τὰ Δ. μέρη τῆς Ἰσπανίας, ὅπου ἐπικρατοῦν ἄνεμοι θαλασσινοί, τὸ κλίμα εἶναι γλυκύ. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τὰ Ν. παράλια. Εἰς τὰ μεσόγεια ὁμως μέρη, ὅπου ἐπικρατοῦν ἄνεμοι στεριανοί, τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν.

Προϊόντα.—Διαφορετικὰ ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν εἶναι τὰ προϊόντα γενικῶς τῆς Ἰσπανίας. Αἱ κοιλάδες ἀνάμεσα εἰς τὰ ὄρη εἶναι εὐφοροὶ, διότι ἔχουν νερὰ καὶ βροχὰς ἀφθόνους. Ἐδῶ εὐρίσκομεν τὰ ἴδια σχεδὸν προϊόντα ὅπως εἰς τὴν Ἰταλίαν. Μεγάλῃ ἔξαγωγή γίνεται ἀπὸ λάδι, πορτοκάλια καὶ κρασί. Εἶναι ἡ πρώτη χώρα εἰς τὸ λάδι. Καὶ σιτηρὰ πολλὰ παράγονται εἰς τὰς κοιλάδας αὐτάς. Εἰς τὰ Β. μέρη, τὰ ὄρεινά, ὑπάρχουν λιβάδια καὶ χλόη. Ἐκεῖ βόσκουν πολλὰ βόδια καὶ πρόβατα. Ἐπίσης ὑπάρχουν μεγάλα δάση ἀπὸ βελανιδιές, ἀπὸ τὰς ὁποίας βγάζουν τὸν περισσότερον φελλὸν τοῦ κόσμου καὶ τρέφονται ἀπὸ τὰ βελανίδια χιλιάδες χοίρων.

Ἡ Ἰσπανία ἔχει καὶ μεταλλεῖα χαλκοῦ, σιδήρου καὶ ἄνθρακος, ἀλλὰ δὲν εἶναι μεγάλης ἀξίας τὰ προϊόντα αὐτά.

Πληθυσμὸς.—21.000.000 κατ.

Συγκοινωνία.—Παρατηρήσατε εἰς τὸν χάρτην τὰς θαλασσίας συγκοινωνίας καὶ τὰς σιδηροδρομικὰς διὰ ξηρᾶς.

Πολίτευμα.—Ἄλλοτε εἶχε συνταγματικὴν βασιλείαν μετατραπεῖσαν εἰς δημοκρατίαν. Τὰ τελευταῖα ὁμως ἔτη, κατόπιν μακροῦ ἐμφύλιου πολέμου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐπεκράτησε ἡ μερὶς τῶν ἐθνικιστῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν **Φράγκο** διοικεῖται δικτατορικῶς ὑπ' αὐτοῦ.

Λαός.—Τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν ἐξεκίνησαν πολλοὶ ἐξερευνηταὶ τῶν νέων κόσμων. Ἡ βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας ἐβοήθησε τὸν Κολόμβον εἰς τὰς ἀποκαλύψεις του. Πολλὰς ἀποικίας εἶχεν ἡ Ἰσπανία, ἀλλ' ὀλίγας κατώρθωσε νὰ κρατήσῃ.

Οἱ Ἰσπανοὶ εἶναι λαὸς ὀπισθοδρομικός. Ὀλίγαι πόλεις ἔχουν ὄψιν εὐρωπαϊκὴν. Τὸ ἐσωτερικὸν ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὴν Ἀφρικὴν. Φοῖνικες ὑψώνονται πελώριοι καὶ ἀθάνατοι φραγκοσυκιᾶς εἶναι ἄφθονοι. Πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν ὀπισθοδρομικότητα καὶ ἡ σλαβία πού πέρασαν οἱ Ἰσπανοὶ ἀπὸ τοὺς Ἄραβας. Ἐπὶ τόσους αἰῶνας ἐπέδρασαν εἰς τὸν χαρακτήρα των καὶ τοὺς κατέστησαν νωθροὺς καὶ ἀπολιτίστους. Σήμερον προσπαθοῦν νὰ παρουσιάσουν πολλὰς πόλεις μὲ εὐρωπαϊκὴν μορφήν.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ Ἰσπανία εἶναι ἡ χώρα τοῦ λαδιοῦ καὶ τοῦ φελλοῦ.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.—Ποῦ εἶναι τὰ εὐφορώτερα μέρη τῆς Ἰσπανίας; Ὄνόμασε μερικὰ προϊόντα. Τί γνωρίζεις διὰ τὸν τόπον αὐτόν; Τί γνωρίζεις διὰ τὸ Γιβραλτάρ; Τί κλίμα ἔχει; Τί ἀγοράζομεν ἡμεῖς ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν;

10. ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

—**Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ χάρτου.**

Θέσις.—Ἡ Πορτογαλία εὐρίσκεται εἰς τὸ δυτικώτερον μέρος τῆς Εὐρώπης. Νὰ εὔρετε τὸ γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος αὐτῆς.

Ἔκτασις.—Ἐχει ἔκτασιν 89.950 □ χλμ., εἶναι δηλαδή ἡ μισὴ σχεδὸν ἀπὸ τὴν πατρίδα μας. Εἰς τὴν Πορτογαλίαν ἀνήκουν αἱ **Ἀζόραι** καὶ αἱ **Μαδέραι** νῆσοι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ.

Ἔδαφος.—**Ὑδατα.**—Εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Πορτογαλίας παρατηροῦμεν τὰ ἴδια ὄρη, τὰς ἰδίας κοιλάδας καὶ τοὺς ἰδίους περίπου ποταμοὺς πού συνήντησαμεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Τὰ **Κασιλλιανὰ** ὄρη φθάνουν εἰς τὴν παραλίαν

τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἐπίσης οἱ ποταμοὶ *Δοῦρος, Τάγος* καὶ *Γουαδιάνας* ρέουν διὰ μέσου τῶν ὠραίων κοιλάδων. Οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν εἶναι πλωτοί. Τὸ θέρος δὲν ἔχουν πολλὰ νερά, τὸν χειμῶνα ὅμως μὲ τὰς βροχὰς γίνονται πολλὰς φορὰς ἐπικίνδυνοι μὲ τὰς πλημμύρας των. Τὰ παράλια καὶ οἱ ἀκρογιαλιές της δὲν ἔχουν μεγάλας ἀνωμαλίας καὶ κόλπους. Εἰς πολλὰ μάλιστα μέρη εἶναι εὐθεῖαι καὶ μόνον ἐκεῖ ποὺ χύνονται οἱ ποταμοὶ σχηματίζονται μικροὶ κόλποι. Ἀκρωτήρια ἔχει τὸ τοῦ *Ἁγίου Ρόκου* καὶ τοῦ *Ἁγίου Βικεντίου* καὶ ἄλλα.

Πόλεις.—Πρωτεύουσα τῆς Πορτογαλίας εἶναι ἡ *Λισσαβὼν* μὲ 529.000 κατ. εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τάγου καὶ εἰς τὸ βάθος ὠραίου καὶ μεγάλου λιμένος ἱκανοῦ νὰ χωρέσῃ ὅλους τοὺς στόλους τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Κυριώτερος λιμὴν εἶναι τὸ *Πόρτο* (Ὁπόρτον) εἰς τὸν Δοῦρον ποταμὸν. Ἀπ' ἐκεῖ ἐνεργεῖται ὅλη ἡ κίνησις τῆς χώρας καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν ἀποικιῶν. Ἐπίσης ἡ ἔξαγωγή τῶν οἴνων, φελλοῦ, πορτοκαλλιῶν καὶ λεμονιῶν.

— Ἡ ζωὴ εἰς τὴν Πορτογαλίαν.

Κλίμα.—Ἄν καὶ ὁμοιάζει τὸ σχῆμα τοῦ ἐδάφους της μὲ τὴν Ἰσπανίαν, ἡ Πορτογαλία ἔχει κλίμα γλυκύτερον διότι εἰς τὰ παράλια ἐπικρατοῦν οἱ ὑγροὶ ἄνεμοι τοῦ ὠκεανοῦ, οἱ ὁποῖοι κάμνουν τὸ κλίμα τῆς χώρας γλυκὸν καὶ ὑγιεινόν. Μόνον εἰς τα ὄρη πίπτει χιὼν, ἐνῶ εἰς ἄλλα μέρη δὲν διατηρεῖται.

Προϊόντα.—Εἰς τὰς κοιλάδας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀφθονα νερά, καλλιεργοῦνται σιτηρά, πρὸ παντὸς ὅμως ἀμπέλια ἐλαῖαι, λεμονιές καὶ πορτοκαλλιές. Εἰς τὰ ὄρη ὑπάρχουν μεγάλα δάση ἀπὸ βελανιδιές καὶ πεῦκα. Ἡ δαμασκηναὶ καὶ ἡ καστανιὰ εἶναι τὰ περισσότερον καλλιεργούμενα ὀπωροφόρα δένδρα. Τὰ περισσότερα κρασιὰ ἐξάγονται εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἄλλοῦ ἀπὸ τὸ Πόρτο.

Συγκοινωνία.—Ἡ Πορτογαλία, ὅπως καὶ ἡ Ἰσπανία, δὲν ἔχουν καλὴν ἐσωτερικὴν συγκοινωνίαν. Ἐχουν ὀλίγας σιδηροδρομικὰς γραμμάς καὶ αὐτὰς οὐκ εἰς καλὴν κατάστασιν. Οἱ περισσότεροι δρόμοι εἶναι ἀκατάλληλοι διὰ σοβαρὰν συγκοινωνίαν. Ἡ ἐξωτερικὴ συγκοινωνία ἐνεργεῖται ἀπὸ τὴν Λισσαβῶνα, τὸ Πόρτο καὶ ἄλλας παραλίους πόλεις ἀτμοπλοικῶς.

Πληθυσμός.—Οἱ Πορτογάλοι εἶναι 6.500.000. Δηλαδή ὅσοι εἴμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες. Βλέπομεν ὅτι ἡ Πορτογαλία εἶναι πυκνότερα κατοικημένη ἀπὸ τὴν πατρίδα μας.

Λαός.—Οἱ Πορτογάλοι εἶναι μετριῦ ἀναστήματος καὶ ὀλιγώτερον λευκοὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Εὐρωπαίους μὲ τρίχωμα μαῦρον. Εἶναι ὑπερήφανοι

καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀσχολοῦνται μὲ μικροεπαγγέλματα τῶν δρόμων. Ἐκεῖ ὀλίγοι εἶναι οἱ πλανόδιοι πωληταί. Ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, ἀλλὰ τὰ σιτηρά τῶν δὲν ἐπαρκοῦν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀμπελοουργίαν καὶ τὴν ἐλαιουργίαν ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἀλιεῖαν σαρδελλῶν. Εἰς τὸ Πόρτο ὑπάρχουν ἐργοστάσια, ὅπου οἱ σαρδέλλες βιομηχανοποιοῦνται εἰς μικρὰ κουτιά παραδίδονται εἰς τὸ ἐμπόριον.

Οἱ Πορτογάλοι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἦσαν λαὸς ἐπιχειρηματικός. Εἰς αὐτοὺς ὀφείλονται πολλαὶ ἀνακαλύψεις τῶν νέων κόσμων. Μετὰ τὴν ὑποδούλωσίν των ἀπὸ τοὺς Ἄραβας ἔμειναν ὀπισθοδρομικοί. Καὶ ἔδῳ αἱ κάμηλοι καὶ οἱ φοίνικες φανερώουν ὅτι γειτονεύουν πολὺ μὲ τὰς θερμὰς χώρας τῆς Ἀφρικῆς.

Πολίτευμα.—Δημοκρατία.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τοῦ λαδιοῦ τοῦ φελλοῦ καὶ τοῦ οἴνου.

2. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. ΓΑΛΛΙΑ

— Παρατηρήσεις εις τὸν χάρτην.

Θέσις.— Παρατηρήσατε εἰς ποῖον μέρος τῆς Εὐρώπης εὐρίσκεται ἡ Γαλλία. Εἰς ποῖον γεωγραφικὸν μῆκος καὶ πλάτος.

Θάλασσαί - Σύνορα.— Βρέχεται ΒΔ. ἀπὸ τὴν *Θάλασσαν τῆς Μάγ-
χης*, πρὸς Δ. ἀπὸ τὸν *Ἀτλαντικόν*, πρὸς Ν. ἀπὸ τὴν *Μεσόγειον* καὶ συνο-
ρεύει καὶ μὲ τὰ *Πυρρηναῖα*, πρὸς Α. συνορεύει μὲ τὰς *Ἀλπεις* καὶ πρὸς Β.
βρέχεται ἀπὸ τὴν *Βόρειον ἢ Γερμανικὴν Θάλασσαν*.

Γειτονεύει μὲ τὴν Ἰσπανίαν, Ἰταλίαν, Ἑλβετίαν, Βέλγιον καὶ Γερμα-
νίαν, ὡς καὶ μὲ τὴν Ἀγγλίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ
τῆς *Μάγχης*.

Ἔκτασις.— Ἐχει ἕκτασιν 550.000 □ χλμ., εἶναι περίπου 4 φορές με-
γαλυτέρα τῆς πατρίδος μας.

Σχῆμα τοῦ ἐδάφους.— Εἰς τὸν χάρτην παρατηροῦμεν πρὸς τὰ σύνορα
τῆς Ἰσπανίας τὰ ἀπότομα *Πυρρηναῖα* ὄρη, πρὸς τὰ ἰταλικά σύνορα τὰς
Ἀλπεις μὲ τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν των, τὸ *Δευκὸν* ὄρος 4.810 μ. ὕψους.
Εἰς τὰ ἀνατολικά μέρη παρατηροῦμεν μικρὰ ὄρη, ὅπως τὰ *Βόσγια* καὶ αἱ
Σεβένναι. Ὅλη ἡ ἄλλη χώρα, ἡ βορειοδυτικὴ, εἶναι μία ἀπέραντος πεδιάς,
διὰ μέσου τῆς ὁποίας κυλοῦν τὰ νερά των μεγάλοι ποταμοί, ὅπως ὁ *Σηκουά-
νας*, ὁ *Δεῖγρη*, ὁ *Γαρούνας* καὶ ὁ *Ροδανός*. Οἱ περισσότεροι ποταμοὶ εἶναι
πλωτοὶ καὶ ἐνώνονται μεταξύ των μὲ διώρυγας, εἰς τρόπον ὥστε σχηματίζεται
ἓνα πλωτὸν δίκτυον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας.

Παράλια.— Πρὸς Β. εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης ἡ παραλία εἶναι
ἀλλοῦ χαμηλὴ καὶ ἐλώδης καὶ εἰς ἄλλα μέρη βραχῶδης. Εἰς τὸ Καλαὶ εἶναι
βραχῶδης καὶ ἀπέχει ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν 32 χλμ. Πλησίον τῆς χερσονήσου
Βρετανίας γίνεται παλίρροια, ὅπου τὰ ὕδατα ὑψώνονται μέχρι 15 μέτρων καὶ
ἀποσύρονται εἰς ἀπόστασιν 7 χλμ. Πρὸς Δ. ἡ παραλία ἀκολουθεῖ εὐθείαν
γραμμὴν καὶ μόνον ἐκεῖ ὅπου χύνονται οἱ ποταμοὶ σχηματίζονται μεγάλοι
κόλποι. Εἶναι ἀμμώδης καὶ ὅσον πλησιάζει πρὸς τὰ Πυρρηναῖα γίνεται βρα-
χῶδης. Νῆσον ἔχει τὴν *Κορσικὴν* εἰς τὴν Μεσόγειον.

Πόλεις.— Πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας εἶναι τὸ **Παρίσι** μὲ 2 ἑκ. 288 χιλ. κατ. καὶ μὲ τὰ προάστεια 4.628.000 κατ. κτισμένον ἐπάνω εἰς τὸν Σηκουά-
ναν ποταμὸν. Φημισμένη πόλις διὰ τοὺς ὠραίους δρόμους καὶ τὰ καλὰ κτί-
ριά της. Εἶναι πόλις τῆς μόδας καὶ μεγάλο κέντρον τέχνης, μὲ μουσεῖα
ζωγραφικῆς καὶ ἀγαλμάτων. Ἡ **Δίλλη** μὲ 217.000 κατοίκους εἰς τὸ Β. μέρος
εἶναι τὸ κέντρον τῆς παραγωγῆς τῶν λιπῶν ὑφασμάτων. Ἡ **Δυὼν** μὲ
523.000 κατ. ἐπάνω εἰς τὸν ποταμὸν Γαρούναν εἶναι τὸ κέντρον τῶν μετα-
ξωτῶς ὑφασμάτων. Λιμένες τῆς Γαλλίας πρὸς Β. εἶναι ἡ **Χάβη** μὲ 140.000
κατ., ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Γαλλίας, εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Μάγης, καὶ τὸ
Καλαί. Πρὸς Δ. ἡ **Νάντη** μὲ 170.000 κατ. καὶ τὸ **Βορδῶ** μὲ 261.000
κατ., σπουδαῖος λιμὴν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γαρούνα. Ἀπ' ἐδῶ γίνεται μεγάλη
ἐξαγωγή οἴνου Βορδῶ. Ἐπὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης εἶναι ἡ **Μασσαλία**
μὲ 550.000 κατ., ὠραιότατος λιμὴν μὲ ὠραίας οἰκαδομὰς καὶ παραλίαν.
Πλησίον εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἄλπεων εἶναι ἡ γραφικὴ παραλία ὑπὸ τὸ
ὄνομα **Κυανῆ Ἀκτῆ**. Ἐκεῖ εἶναι αἱ ὠραῖαι λουτροπόλεις **Κάνναι**, **Μόντε**
Κάρο καὶ ἄλλαι.

— *Ἡ ζωὴ εἰς τὴν Γαλλίαν.*

Κλίμα.— Εἰς τὸ ΒΔ. μέρος τῆς Γαλλίας ἐπικρατοῦν οἱ ἄνεμοι τοῦ
ὠκεανοῦ καὶ ἐπιδρᾷ τὸ μεγάλο θαλασσινὸν κῦμα. Εἰς τὸ ΒΑ. μέρος, ὅπου
ἐπικρατοῦν ἄνεμοι στεριανοί, τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν. Πρὸς Ν. ἡ Μεσό-
γειος θάλασσα γλυκαίνει τὸ κλίμα. Ἔτσι τριῶν εἰδῶν κλίματα εὐρίσκομεν εἰς
τὴν Γαλλίαν.

Προϊόντα.— Ἀναλόγως μὲ τὸ κλίμα ἔχομεν καὶ τὰ προϊόντα. Εἰς
κάθε ζώνην εὐδοκίμοῦν διάφορα φυτὰ καὶ ζῶα. Εἰς τὴν βορείαν ζώνην πα-
ράγονται ἄφθονα σιτηρά, εἰς τὴν μεσαίαν καλλιτεργεῖται ἡ ἀμπελος καὶ εἰς
τὴν τρίτην, τὴν νοτίαν, εὐδοκίμοῦν ἡ ἐλαία, τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ οἱ μουριῆς
διὰ τὸ μετᾶξι.

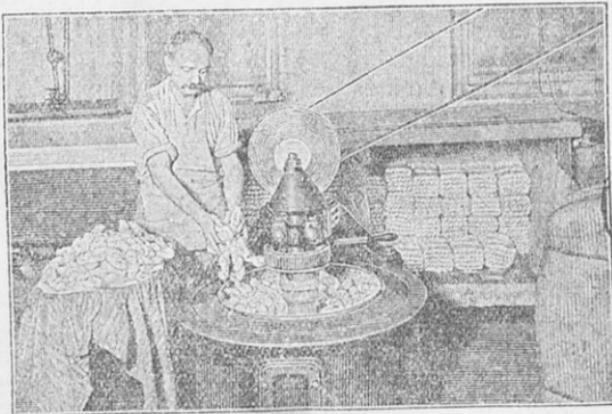
Ἡ Γαλλία εἶναι ἡ δευτέρα χώρα παραγωγῆς σιδήρου εἰς τὸν κόσμον.
Τὸν σίδηρον ἐξάγουν ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης. Ἄλλὰ
καὶ λιβάνθρακας ἐξάγουν ἀπὸ τὰ ὄρυχεῖα πλησίον τῶν συνόρων τῆς Ἑλβε-
τίας. Ἐκτὸς τούτων καὶ ὑφάσματα μεταξωτά, λινὰ καὶ βαμβακερὰ ἐξάγονται
πολλὰ εἰς τὸ ἔξωτερικόν.

Τὸ $\frac{1}{10}$ ἀπὸ τὸ ποσὸν τῆς ρέγγας ποῦ ἐξοδεύεται εἰς ὅλον τὸν κόσμον
παράγεται εἰς τὴν Γαλλίαν.

Ἀσχολία κατοίκων.— Οἱ Γάλλοι εἶναι γεωργοὶ καὶ ἀμπελουργοί.
Πολλοὶ ἐργάζονται εἰς μεγάλα ἐργοστάσια. Ἐδῶ ἡ βιομηχανία εἶναι προω-
δευμένη, διότι καὶ πρώτας ὕλας σιδήρου, μετάξης, λίνου καὶ ἄλλων ὀρυκτῶν

ἔχουν καὶ λιθάνθρακα ἐξάγουν ἄφθονον. Ἄλλὰ καὶ τὸ ἐμπόριον εἰς τὴν Γαλλίαν εἶναι προηγμένον. Οἱ Γάλλοι ἀλιεῖς ψαρεύουν εἰς μεγάλην ἄκτινα καὶ ἐκμεταλλεύονται τὰ προϊόντα τῆς θαλάσσης.

Συγκοινωνία.—Ἡ συγκοινωνία εἶναι εἰς μέγαν βαθμὸν ἀνεπτυγμένη. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Εὐρωπαϊκὸν σιδηρόδρομον καὶ ἄλλα δίκτυα σιδηροδρομικὰ συνδέουν πλείστας πόλεις. Ἄλλὰ καὶ τὰ ποταμόπλοια ἐξυπηρετοῦν τὴν συγκοινωνίαν μὲ τὰς διώρυγας, πὺ ἐνώνουν τοὺς ποταμούς. Καὶ ἡ ἀε-

Πῶς πλύνεται καὶ στραγγίζεται τὸ ἀκατέργαστον κουκούλι εἰς τὴν Γαλλίαν.

ροπορικὴ συγκοινωνία εἶναι προωδευμένη. Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὁ μητροπολιτικὸς σιδηρόδρομος, ὁ ὑπόγειος τῶν Παρισίων. Ὑπογείως κυκλοφοροῦν οἱ ἄνθρωποι σὰν νὰ εἶναι ἄλλη μία πόλις μὲ διάφορα καταστήματα κτλ.

Πληθυσμός.— 40.743.000 κατ.

Λαός.— Οἱ Γάλλοι εἶναι λαὸς ἀναμεμιγμένος ἀπὸ Κέλτας, Γαλάτας, Ρωμαίους καὶ Γερμανούς. Εἶναι λαὸς γενναῖος. Ὁ Γάλλος ἀγαπᾷ τὴν ζωὴν καὶ προσέχει πολὺ εἰς τὴν καλὴν ἐμφάνισίν του. Εἶναι χαρούμενος καὶ κοινωνικός. Εἰς τὴν κοινωνίαν, τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐπιστήμην προσέχει περισσότερο τὴν μορφὴν καὶ ὀλιγώτερον τὴν οὐσίαν. Εἶναι καλὸς οἰκογενειάρχης καὶ ἀνδρεῖος στρατιώτης.

Θρησκεία.— Ἡ καθολικὴ.

Ἀποικίαι.— Εἰς ὅλας τὰς ἡπείρους ἡ Γαλλία ἔχει ἀποικίας. Κυριώτεροι εἶναι τῆς Ἰνδοκίνας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Ὁ πληθυσμὸς τῶν κτήσεων ἀνέρχεται εἰς 52 ἐκ. κατ.

ΑΝΑΓΛΥΦΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα.—Ἡ χώρα τῆς μόδας, τοῦ οἴνου καὶ τῆς μετάξης.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.—Τί γνωρίζεις διὰ τὸ Παρίσι καὶ διὰ τὴν Χάβρη; Ποῖα εἶναι τὰ προϊόντα τῆς Γαλλίας; Ποῖον εἶναι τὸ κέντρον τῆς μετάξης, τῶν λινῶν ὑφασμάτων, τοῦ οἴνου; Ποῖοι οἱ λιμένες εἰς τὴν Μεσόγειον; Ποῖοι εἰς τὸν Ὠκεανόν;

2. ΒΕΛΓΙΟΝ

— **Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.**

Θέσις - Σύνορα.—Νὰ εὑρετε εἰς τὸν χάρτην εἰς ποῖον μέρος τῆς Εὐρώπης εὐρίσκεται τὸ Βέλγιον, μὲ ποῖα κράτη συνορεύει καὶ ἀπὸ ποῖαν θάλασσαν βρέχεται.

Ἔκτασις.—Τὸ Βέλγιον ἔχει ἔκτασιν 30.440 □ χλμ.

Ἔδαφος - Ὑδατα.—Τὸ Βέλγιον μὲ τὴν Ὁλλανδίαν ὀνομάζονται Κάτω Χῶραι, διότι εἶναι χαμηλότεραι ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Πρὸς Β. τὸ Βέλγιον ἔχει πεδιάδα, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια μὲ τὴν Ὁλλανδικήν. Πρὸς ΝΑ., ὅπου συνορεύει μὲ τὴν Γαλλίαν, εἶναι ὄρεινή. Ἐκεῖ τὸ ὄροπέδιον τῶν Ἀρδενῶν σχηματίζει πολλοὺς βραχῶδεις λόφους.

Τὸ Βέλγιον δὲν ἔχει κανένα ποταμὸν ἰδικόν του. Διασχίζεται ἀπὸ τρεῖς μεγάλους πλωτοὺς ποταμοὺς, οἱ ὁποῖοι πηγάζουν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, τὸν **Μόζαν**, τὸν **Σκάλδον** καὶ τὸν **Υζερ**. Καὶ οἱ τρεῖς ποταμοὶ ἐνώνονται μεταξύ των μὲ πολλὰς διώρυγας.

Παράλια.—Πρὸς Β. βρέχεται τὸ Βέλγιον ἀπὸ τὴν Βόρειον θάλασσαν. Ἡ παράλια τῆς ἔχει μῆκος 68 χιλιόμετρα. Ἡ θάλασσα ἐδῶ εἰς τὰς ἀκτὰς δὲν ἔχει βάθος. Εἰς πολλὰ μέρη εἶναι γεμάτη ἀπὸ μικροὺς ὑφάλους, ποὺ δυσκολεύουν πολὺ τὰ πλοῖα, καὶ τὸν χειμῶνα εἶναι παγωμένη. Ἀλλὰ καὶ ἡ ξηρὰ εἶναι χαμηλότερα ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἡ θάλασσα δὲν χύνεται εἰς τὴν ξηρὰν, διότι ὑπάρχουν εἰς πολλὰ μέρη φυσικὰ προχώματα ἀπὸ ἄμμον ψιλήν. Ὅπου δὲν ὑπάρχουν, ἔχουν κατασκευάσει μεγάλα προχώματα. Πολλὰ φορὰς ὁ ἄνεμος παρασύρει τὴν ἄμμον καὶ κάμνει καταστροφὰς εἰς τὰ κτήματα. Οἱ κάτοικοι, διὰ νὰ προσφυλάττουν τὰ κτήματά των, φυτεύουν μεγάλα δένδρα πλατύφυλλα, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὴν κίνησιν τῆς ἄμμου.

Ν. Παπασπύρου, Νέα Γεωγραφία, Εὐρώπη. Ἔκδ. 6η.

Πόλεις.— Αἱ **Βρυξέλλαι** μὲ 800 χιλ. κατ' εἰς τὸ μέσον, πρωτεύουσα τοῦ Βελγίου. Εἶναι ἡ χώρα τῶν ταπήτων καὶ δαντελλῶν. Ἐκεῖ πλησίον εἶναι τὸ **Βατερλώ**, ὅπου ἐνικήθη ὁ Μ. Ναπολέων τὸ 1815. Ἡ **Ἀμβέρσα**, σπουδαῖος λιμὴν τοῦ Βελγίου μὲ 300 χιλ. κατ. Ἡ **Γάνδη**, γνωστὴ διὰ τὰ λινὰ καὶ μάλλινα ὑφάσματά της, μὲ 168 χιλ. κατ., καὶ ἡ **Διέγη**, ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ ἐργοστάσια μεταλλουργίας, ὑελουργίας καὶ χημικῶν προϊόντων.

— Πληροφορίαι διὰ τὴν ζωὴν.

Κλίμα.—Τὸ πεδινὸν μέρος τοῦ Βελγίου, τὸ ΒΔ., πού τὸ φθάνουν οἱ θαλασσινοὶ ἄνεμοι, ἔχει κλίμα γλυκύτερον ἀπὸ τὸ ὄρεινόν, ὅπου ὁ χειμὼν εἶναι ψυχρός, διότι τὸ φυσοῦν ἄνεμοι ἠπειρωτικοί. Γενικῶς τὸ κλίμα τοῦ Βελγίου εἶναι περισσότερον ψυχρόν. Τὸ καλοκαίρι εἶναι γλυκύ, χωρὶς πολλὴν ζέστην καὶ διαρκεῖ ὀλίγον χρονικὸν διάστημα.

Προϊόντα.—Ἡ μικρὰ αὐτὴ χώρα ἔχει ἄφθονον πλοῦτον καὶ μέσα εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειάν της. Εἰς τὰς ὠραίας πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι ποτίζονται ἀπὸ τοὺς ποταμούς, γίνονται σιτηρά, πρὸ παντὸς ὅμως κοκκινογούλια, πατάτες, λινάρι καὶ διάφορα λαχανικά. Ἐντὸς τῆς γῆς ὑπάρχουν διάφορα μεταλλεύματα καὶ λιθάνθρακες. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν λιθάνθρακα κάμνει μεγάλην παραγωγὴν σιδήρου, ψευδαργύρου, μαρμάρων, γύψου καὶ ἄλλων.

Καὶ ἡ **κτηνοτροφία** εἶναι διαδεδομένη εἰς ὅλα τὰ μέρη. Πρόβατα, βόες, ἀγελάδες, ἵπποι, χοῖροι, κουνέλια, τρέφονται κατὰ χιλιάδας ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς.

Βιομηχανία.—Μεγάλα ἐργοστάσια ὑπάρχουν, ὅπου χιλιάδες ἐργατῶν κατεργάζονται τὸν σίδηρον, τὸν ψευδάργυρον, τὸν ἄργυρον καὶ τὸν χαλκόν. Εἰς ἄλλα πάλιν ἐργοστάσια χιλιάδες ἐργατῶν κατασκευάζουν λινὰ καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα, καθὼς καὶ τάπητας φημισμένους.

Καὶ τὸ ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον διενεργεῖται ἀπὸ τὴν Ἀμβέρσαν καὶ ἄλλους μικροὺς λιμένας, καθὼς καὶ διὰ τῶν πλωτῶν ποταμῶν, εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένον.

Πληθυσμός.—Ἐχει πληθυσμὸν 7.812.000 κατ., δηλαδὴ εἰς 30.400 □ χιλιόμ. ἕκτασιν κατοικοῦν τόσα ἑκατομύρια ἄνθρωποι! Εἶναι ἡ πυκνότερον κατοικημένη χώρα τῆς Εὐρώπης. Φυσικὰ εἰς ἓνα τόπον τόσον εὐφορον καὶ μὲ τόσον ὀρυκτὸν πλοῦτον εὐκόλα εὐρίσκουν ἐργασίαν καὶ ζοῦν οἱ ἄνθρωποι. Εἶναι τόσον πυκνὰ καὶ πλησίον τὰ χωρία καὶ αἱ πόλεις μεταξύ των, ὥστε φαίνεται ὡσὰν νὰ εἶναι ὅλο τὸ Βέλγιον μία μεγάλη ἀραιὰ πόλις.

Συγκοινωνία.—Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν συγκοινωνίαν, ἡ ὁποία

διενεργείται σιδηροδρομικῶς, ἀτμοπλοικῶς, ἀεροπορικῶς, καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑπάρχει πλούσιον δίκτυον δρόμων, σιδηροδρόμων καὶ διωρύγων, πὸν διευκολύνουν πολὺ τὴν συγκοινωνίαν.

Θρησκεία.—Εἰς τὸ Βέλγιον ἡ κρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ χριστιανική. Οἱ κάτοικοι εἶναι καθολικοὶ καὶ διαμαρτυρούμενοι. Τὴν Ἐκκλησίαν διοικεῖ ὁ Πάπας, ὁ ὁποῖος διορίζει καὶ τοὺς ἐπισκόπους. Τὸ Κράτος δὲν ἀναμειγνύεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Λαός.—Οἱ Βέλγοι εἶναι λαὸς γενναῖος. Προέρχονται ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Κέλτας. Τὴν παλαιότεραν ἐποχὴν ἦσαν ἐνωμένοι μὲ τὴν Ὀλλανδίαν. Τὸ 1830 οἱ Βέλγοι ἐπανεστάτησαν καὶ ἐχωρίσθησαν εἰς ἰδικὸν τῶν βασιλείων.

Πολίτευμα.—Βασιλεία.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τῶν ταπήτων, τῶν δαντελῶν καὶ τοῦ χάλυβος.

3. ΟΛΛΑΝΔΙΑ

— *Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.*

Θέσις.—Ἡ Ὀλλανδία εὐρίσκεται μεταξὺ τοῦ Βελγίου, τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ τῆς Γερμανίας.

Ἔκτασις.—34.200 □ χλμ.

Ἔδαφος.—Ὀλλανδία θὰ εἰπῆ χώρα τῶν δασῶν. Τὴν παλαιὰν ἐποχὴν εἶχε δάση πολλά, τὰ ὁποῖα σήμερον λείπουν. Εἰς τὸ ΒΔ. καὶ τὸ ΝΔ. μέρος, ὅπου ἀκριβῶς παρατηροῦμεν καὶ πολλὰ νησιά, τὸ ἔδαφος εἶναι χαμηλότερον ἀπὸ τὴν θάλασσαν κατὰ 6—7 μέτρα. Τὸ 1/2 σχεδὸν τοῦ ἔδάφους εἶναι χαμηλότερον ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Μεγάλια προχώματα κατεσκευασμένα ἀπὸ μεγάλους λίθους, ἄχυρον καὶ πηλὸν μὲ σίδηρα, βαστοῦν τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα μανιασμένα πολλὰς φορὰς ὁρμοῦν νὰ τὰ σπᾶσουν.—Τὸ ἄλλο μέρος, τὸ ΝΑ., ἔχει μικρὰ ὑψώματα, ὄχι ὑψηλότερα τῶν 200—300 μ. Τὰ τεχνητὰ καὶ φυσικὰ προχώματα εἰς τὴν παραλίαν ἐμποδίζουν, ὄχι μόνον τὰ κύματα νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν ξηράν, ἀλλὰ καὶ τὰ βρόχινα νερὰ τῆς ξηρᾶς νὰ χύνωνται εἰς τὴν θάλασσαν. Αὐτὰ ἂν μείνουν, θὰ σχηματίζωνται ἔλη.—Διὰ τοῦτο ἔχουν παντοῦ διώρυγας, αἱ ὁποῖαι διαβαίνουν ὑψηλότερον ἀπὸ τὰ κτήματα καὶ τὰ ἀγροτικὰ σπίτια καὶ χύνουν τὰ νερὰ τῆς ξηρᾶς εἰς τὴν θάλασσαν.

Διὰ τὴν μεταφέρεται τὸ νερὸ ἀπὸ τὸ χαμηλὸν ἔδαφος εἰς τὰς πλωτὰς διώρυγας ἔχουν ἀνεμομύλους, οἱ ὅποιοι εἶναι πολὺ τεχνικοὶ καὶ τελειοποιημένοι. Παντοῦ βλέπομεν ἀνεμομύλους καὶ διώρυγας, οἱ ὅποιοι ἀντικαθιστοῦν τοὺς δρόμους. Πολλὰ ἀπὸ τὰς διώρυγας περνοῦν ἐμπρὸς ἀπὸ τὰς οἰκίας τῶν χωρίων καὶ τῶν πόλεων, εἰς τρόπον ὥστε τὰ πλοῖα νὰ διαβαίνουν σφυρίζοντα ὑψηλότερον ἀπὸ τὰ σίτια. Σήμερον ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ διέλθῃ ὅλην Ὀλλανδίαν μὲ πλοῖον διὰ τῶν διωρύγων καὶ τῶν πλωτῶν ποταμῶν της.

Ὀλλανδέζικα παιδιὰ πηγαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον.

Τρεῖς μεγάλοι ποταμοί, ὁ **Ρήνος**, ὁ **Μόζας** καὶ ὁ **Σκάλδος**, ἔχουν τὰς ἐκβολὰς των εἰς τὴν Ὀλλανδίαν. Εἰς τὸ ΝΑ. μέρος ὑπάρχουν ἀρκετὰ ἔλη.

Παράλια.— Εἰς τὸ ΒΔ. καὶ τὸ ΝΔ. μέρος συναντῶμεν πολλὰς νήσους, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε ἦσαν ἠνωμένοι καὶ ἐχωρίσθησαν. Εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν ἐσχηματίσθησαν πολλοὶ κόλποι. Ἐνα τμήμα τῆς Δ. παραλίας εἶναι εὐθύγραμμον χωρὶς κόλπους καὶ ἐξοχάς. Εἰς πολλὰ μέρη ἡ ἄμμος παρασύρεται ὑπὸ τῶν ἀνέμων καὶ κάμνει καταστροφάς.

Πόλεις.— Πρωτεύουσα τῆς Ὀλλανδίας εἶναι ἡ **Χάγη** μὲ 450.000 κ., ὅπου παραμένει ἡ κυβέρνησις καὶ ἡ βασίλισσα τῆς χώρας. Ἐδῶ ὑπογράφονται αἱ διάφοροι συνθήκαι καὶ συμφωνίαι μεταξὺ πολλῶν κρατῶν.

Ἐμπορικοὶ λιμένες εἶναι τὸ **Ἄμστελλόδαμον** μὲ 650 χιλ. κατ., πόλις καθαρωτάτη καὶ κτισμένη ἐπάνω σὲ νησιά. Παντοῦ νερὸ καὶ θάλασσα καὶ διώ-

ρυγες. Είναι ή πόλις όπου κατεργάζονται τούς ἀδάμαντας. Ἡ *Ρότερδαμ*, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ρήνου, σπουδαῖος λιμὴν ἐμπορικὸς.

— Πληροφορίαι διὰ τὴν ζωὴν.

Κλίμα.—Ἡ Ὀλλανδία βρέχεται ἀπὸ τὴν Βόρειον θάλασσαν, ὅπου φθάνει τὸ μεγάλο καὶ θερμὸν κῆμα τοῦ ὠκεανοῦ. Διὰ τοῦτο ἔχει κλίμα γλυκὸ καὶ ὀλίγον ὑγρὸν.

Προϊόντα.—Μία τοιαύτη πεδιάς, πὺν τὴν λιπαίνουν καὶ τὴν ποτίζουν

Ὀλλανδέζες φέρουν γάλα.

ποταμοὶ μὲ ἄφθονα νερά, ἔχει πολλὰ καὶ διάφορα προϊόντα. Γαῖαι δλόκληροι σπεύρονται μὲ δημητριακὰ (σίτον, σίκαλιν, βρώμην), εἰς ἄλλας καλλιεργοῦνται πατάτες, καπνός, λινάρι καὶ ἄλλα. Μεγάλαι πάλιν ἐκτάσεις εἶναι λειμῶνες, ὅπου βόσκουν κοπάδια ἀπὸ ἀγελάδας, βόδια, πρόβατα, ἵππους καὶ ἄλλα. Εἶναι γνωσταὶ αἱ ὀλλανδικαὶ ἀγελάδες, τὸ τυρὶ καὶ τὸ βούτυρον εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς πατρίδος μας. Εἰς τὰ Β. μέρη καλλιεργοῦνται ἄφθονα λαχανικὰ καὶ ἄνθη. Ἡ ἀνθοκομία τῆς εἶναι ἡ πρώτη τῆς Εὐρώπης. Τὸ ἐπίσημον κράτος προσστατεῦει τὴν ἀνθοκομίαν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν φρούτων (κεράσια, φρούδες κ. ἄ.), εἰς σημεῖον ὥστε νὰ γίνεται ἐξαγωγή εἰς τὸ ἔξωτερικὸν μεγάλη ποσότητος ἀνθέων καὶ ὀπωρῶν.

Οἱ Ὀλλανδοὶ εἶναι ἐπιτήδειοι ἀλιεῖς τῆς ρέγγας, τῆς σαρδέλλας καὶ τῶν σολωμῶν.

Καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία εἶναι ἀνεπτυγμένα εἰς μεγάλον βαθμὸν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν.

Πληθυσμός.—Ἡ Ὀλλανδία ἔχει 7.626.000 κατ.

Λαός.—Οἱ Ὀλλανδοὶ εἶναι μίγμα δύο λαῶν, οἱ ὁποῖοι τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν κατέκρουσαν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν καὶ ἐλάτρευον τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην. Κατόπιν συνεχωνεύθησαν καὶ ὀμιλοῦν τὴν ὀλλανδικὴν γλῶσσαν, ποὺ εἶναι κρᾶμα τῆς γερμανικῆς, ἀγγλικῆς καὶ σουηδικῆς.

Θρησκεία.—Καὶ ἐδῶ δὲν ὑπάρχει ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους. Ὅλα τὰ θρησκευόμενα εἶναι ἐλεύθερα. Οἱ Ὀλλανδοὶ ἔχουν θρησκείαν καθολικὴν, ἰουδαϊκὴν καὶ ἄλλας.

Πολίτευμα.—Ἐχει συνταγματικὴν μοναρχίαν μὲ βασιλίσαν.

Συγκοινωνία.—Ἐκτὸς τῆς σιδηροδρομικῆς καὶ ἀτμοπλοικῆς συγκοινωνίας μὲ τὸ ἔξωτερικόν, ἔχει καὶ ἑσωτερικὴν συγκοινωνίαν, ὅπως εἴπομεν, μεγάλην διὰ πλωτῶν ποταμῶν καὶ τῶν διωρύγων.

Ἀποικία.—Ἡ Ὀλλανδία ἔχει μεγάλας κτήσεις εἰς τὴν Ν. Ἀμερικὴν μὲ πληθυσμὸν 52.000.000 κατ., εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν.

Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα.—Ἡ χώρα τῶν διωρύγων, τῶν ἀγελάδων καὶ τῶν ἀδαμάντων.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.—Τί χρησιμεύουν τὰ προχώματα εἰς τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ὀλλανδίαν; Τί χρειάζονται αἱ διώρυγες; Ποῖοι ἄνεμοι βοηθοῦν εἰς τὸ γλυκὺ κλίμα αὐτῶν; Τί ἐξάγει τὸ Βέλγιον; Τί ἡ Ὀλλανδία; Ὀνόμασε 2 λιμένας τῆς Ὀλλανδίας. Διατί φημίζονται αἱ Βρυξέλλαι; Ὀνόμασε ἓνα λιμένα τοῦ Βελγίου. Τί ἀγοράζομεν ἀπὸ τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ὀλλανδίαν; Τί πωλοῦμεν εἰς αὐτούς;

4. ΓΕΡΜΑΝΙΑ

— *Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.*

Θέσις.— Νὰ εὔρετε τὸ γεωγραφικὸν μήκος καὶ πλάτος τῆς Γερμανίας.

Σύνορα.— Βρέχεται πρὸς Β. ἀπὸ τὴν Βόρειον θάλασσαν καὶ τὴν Βαλτικὴν, πρὸς Ν. συνορεύει μὲ τὴν Ἰταλίαν, πρὸς Α. μὲ τὴν Πολωνίαν, πρὸς Δ. μὲ τὴν Ὀλλανδίαν, τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὴν Γερμανίαν περιλαμβάνεται καὶ ἡ νῆσος *Ἑλγολάνδη*.

Ἐκτασις. Ἡ Γερμανία ἔχει ἔκτασιν 468.700 □ χλμ. καὶ μὲ τὴν Αὐ-

στρίαν 552.550 □ χιλμ., ἤτοι εἶναι τέσσαρας περίπου φορές μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν πατρίδα μας. Ἐσχάτως δὲ προσήρτησε καὶ τὴν Τσεχίαν.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.— Ὄρη. — Εἰς τὸν χάρτην διακρίνομεν πρὸς τὸ Β. καὶ τὰ ΒΑ. μέρη μίαν μεγάλην πεδιάδα. Πρὸς τὸ μέσον σειρὰ ἀπὸ μικρὰ ὄρη, τὰ *Βόσγια*, τὰ *Γιγάντια*, τὰ *Ρηνικά*, τὸν *Μέλανα Δρυμόν* καὶ ἄλλα σχηματίζουν ὠραίας κοιλάδας. Πρὸς Ν. ἀπλώνονται αἱ *Ἄλπεις*, πού ἔχουν πολλὰς κορυφὰς ὕψους 3 χιλ. μέτρων. Γενικὰ ἀπὸ τὸ σχῆμα πού δι-

Βερολῖνον.

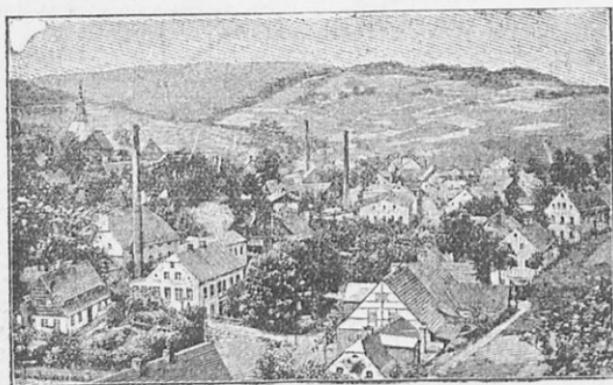
νον τὰ ὄρη διακρίνομεν 3 μεγάλα κομμάτια ξεχωριστὰ εἰς τὴν Γερμανίαν : τὴν πεδιάδα τοῦ *Ρήνου*, τὴν *Μεγάλην ΒΑ. Πεδιάδα*, καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ *Δουνάβεως*.

Ποταμοί.— Πολλοὶ καὶ μεγάλοι ποταμοί, ὁ *Ὄδερος*, ὁ *Ἐλβας*, ὁ *Οὔξερ*, ὁ *Ρήνος* καὶ ὁ *Δούναβις* με ἀφθονα νερά, δίδουν ζωὴν καὶ πλοῦτον εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Γερμανίας, Ὅλοι οἱ ποταμοὶ εἶναι πλωτοὶ καὶ ἐνώ- νονται με διώρυγας.

Λίμναι.— Ἡ Γερμανία, μετὰ τὴν Ρωσίαν, τὴν Σουηδίαν καὶ τὴν Νορ- βηγίαν, ἔχει τὰς περισσοτέρας λίμνας. Περισσότεραι ἀπὸ 350 λίμναι ὑπάρ- χουν εἰς τὴν Γερμανίαν. Πολλαὶ ἀπὸ αὐτὰς με τὸν χρόνον στειρεύουν καὶ γίνονται γαῖαι καλλιεργήσιμοι.

Παράλια.—Πρὸς Β. ὅπου βρέχεται ἀπὸ τὴν Βόρειον καὶ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, τὸ ἔδαφος εἶναι χαμηλὸν καὶ εἰς πολλὰ μέρη ἐλώδες. Τρεῖς μεγάλοι ποταμοὶ χύνονται εἰς τὰς θαλάσσας αὐτὰς σχηματίζοντες κόλπους μεγάλους σὰν χωνιά. Ἡ παράλια εἶναι δαντελωτὴ μὲ πολλὰ μικρὰ νησιά.

Πόλεις.—Τὸ **Βερολῖνον**, μία ἀπὸ τὰς 4 μεγάλας πόλεις τῆς Εὐρώπης, εἰς παραπόταμον τοῦ Ἐλβα, μὲ πληθυσμὸν 4.200.000 κατοίκους, εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Γερμανίας καὶ τὸ μεγαλύτερον ἐμπορικὸν κέντρον τοῦ ἔθνους.

Ἐργοστάσιον παιγνιδίων.

Μὲ τὰς διαφόρους πόλεις τῆς χώρας ἐνώνεται διὰ πυκνοῦ δικτύου σιδηροδρόμων καὶ διωρύγων,

Τὸ **Ἀμβουῆργον** εἰς τὸ στόμιον τοῦ Ἐλβα. Εἶναι ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Γερμανίας καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους ἐμπορικοὺς λιμένας τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὸν χειμῶνα παγώνει, ἀλλὰ διατηρεῖται πάντοτε ἀνοικτὸς εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον μὲ τὰ παγοθραυστικά μέσα ποὺ ἔχουν. Τὸ **Κιελον**, ὅπου ὑπάρχει ἡ διωρὺξ, ἡ ὁποία ἐνώνει τὴν Βαλτικὴν μὲ τὴν Βόρειον θάλασσαν. Ἐδῶ εἶναι ὁ ναύσταθμος τῆς Γερμανίας. Ἡ **Βρέμη** καὶ τὸ **Στέτιν**, σπουδαῖοι λιμένες πρὸς βορρᾶν. Τὸ **Μόναχον** ἐπάνω εἰς τὸν Δούναβιν, σπουδαία ἀγορὰ δημοτικῶν. Ἡ **Δρέσδη** εἰς τὸν Ἐλβαν ποταμὸν πλησίον τῶν συνόρων τῆς Τσεχοσλοβακίας, πόλις ἑξακουστὴ διὰ τὰ βιομηχανικά της προϊόντα, ἰδίως τὰ ἐκ πορσελάνης, καὶ διὰ τὰς πινακοθήκας της. Ἡ **Δειψία**, γνωστὴ διὰ τὸν μέγαν Πανεπιστήμιον καὶ τὴν μουσικὴν της. Εἶναι ἡ πόλις τῶν γραμμάτων καὶ τῶν βιβλίων. Ἐδῶ συναντῶμεν τὰ μεγαλύτερα τυπογραφεῖα καὶ λιθογραφεῖα τῆς Εὐρώπης.

— Πληροφορίες διὰ τὴν ζωὴν.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα τῆς Γερμανίας εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι ἐκεῖ κρατοῦν περισσότερο στερῖανοι ἄνεμοι, ἰδίως πρὸς τὸ νότιον καὶ ἀνατολικὸν μέρος. Πρὸς τὰ ΒΔ. παράλια οἱ ζεστοὶ θαλασσινοὶ ἄνεμοι τοῦ Ἀτλαντικοῦ κάμνουν τὸ κλίμα γλυκύτερον ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη τῆς χώρας.

Προϊόντα.—Εἰς τὴν Γερμανίαν συναντῶμεν πεδιάδας καὶ ποταμούς μετὰ πολλὰ νερὰ καὶ ὄρη μέτρια καὶ ὑψηλά. Εἰς τὰς εὐφόρους πεδιάδας καλλιεργοῦνται πολλὰ παντζάρια διὰ ζάχαριν, πατάτες καὶ δημητριακοὶ καρποί. ἀπὸ τὴν βρίζαν κατασκευάζουν οἱ περισσότερο Γερμανοὶ τὸν ἄρτον των καὶ ἀπὸ τὴν κριθὴν τὴν μύραν των. Καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι μεγάλη· βόδια, χοῖροι, αἰγοπρόβατα καὶ ἄλλα κοιτοκίδια ζῆα τρέφονται μετὰ τελειότητα. Περισσότερα τῶν 7 ἑκατ. κουνέλια καὶ ἄφθονα πολυεθρικά ὑπάρχουν εἰς τὴν Γερμανίαν. Εἰς τὴν περιὰδα τοῦ Ρήνου εἶναι φυτευμένοι ἀμπελῶνες μεγάλοι. Εἰς τὰ νότια μέρη καὶ τὰ ὄρεινά πρασινίζουσι μεγάλα δάση ἀπὸ ἄγρια δένδρα, τὰ ὁποῖα παρέχουν μεγάλην ξυλείαν.

Κατασκευὴ παιγνιδίων.

Κυριωτέρα βιομηχανία εἶναι ἡ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ χάλυβος. Αἱ πρῶται ὕλαι ἐξάγονται ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα πλησίον τῶν ὀρέων. Κατασκευάζονται μηχαναὶ παντὸς εἶδους, ἐπιστημονικὰ ὄργανα, ἠλεκτρικὰ καὶ χημικὰ εἶδη, χρώματα καὶ φάρμακα διάφορα, καθὼς καὶ παιγνίδια.

Ἄσχολια.—Οἱ Γερμανοὶ, ἐπειδὴ ἡ χώρα των εἶναι πεδινὴ καὶ ὄρεινῃ, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, καθὼς καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν.

Συγκοινωνίαι.—Μεγάλον δίκτυον σιδηροδρομικὸν ἐνώνει τὴν χώραν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Ποταμόπλοια σχίζουσι τὰς πεδιάδας ἀκολουθοῦντα τοὺς ποταμούς καὶ τὰς διώρυγας.

Πληθυσμός.—Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γερμανίας μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τσεχίας ἀνέρχεται εἰς 80 ἑκατ. περίπου.

Θρησκεία.—Διαμαρτυρόμενοι, καθολικοὶ καὶ Ἰουδαῖοι.

Πολίτευμα ἔχει δημοκρατικόν. Ἐσχάτως ἡ Γερμανία προσήρτησε καὶ τὴν Αὐστρίαν καὶ ἔτσι 16 μικραὶ Γερμανικαὶ χῶραι ἐνοῦνται εἰς μίαν ὁμοσπονδίαν μὲ κοινὸν πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας.

Λαός.—Οἱ Γερμανοὶ εἶναι λαὸς πολιτισμένος. Ὁ Γερμανὸς εἶναι ἐργατικός. Ἡ τέχνη, ἡ ἐπιστήμη, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ βιομηχανία ἐν γένει ἔφθασαν εἰς σπουδαῖον σταθμὸν ἀπὸ τοῦς Γερμανοῦς.

Ἄποικίαι.—Πρὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἡ Γερμανία εἶχεν εἰς τὴν Ἀσίαν, Ἀφρικὴν καὶ ἄλλου ἄποικίας μεγάλας μὲ 12 ἐκ. πληθυσμόν. Μετὰ τὸν πόλεμον ὅμως ἀφῆρσαν καὶ διεμοιράσθησαν τὰς ἀποικίας ἡ Ἀγγλία καὶ Γαλλία.

Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα.—Ἡ χώρα τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἐργασίας.

5. Η ΑΥΣΤΡΙΑ

Πρὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἡ Αὐστρία ἦτο ἠνωμένη μὲ τὴν Οὐγγαρίαν καὶ ἀπετέλει τὸ δυαδικὸν κράτος τῆς Αὐστρουγγαρίας. Κατὰ τὸ 1918 ἀπεσπάρθη καὶ ἀπέτέλεσε ὁμοσπονδιακὴν δημοκρατίαν μὲ πρόεδρον ἐκλεγόμενον κάθε 4 ἔτη.

Κατὰ τὸ ἔτος 1938 ὅμως προσηρτήθη ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ ἤδη ἀποτελεῖ μέρος τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶναι ἠνωμένη.

Ἔχει *σχήμα* ροπαλοῦ καὶ *ἔκτασιν* 83.850 □ χλμ.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.—Εἰς τὸν χάρτην βλέπομεν ὅτι πρὸς δυσμὰς αἱ Ἀνατολικαὶ Ἀλπεις εἰσέρχονται εἰς τὴν Αὐστρίαν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως καὶ μόνον πρὸς βορρᾶν καὶ ΒΑ. βλέπομεν πεδιάδας. Ἡ περισσότερα χώρα σχεδὸν εἶναι ὄρεινή. Μεταξὺ Ἀλπεων καὶ Δουνάβεως σχηματίζονται ὄραϊαι κοιλάδες μὲ θαυμασίας καλλονάς, τὰς ὁποίας ἐπισκέπτονται πολλοὶ περιηγηταὶ ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον. Ἐδῶ οἱ διάφοροι παραπόταμοι τοῦ Δουνάβεως πίπτουν μὲ ὄρμην καὶ χρησιμοποιοῦνται ὡς κινητήριος δύναμις εἰς τὰ ἐργοστάσια καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς Δούναβις διασχίζει τὴν χώραν ἀπὸ Α. πρὸς Δ. καὶ δέχεται πολλοὺς παραποτάμους.

Πόλεις.—Προτεύουσα τῆς Αὐστρίας εἶναι ἡ Βιέννη μὲ 1.842.000 κατοίκους ἐπάνω εἰς τὸν Δούναβιν ποταμὸν καὶ εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Ἀλπεων. Ἡ παλαιὰ Βιέννη εἶχε πληθυσμὸν 67.000 κατ. καὶ ἐχωρίζετο ἀπὸ τὰ προάστεια μὲ τεῖχος ὕψους 4 μέτρων, τάφρους καὶ μεγάλας θύρας. Τώρα κατεκρημνίσθησαν καὶ εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἔγινε μεγάλη κυκλικὴ λεωφόρος, ἡ ὁποία λέγεται Ρινγκ Στράς. Ἔχει μῆκος 3.800 μ. καὶ πλάτος 57 μέτρων. Τὸν δρόμον αὐτὸν στολίζουν τὰ μεγαλύτερα οἰκοδομήματα, αἱ τράπεζαι, τὸ χρηματιστήριον, τὰ δημόσια ἰδρύματα καὶ τὰ μουσεῖα. Κῆποι ἔθνικοι καταπράσινοι καὶ πάρα θαυμάσια ὑπάρχουν, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ αὐτοκρατορικὸν ἄλλος εἶναι τὸ μεγαλύτερον τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Βιέννη εἶναι ὠραία πόλις, μὲ σχέδιον τῶν Παρισίων. Εἶναι ἡ χώρα τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν μουσειῶν.

Ἡ Βιέννη εὐρίσκεται εἰς τὴν μεγάλην κοιλάδα πού σχηματίζεται μεταξύ τῶν Ἀλπεων καὶ τῶν Καρπαθίων. Οἱ σιδηρόδρομοι πού τρέχουν ἐπάνω-κάτω εἰς τὴν κοιλάδα καὶ ὁ ποταμὸς μὲ τὰ πλοῖα κάμνουν τὴν Βιέννην ἕνα σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον.

Κλίμα.—Ἡ Αὐστρία ὡσὰν χώρα μεσογειακὴ ἔχει κλίμα ἠπειρωτικὸν μὲ θερμὸν θέρος καὶ ψυχρότατον χειμῶνα.

Προϊόντα.—Εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος καὶ εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Βιέννης καλλιεργοῦνται δημητριακά, πρὸ παντὸς παντζάρια διὰ ζάχαριν, ἀμπέλια, πατάτες, λινάρι καὶ ἄλλα.

Εἰς τὸ Δυτικὸν μέρος τὸ ὄρεινόν εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ δασοκομία. Ἡ Αὐστρία ἦτο τὸ πρῶτον δασικὸν κράτος τῆς Εὐρώπης. Μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον κατεστράφησαν πολλὰ δάση, ἐν τούτοις σώζονται ἀρκετὰ καὶ παράγουν ξυλείαν, ἡ ὁποία ἐξάγεται εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ὅρυκτὰ ἔχει εἰς τὰς Ἀλπεῖς, ὅπου ἐξάγεται σίδηρος, ἄνθραξ, μόλυβδος καὶ χαλκός.

Τὰ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια εἶναι κυρίως εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, καὶ τοιαῦτα εἶναι μεταλλουργικὰ (σιδήρου, χαλκοῦ), ὑφαντουργικὰ καὶ ἄλλα. Ἐπίσης καὶ ἡ οἰνοπνευματοποιία καὶ ζαχαροποιία εἶναι ἀνεπτυγμένα.

Συγκοινωνία.—Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον καὶ τὴν ποτάμιον, ἔχει καὶ ἀεροπορικὴν συγκοινωνίαν ὑπὸ Αὐστριακῆς ἐταιρείας, τὴν ὁποίαν βοηθεῖ καὶ τὸ κράτος μὲ ἐπίδομα.

Πληθυσμός.—6.535.000 κατ. Εἶναι πυκνῶς κατοικημένη.

Λαός.—Ὁ λαὸς τῆς Αὐστρίας εἶναι μῖγμα διαφόρων φυλῶν, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε κατοικοῦσαν εἰς τὴν Αὐστρουγγαρίαν. Ὁ Αὐστριακὸς εἶναι ἕνας ξεχωριστὸς τύπος ἀνθρώπου· ἔχει τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ Ἄραβος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐργατικότητα τοῦ Σλαύου. Ἀγαπᾷ τὴν μουσικὴν, τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰ θεάτρα. Ἐκάστην Κυριακὴν καὶ ὁ πτωχότερος διασκεδάζει εἰς διαφόρους ἐξοχάς, ἵπποδρόμια, θεάτρα ἢ καὶ εἰς τὸν καραγκιόζην. Ἐκεῖ τὰ πρόχειρα θεάτρα εἶναι εὐκόλα. Εἰσορομῶν εἰς τὸ καφενεῖον διάφοροι πλανόδιοι καὶ ἀμέσως στήνουν τὴν σκηνήν. Ὁ Βιεννέζος εἶναι λεπτός, φιλόπονος καὶ ἐνεργητικός. Σπανίως συναντᾷτε μέθυσον εἰς τὴν Βιέννην.

Εἰς τὴν Αὐστρίαν, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Βιέννην, ὑπάρχει ἡ τάξις τῶν εὐγενῶν. Μία τάξις πού ζῆ χωριστὴν ζωὴν ἀπὸ τὸν ἄλλον λαόν. Εἶναι ἡ ἀριστοκρατία καὶ ἐνθυμίζει τὴν παλαιὰν ἐποχὴν, ὅπου ἤκαμαζον οἱ δοῦκες καὶ οἱ διάφοροι τιτοῦχοι. Σήμερον εἶναι σὰν ταριχευμένοι ἀντιπρόσωποι τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, τῆς ἀρχαίας ζωῆς, τὴν ὁποίαν συναντῶμεν εἰς τὰ μουσεῖα. Οἱ εὐγενεῖς δὲν ἔχουν καμίαν δύναμιν εἰς τὸ κράτος, ζοῦν μεταξύ των.

Θρησκεία.—Καθολική.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ξυλείας.

6. Η Τ Σ Ε Χ Ι Α

Κατὰ τὸ ἔτος 1939 ἡ Γερμανία κατέλαβε ὁλόκληρον τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς Τσεχοσλαβικίας, τὸ ὁποῖον κατοικεῖτο ἀπὸ Γερμανούς. Τοιοιτοτρόπως ἡ **Τσεχία** μετὰ τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς Πράγαν ἔγιναν Γερμανικαὶ καὶ ὑπῆχθησαν εἰς τὸ Ράιχ.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.—Ποία εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Γερμανίας ; Συγκρίνατε τὸν πληθυσμὸν μετὰ τὴν ἔκτασιν. Ποῖον μέρος εἶναι τὸ ὀρεινότερον ; Διατί διαφέρει τὸ κλίμα τῆς Γερμανίας ἀπὸ τὸ τῆς Ἀγγλίας ; Ποῖα τὰ κυριώτερα προϊόντα ; Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα βιομηχανικὰ προϊόντα ; Ποῖος ὁ λιμὴν τῆς ; Τί γνωρίζεις διὰ τὸ Κίελον ; Τί γνωρίζεις διὰ τὸν Γερμανικὸν λαόν ;

7. Π Ο Λ Ω Ν Ι Α

— **Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.**

Θέσις - Σύνορα.—Παρατηρήσατε εἰς ποῖον μέρος τῆς Εὐρώπης εὐρίσκεται ἡ Πολωνία. Μετὰ ποῖα κράτη συνορεύει καὶ ἂν βρέχεται ἀπὸ θάλασσαν, καὶ ποῖον γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος ἔχει.

Ἔκτασις.—Ἐχει ἔκτασιν 388 000 □ χλμ.

Ἐπιφάνεια.—**Ἔδαφος.**—**Ὑδατα.**—Πολωνία σημαίνει χώρα πεδινή. Καὶ πράγματι ἡ Πολωνία εἶναι μία ἀπέραντος πεδιάς πού διασχίζεται ἀπὸ τὸν ποταμὸν **Βιστούλαν**. Εἶναι συνέχεια τῆς **Μεγάλης Πεδιάδος**, ἡ ὁποία ἀπὸ τὴν Γερμανίαν προχωρεῖ πρὸς τὴν Ρωσίαν. Ὡς σύνορον μετὰ τὴν Τσεχοσλοβακίαν ἔχει τὰ Καρπάθια ὄρη μετὰ πολλὰς κορυφὰς ὕψους 2000—2500 μ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Βιστούλαν, ὁ ὁποῖος εἶναι πλωτός, καὶ ἄλλοι μικρότεροι ποταμοὶ καὶ παραπόταμοι διασχίζουν τὴν Πολωνικὴν πεδιάδα.

Εἰς τὸ ΒΑ μέρος καὶ εἰς ἄλλα τμήματα τῆς χώρας εἶναι πολλοὶ λίμναι μικραὶ. Ὑπάρχουν περισσότεραι τῶν 4.000, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ **Νάρος** εἶναι ἡ μεγαλύτερα. Εἰς πολλὰ μέρη τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν τὸ ἔδαφος εἶναι χαμηλότερον καὶ σχηματίζονται πολλὰ ἔλη.

Παράλια.—Ἡ Πολωνία βρέχεται ἀπὸ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν εἰς μῆκος 140 χιλιομέτρων. Τὸ μέρος αὐτὸ ὁμοιάζει μετὰ χερσόνησον καὶ δὲν εἶχε μέχρι τοῦδε μεγάλην ἀξίαν διὰ τὴν χώραν. Πρὸ ὀλίγου χρόνου ἤρχισαν νὰ κατασκευάζουν εἰς αὐτὴν ξεχωριστὸν λιμένα μετὰ τὴν προσπάθειαν νὰ ἀφήσουν τὸν ἐλεύθερον λιμένα **Δάντσιχ**.

Πόλεις.—Πρωτεύουσα είναι η **Βαρσοβία** με 800.000 κατ. ἐπάνω εἰς τὸν Βιστούλαν ποταμόν. Εἶναι σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Τὸ **Δότζ**, ὅπου συναντῶμεν μεγάλα ἐργοστάσια καὶ βιομηχανίαν. Εἰς αὐτὰ καθαρίζεται ἡ ζάχαρις, βάφονται δέρματα καὶ κατασκευάζονται διάφορα μάλλινα καὶ βαμβακερὰ υφάσματα. Ἡ **Κρακοβία** με 180.000 κατ., ἄλλοτε πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας. Πλησίον αὐτῆς ὑπάρχουν θαυμάσια ὄρυχεῖα ἀλατος, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι ἐργάζονται ἐπὶ 6 αἰῶνας. Ἐκεῖ ἔχουν χαραχθῆ μακρὰι στοαὶ καὶ μεγάλαι αἰθούσαι, καθὼς καὶ ἀγάλματα ἀπὸ ἀλάτι. Εἰς τὰς ὥραιάς αὐτὰς αἰθούσας πολλὰς φορὰς οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων ἔχουν χορέψαι. Ἡ **Δάντσιχ** εἰς τὸν Βιστούλαν ποταμόν. Εἶναι ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Πολωνίας. Αὐτὴ πρὸ τοῦ 1919 ἦτο γερμανικὴ πόλις. Κατόπιν ὅμως ἀπεσπᾶσθη καὶ ἔγινεν ἐλευθέρου λιμὴν με ἰδικὴν τῆς κυβέρνησιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

— Πληροφορίαι διὰ τὴν ζωὴν.

Κλίμα.—Ἡ Πολωνία εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον τῆς **Μεγάλης Πεδιάδος**, καὶ δὲν τὴν φθάνουν οἱ δυτικοὶ μεγάλοι ἄνεμοι, διὰ τοῦτο ἐδῶ τὸ κλίμα εἶναι ψυχρότερον ἀπὸ τὴν Γερμανίαν. Οἱ ποταμοὶ ἀπὸ τὸν Δεκέμβριον μέχρι τοῦ Μαρτίου εἶναι παγωμένοι. Εἶναι ὅμως τὸ κλίμα γλυκύτερον ἀπὸ τὸ ψυχρὸν κλίμα τῆς Ρωσίας. Ἐδῶ ἐπικρατοῦν ἄνεμοι ἐκ τῆς ξηρᾶς, οἱ περισσότεροι ἀνατολικοί. Τὸν Ἰούνιον καὶ Αὐγουστον αἱ ἄφθονοι βροχαὶ προκαλοῦν πλημμύρας καὶ σχηματίζουν ἕλη. Τότε πολλαὶ ἀσθένειαι ἀναφαίνονται. Γενικῶς τὸ κλίμα εἶναι ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν.

Προϊόντα.—Εἰς τὰς εὐφόρους κοιλάδας τῶν ποταμῶν παράγονται ἄφθονα σιτηρά, πρὸ παντὸς σίκαλις, βρόμη, σιτάρι, κριθαί, παντζάρια καὶ πατάτες. Πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία, ἰδίως τῶν βοῶν, ἵπων, χοίρων καὶ αἰγοπροβάτων.

Εἰς τὸ Ν. μέρος πρὸς τὰ Καρπάθια ὄρη δλόκληροι ἐκτάσεις εἶναι κατάφυτοι ἀπὸ πεῦκα καὶ ἄλλα δένδρα, τὰ ὁποῖα δίδουν πολλὴν ξυλείαν καὶ ἄλλα δασικὰ προϊόντα.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Πολωνίας εὐρίσκεται πλοῦτος ἀπὸ ὄρυκτά. Τὰ κυριώτερα εἶναι οἱ γαιάνθρακες, τὸ πετρέλαιον, ὁ σίδηρος, ὁ σίγκος, τὸ ἀλάτι, τὸ θεῖον καὶ ἄλλα. Τὰ ἀλατωρυχεῖα ἐδῶ εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τοῦ κόσμου.

Βιομηχανία.—Εἰς τὴν Πολωνίαν, ὅπου ἐξάγονται γαιάνθρακες ὡς κινήτριος δύναμις καὶ αἱ πρῶται ὕλαι τῶν ὄρυκτῶν, εἶναι πολὺ προηγμένη ἡ βιομηχανία. Ἡ **Βαρσοβία**, ἡ πρωτεύουσά της εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαῖα βιομηχανικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης.

Πληθυσμός.—Ἡ Πολωνία ἔχει πληθυσμὸν 27.700.000 κατ.

Συγκοινωνία.—Ἡ Πολωνία, ἐπειδὴ πρὶν ἦτο κατειλημμένη ἀπὸ τὰ γειτονικά κράτη (Ρωσσίαν, Γερμανίαν, Αὐστρίαν), δὲν ἔχει καλὴν συγκοινωνίαν. Τὰ κράτη αὐτὰ κατεσκεύαζον σιδηροδρόμους ὅπου εἶχον συμφέρον διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν στρατευμάτων των. Διὰ τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν δὲν ἔδιδον

Γυναῖκες εἰς τὴν Πολωνίαν μαζεύουν πατάτες.

σημασίαν. Διὰ τοῦτο αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ δὲν ἐξυπηρετοῦν πολὺ τὸ ἐμπόριον. Πολὺ βοηθοῦν οἱ πλωτοὶ ποταμοὶ μὲ τὰς διώρυγας. Καὶ ἡ ἐναέριος συγκοινωνία εἶναι πολὺ προωδευμένη.

Θρησκεία.—Εἰς τὴν Πολωνίαν δὲν ὑπάρχει ἀνεγνωρισμένη θρησκεία. Ἔχουν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν. Οἱ περισσότεροι εἶναι καθολικοί. Εἶναι καὶ ἀρκετοὶ ὀρθόδοξοι καὶ διαμαρτυρόμενοι, ἰσραηλίται κλπ.

Λαός.—Οἱ Πολωνοὶ προέρχονται ἀπὸ τοὺς Ρώσους. Εἶναι ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ μεγαλόσωμοι. Ἔχουν χροῶμα λευκὸν καὶ τρίχας κοκκινωπᾶς-καστανᾶς. Διακρίνονται διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ τοὺς χορούς.

Ἄσχολια.—Γεωργία, βιομηχανία, κτηνοτροφία.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τοῦ ἄλατος.

8. ΤΟ ΝΤΑΝΤΣΙΧ

Κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον τοῦ ἔτους 1918 ὁ λιμὴν τοῦ Ντάντσιχ ἐκηρύχθη ἐλευθέρη πόλις ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Σήμερον ὁμως εἶναι τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ Γερμανίας καὶ Πολωνίας. Τὸν λιμένα Ντάντσιχ ζητεῖ νὰ καταλάβῃ ἡ Γερμανία, ἰσχυριζομένη ὅτι κατοικεῖται ὑπὸ Γερμανῶν, τοὺς ὁποίους θέλει νὰ ἐνώσῃ μὲ τὰ λοιπὰ τμήματα τῆς. Ἐξ ἄλλου ἡ Πολωνία ἐκεῖ ἔχει μεγάλα ἐμπορικά, λιμενικά καὶ συγκοινωνιακά συμφέροντα.

9. ΔΑΝΙΑ

— Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.

Θέσις καὶ σύνορα.—Τὸ βασίλειον τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν χερσόνησον *Ίουτλάνδην* καὶ ἀπὸ τὰς νήσους *Σηλανδίας*, *Φιονίαν* καὶ *Δααλάνδην*.

Παρατηρήσατε εἰς ποῖον σημεῖον τῆς Εὐρώπης εὐρίσκεται τὸ μικρὸν αὐτὸ βασίλειον. Ποῖον γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος ἔχει.

Ἐκτασις.—42.900 □ χλμ., ἔκτος τῶν ἀποικιῶν.

Ἐδαφος.—Τὸ ἔδαφος τόσον εἰς τὴν χερσόνησον Ἰουτλάνδην, ὅσον καὶ εἰς τὰς μεγάλας καὶ μικρὰς νήσους, εἶναι πεδινόν. Πουθενὰ δὲν συναντᾷτε ὄρος, πλὴν μικρῶν λόφων 150 μέτρων περίπου ὕψους. Τὸ ἔδαφος αὐτὸ εἶναι ὅπως καὶ τῆς Ὀλλανδίας χαμηλότερον ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Εἰς πολλὰ μέρη σχηματίζονται πολλαὶ λιμνοθάλασσαι καὶ ἔλη ἀπὸ τὰ βρόχινα νερά, τὰ ὁποῖα χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν μὲ ἀυλάκια. Μερικαὶ λιμνοθάλασσαι τὸ θέρος ξηραίνονται διὰ τὰ παρουσιασθῶν τὸν χειμῶνα. Πολλοὶ ποταμοὶ μικροὶ σχηματίζονται ἀπὸ τὰς βροχάς.

Καὶ ἡ Ἰουτλάνδη καὶ αἱ νῆσοι χωρίζονται εἰς πολλὰ μέρη μὲ θάλασσαν πὺν ἔχει βάθος 3—4 μέτρων. Φαίνεται ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ νησιὰ ἦσαν ἠνωμένα εἰς μίαν ξηράν, ἀλλὰ τὰ μεγάλα καὶ δυνατὰ κύματα, ἐπειδὴ εἶναι τὸ ἔδαφος χαμηλότερον, ἐπλημμύρισαν καὶ ἐσχημάτισαν τὰς νήσους.

Παράλια.—Ὅλα τὰ παράλια εἶναι χαμηλότερα ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Παντοῦ προχώματα καὶ ἄμμος. Εἰς πολλὰ μέρη εἰς τὰ δυτικὰ ἢ ἄμμος φθάνει εἰς ὕψος 30 μέτρων. Ἡ ἄμμος κάμνει μεγάλας καταστροφὰς ὅταν φυσῶν ἰσχυροὶ δυτικοὶ ἄνεμοι. Ὡς μόνην προφύλαξιν καὶ ἐδῶ ἔχουν τὰ δένδρα πὺν φυτεῖουν πυκνὰ διὰ τὰ τὴν συγκρατοῦν. Ἡ θάλασσα εἰς πολλὰ μέρη, ἐπειδὴ δὲν ἔχει βάθος, εἶναι ἐπικίνδυνος εἰς τὰ πλοῖα. Τὸν χειμῶνα παγώνει καὶ πολλὰ νησιὰ συγκοινωνοῦν μὲ τροχοφόρα. Κάποτε ὁ βασιλεὺς Γουσταῦος ὁ Γ' ἐπέρασεν ἔφιππος μὲ τὸ πυροβολικὸν του ἀπὸ ἓνα νησι εἰς τὸ ἄλλο.

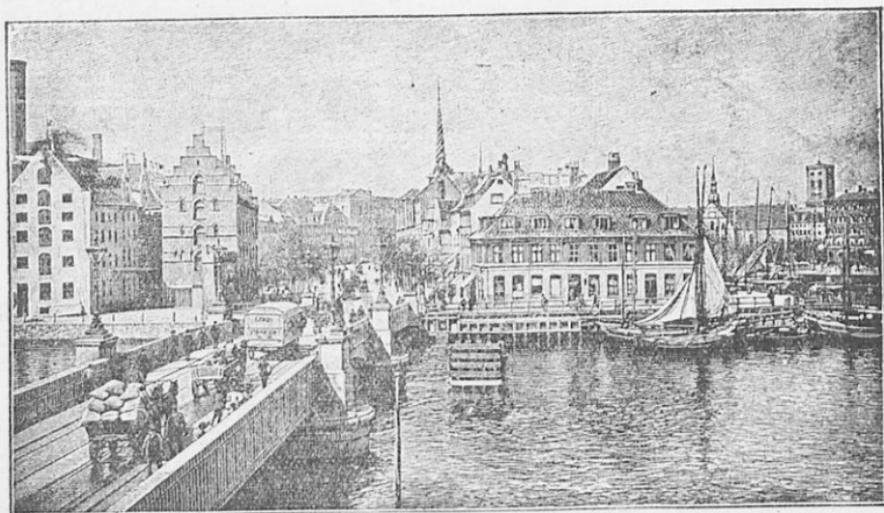
Πορθμοί.—Ὁ *Σκαγεράκης* μεταξὺ Νορβηγίας καὶ Δανίας, ὁ *Κατεγάτης*, μεταξὺ Σουηδίας καὶ Δανίας, ὁ *Μέγας Βέλτος* μεταξὺ Φιονίας καὶ Σηλανδίας, καὶ ὁ *Μικρὸς Βέλτος* μεταξὺ Ἰουτλάνδης καὶ Φιονίας.

Πόλεις.—Κυριώτερα πόλεις εἶναι ἡ *Κοπεγχάγη* μὲ 600.000 κατ. εἰς τὴν νήσον *Σηλανδίας*. Εὐρίσκεται εἰς καλὴν θέσιν καὶ εἶναι ὁ καλύτερος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Δανίας. Ἐχει ὠραῖον δάσος πλησίον τῆς θαλάσσης, τὸ ὁποῖον ἀγαποῦν πολὺ καὶ ἐπισκέπτονται συχνὰ οἱ κάτοικοι.

— Πληροφορίαι διὰ τὴν ζωήν.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα τῆς Δανίας εἶναι γλυκὸ ὠκεάνειον, διότι ἐπικρατοῦν θαλασσινοὶ ἄνεμοι, πρὸ παντὸς τὴν φθάνει τὸ θερμὸν κύμα τοῦ ὠκεανοῦ

Προϊόντα.—Κυριώτερα προϊόντα εἶναι σιτηρὰ καὶ κτηνοτροφικά. Πρὸ ἐτῶν εἶχε μεγάλην ἐξαγωγὴν σιτηρῶν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἀπὸ τότε ὅμως πού τὰ σιτηρὰ ἄλλων χωρῶν ἐπεκράτησαν, οἱ Δανοὶ ἐστράφησαν εἰς τὴν

Λιμὴν Κοπεγχάγης.

κτηνοτροφίαν. Εἰς κανὲν μέρος τῆς Εὐρώπης δὲν εἶναι τόσοι τελειοποιημένοι ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία. Τώρα κάμνουν ἐξαγωγὴν γάλακτος, βουτύρου, κρεάτων καὶ ἄλλων εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Εἰς τὴν Δανίαν εἶναι πολὺ διαδεδομένοι οἱ συνεταιρισμοὶ εἰς τὰς γεωργικὰς καὶ κτηνοτροφικὰς ἐπιχειρήσεις. Καὶ συστηματικοὶ ἄλιεῖς εἶναι οἱ κάτοικοι. Κερδίζουν πολλὰ ἀπὸ τὴν ἀλιεῖαν τοῦ βακαλάου καὶ τῆς ρέγγας.

Εἰς τὸ γλυκὸ κλίμα τῆς Δανίας καταφεύγουν πολλὰς ἀγριόχηνες, δόλοκληρα κοπάδια, διὰ νὰ κτίσουν τὰς φωλεὰς των. Οἱ κάτοικοι τὰς κυνηγοῦν καί, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κρέας των, κερδίζουν ἄφθονα ἀπὸ τὰ πούπουλα καὶ τὰ πτερά των, μὲ τὰ ὁποῖα γερμίζουν μαξιλιάρια. Βιομηχανίαν ἐδῶ θὰ εὕρωμεν μικράν. Μόνον γεωργικὰ ἐργαλεῖα κατασκευάζονται.

Πληθυσμός.—Ἔχει 3.419.000 κατ., ἐκ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι κατοικοῦν εἰς τὴν νῆσον Σηλανδίαν. Εἶναι χώρα πολὺ πυκνὰ κατοικημένη.

Θρησκεία.—Χριστιανική τοῦ δόγματος τοῦ Λουθήρου καὶ ὀλίγοι κά-
τοικοὶ διαφόρων δογμάτων.

Πολίτευμα.—Εἶναι βασιλεία συνταγματική.

Λαός.—Οἱ Δανοὶ εἶναι ὑψηλοί, μὲ ξανθὰ μαλλιά καὶ γαλανὰ μάτια.

Ὅμοιάζουν μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου.

Ἀποικίαι.—Ἔχει πολλὰς ἀποικίας εἰς διαφόρους νήσους.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τῆς γεωργίας καὶ γαλα-
κτοκομίας.

10. Α Γ Γ Λ Ι Α

—**Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.**

Θέσις.—Εἰς τὸν χάρτην βλέπομεν δύο μεγάλας νήσους, τὴν Μεγάλην
Βρετανίαν καὶ τὴν Ἰρλανδίαν, καθὼς καὶ πολλὰς ἄλλας μικράς. Αὐταὶ ἀπο-
τελοῦν τὴν Ἀγγλικὴν Αὐτοκρατορίαν.

Ἀπὸ ποίας θαλάσσας βρέχονται αἱ δύο νῆσοι; Ποῖα εἶναι τὰ μεγαλύτερα
ἄκρωτήρια; Ποῖον πορθμὸν ἔχουν καὶ ποίας χερσονήσους; Εἰς ποῖον μέρος
τῆς Εὐρώπης εὐρίσκονται αἱ νῆσοι αὐταὶ καὶ εἰς ποῖον γεωγραφικὸν μῆκος
καὶ πλάτος;

Ἐκτασις.—315.000 □ χλμ.

Ἐπιφάνεια.—Ἐδαφος.—Ὑδατα.—Εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν διακρίνομεν
εἰς τὴν Σκωτιαν τὰ **Σκωτικὰ ὄρη**, τὰ **Πέννινα**, τὰ **Οὐάλια** καὶ ἄλλα μικρό-
τερα ὄρη. Εἰς τὴν Ἰρλανδίαν διακρίνομεν πολλὰ μικρὰ ὄρη, τὰ ὅποια
κλείουν ὡς στεφάνη εἰς τὸ μέσον μικρὰν πεδιάδα. Εἰς τὰς νήσους τῆς Ἀγ-
γλίας συναντῶμεν πολλοὺς ποταμούς, ἕνεκα τῶν μεγάλων βροχῶν ποὺ πί-
πτουν ἀπὸ τοὺς Δ. ἀνέμους. Κυριώτερος εἶναι ὁ **Τάμεσις**, ὁ ὁποῖος εἶναι
πλωτὸς καὶ πολλοὶ ἄλλοι μικρότεροι. Εἰς τοὺς ποταμοὺς τῆς Ἀγγλίας παρα-
τηρεῖται τὸ περιέργον ὅτι φαίνονται πῶς δὲν χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν,
ἀλλὰ πηγάζουν ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν πλημμυρίδα, εἰς
τὸ κῆμα αὐτὸ τὸ ὁποῖον κινεῖται δύο φορὰς τὴν ἡμέραν. Ὅταν τοῦτο εἰσ-
χωρῆ ἀπὸ τὴν θάλασσαν εἰς τὰ στόμια τῶν ποταμῶν ἔχουν βάθος περίπου
δέκα μέτρων, ἐνῶ ὅταν ἀποσύρεται ἔχουν κανονικὸν βάθος μόνον τεσσάρων
μέτρων. Ὅλοι οἱ ποταμοὶ συνδέονται μὲ διώρυγας. Λίμναι μεγάλαὶ δὲν
ὑπάρχουν μόνον εἰς τὸ ΒΔ. μέρος εἶναι μία περιοχὴ μὲ λίμνας καὶ μὲ
ὠραίας φυσικὰς καλλονάς, ἡ ὁποία ὀνομάζεται **Χώρα τῶν λιμνῶν**. Ἡ με-
γαλύτερα πεδιάς εὐρίσκεται εἰς τὸν Τάμεσιν ποταμὸν, ἕτερα εἰς τὴν Ἰρ-
λανδίαν.

Ν. Παπασπύρου, Νέα Γεωγραφία, Εὐρώπη, ἔκδ. 6η

6

Παράλια.—Εἰς τὰ δυτικά παράλια τῆς Ἀγγλίας σχηματίζονται πολλοὶ φυσικοὶ κόλποι καὶ χύνονται καὶ πολλοὶ ποταμοί. Ἐδῶ εἰς πολλὰ μέρη συναντῶμεν ὑψηλοὺς καὶ ἀποκρήμινους βράχους, ὅπου σπάζουν μὲ δύναμιν τὰ ἀγριεμένα κύματα. Τὰ ἀνατολικά παράλια ἔχουν κανονικώτερον σχηματισμὸν καὶ διακόπτονται εἰς πολλὰ μέρη μὲ κόλπους, εἶναι δὲ χαμηλότερα καὶ ἀργιλώδη. Μόνον εἷς τινα μέρη εἶναι ἀπόκρημνα.

Πόλεις.—Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Λονδίνον** μὲ 4.483.000 κατοίκους καὶ μετὰ τῶν προαστείων 7.000.000. Ἡ μεγαλύτερα πόλις τοῦ κόσμου ἐπάνω εἰς τὸν Τάμεσιν ποταμὸν. Δὲν περιγράφεται ἡ κίνησις καὶ ἡ ζωὴ εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν πόλιν, πού ἔχει ωραίους δρόμους, πλατείας καὶ μεγάλας

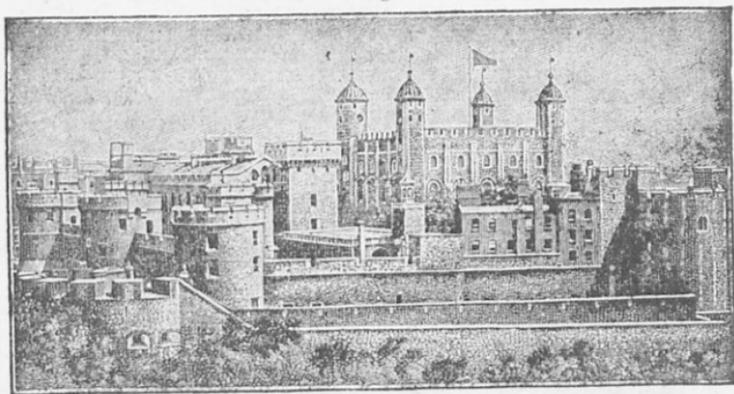

Λίμναι τῆς Ἰρλανδίας.

οικίας. Αἱ οἰκίαι ἔχουν χρῶμα μολυβι ἀπὸ τοὺς καπνοὺς καὶ τὴν ὑγρασίαν. Εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λονδίνου εὐρίσκομεν 7 αἰθούσας πλήρεις ἀπὸ ἀρχαιότητος τῆς πατρίδος μας μεγάλης ἀξίας. Ἐκεῖ ὑπάρχουν καὶ τὰ ἀετώματα τοῦ Παρθενῶνός μας. Ὁ Τάμεσις εἶναι ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τοῦ κόσμου, μὲ ἰδιαιτέρα διαμερίσματα διὰ τὰ ἐμπορεύματα τῶν ἀποικίων, καὶ ἰδιαιτέρα δι' ἕκαστον ἀπὸ τὰ ἄλλα εἶδη (ξύλειας, σιδηρικῶν, υαλικῶν κλπ.). Τὸ **Μάντσεστερ** μὲ 741 χιλ. κατ., ὅπου παράγονται τὰ περισσότερα ὑφάσματα ἀπὸ οἰανδήποτε ἄλλην πόλιν τοῦ κόσμου. Τὸ **Δίβερπουλ** μὲ 772 χιλ. κατ. εἶναι μεγάλος λιμὴν, ὅπου λιμενίζονται παμμέγιστα ἀτμόπλοια. Εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἀγορὰ βάμβακος εἰς τὸν κόσμον. Ἐδῶ ἔρχεται ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη βάμβαξ καὶ κατεργάζεται. Πρὸς τοῦτο πάμπολλα ἐργοστάσια ὑπάρχουν. Ἡ **Βίρμινγχαμ** μὲ 861.000 κατ. ὄχι μακρὰν ἀπὸ τὰ ἀνθρακωρυχεῖα καὶ σιδηρομεταλλεῖα. Εἶναι μία ἀπὸ τὰς φημισμένας πόλεις διὰ τὰ τεράστια ἐργοστάσια κατασκευῆς ἐργαλείων ἐκ σιδήρου καὶ χάλυβος, ὡς καὶ θωρηκτῶν. Τὸ **Ἐδιμβούργον** εἰς τὴν Σκωτίαν, γνωστὸν διὰ τὸ πανεπιστήμιον καὶ τὰς βιβλιοθήκας, καὶ ἡ **Γλασκῶβη**, γνωστὴ διὰ τὴν ναυπηγίαν τῆς.

— Ἡ ζωὴ εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Κλίμα.—Αἱ βρετανικαὶ νῆσοι, ἐπειδὴ βρέχονται ἀπὸ θάλασσαν, ἔχουν κλίμα ὠκεάνειον. Τὸ γλυκὸ καὶ χλιαρὸν κῦμα τοῦ ὠκεανοῦ κάμνει τὸ κλίμα γλυκὸ καὶ ὑγρὸν. Μεγάλῃ ὑγρασίᾳ παρατηρεῖται καὶ ὁμίγη σχεδὸν διαρκῆς. Ὁ γαλάζιος οὐρανὸς τῆς πατρίδος μας μὲ τὸν ἥλιόν του εἶναι σπάνιον φαι-

Πύργος εἰς τὸ Λονδῖνον ποῦ εἶναι φυλακαί.

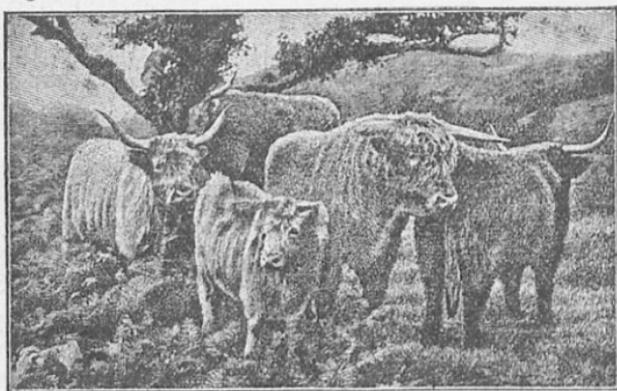
νόμενον διὰ τὴν χώραν τοῦ σιδήρου. Ἡ ὑγρασία αὐτὴ ὠφελεῖ εἰς τὴν βλάστησιν καὶ τὴν παραγωγὴν τῆς χώρας.

Προϊόντα.—Γεωργικὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν περίπου 100.000 κατοίκων, εἶναι τὰ σιτηρά, τὰ γεώμηλα, τὰ λαχανικά. Αὐτὰ δὲν ἀρκοῦν διὰ τὸν τόπον. Ἡ γεωργία ἐδῶ γίνεται μὲ ὄλας τὰς ὑποδείξεις τῆς ἐπιστήμης, καθὼς καὶ ἡ κτηνοτροφία. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὰς γαίας τὰς ἔχουν ὠρισμένοι μεγαλοκτηματῖαι, οἱ ὁποῖοι ἔφιπποι περιφέρονται εἰς τὰ κτήματά των. Οἱ ἐργάται εἶναι ἡμερομίσθιοι καὶ οὔτε ἐνδιαφέρονται κἄν διὰ τὴν παραγωγὴν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ κτηνοτροφία εἶναι προηγμένη. Ἐκεῖ εὐρίσκουμεν τὰ καλύτερα κρέατα. Εἰς τὴν Σκωτίαν τρέφεται ἓνα ἐξαιρετικὸν εἶδος βοῶν μεγάλων διὰ τὸ κρέας των. Ἐπίσης πολὺ πλοῦτον φέρει καὶ ἡ ἀλιεία τῆς ρέγγας, τοῦ βακαλάου καὶ τῆς σαρδέλλας.

Ὄρυκτά.—Εἰς τὴν πατρίδα μας λέγει μία παροιμία «ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς» εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὅμως πραγματικὰ εἶναι «θησαυρὸς οἱ ἄνθρακες», διότι εἰς κανένα μέρος τοῦ κόσμου δὲν ἐξάγεται τόσος ἄνθραξ. Ἐπίσης καὶ σίδηρος ἀφθονος, ὁ ὁποῖος ἐξάγεται εἰς πολλὰ μέρη μὲ τὸν ἄνθρακα μαζί, καθὼς καὶ ἡ κιμωλία.

Βιομηχανία.—Τὰ μέγιστα ἀνεπτυγμένη εἶναι ὄχι μόνον ἡ βιομηχανία

σιδήρου και χάλυβος, ἀλλὰ και πλείστων ἄλλων εἰδῶν, τῶν ὁποίων τὰς πρώ-
τας ὕλας εἰσάγει ἀπὸ ἄλλα μέρη. Ἡ πρόοδος τῆς βιομηχανίας ὀφείλεται εἰς
τὸν ἄφθονον ἀνθρακα, ὅστις χρησιμεύει ὡς κινητήριος δύναμις τῶν ἐργο-
στασίων. Τὰ πλοῖα τῶν φέρουν ἀκατέργαστον ὕλικὸν ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον,
κυρίως ἀπὸ τὰς ἀποικίας, και τὸ στέλλουν κατόπιν κατεσκευασμένον εἰς
μηχανήματα, ἐργαλεῖα και ἄλλα εἰς ὅλας τὰς ἀγορὰς τοῦ κόσμου. Ἔτσι

Βόες τῆς Σκωτίας.

ἀγοράζομεν ἐλαστικὸν κόμμι τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν,
ἐπίσης τὸν κασσίτερον τῆς ΝΑ. Ἀσίας, Ἀδάμαντας τῆς Ν. Ἀφρικῆς, μαλ-
λιὰ τῆς Αὐστραλίας, βάμβακα τῆς Αἰγύπτου και ἐν γένει χαλύβδινα ἐμπο-
ρεύματα και ὑφάσματα καμωμένα εἰς τὰ ἐργοστάσια τῆς Ἀγγλίας. Γενικῶς
ἡ Ἀγγλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν βιομηχανίαν μεταξὺ τῶν μεγάλων
κρατῶν τοῦ κόσμου.

Πληθυσμός.—48.000.000 κατ.

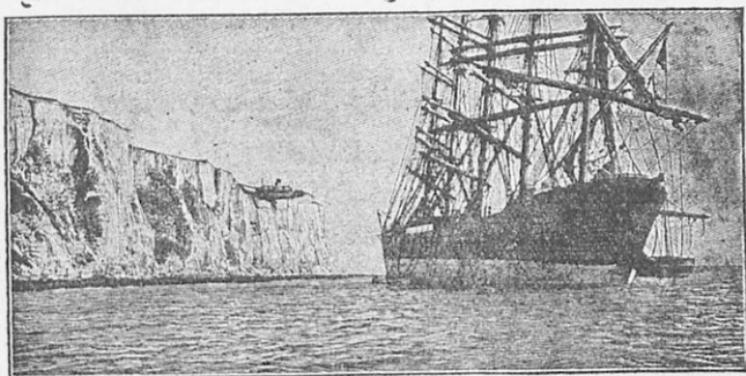
Συγκοινωνία.—Τὸ μεγαλεῖον τοῦ πλούτου και τῆς βιομηχανίας τῆς
Ἀγγλίας ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην εἰκόλιαν και τὰ μέσα ποῦ ἔχει διὰ νὰ
μεταφέρει και ἀπὸ τὴν τελευταίαν γωνίαν τοῦ κόσμου τὰς πρώτας ὕλας.
Πρὸς τοῦτο ἔχει πολλὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, καθὼς και μεγάλους λιμένας, ὅπως
εἶναι τοῦ *Λονδίνου*, τοῦ *Λίβερπουλ*, τοῦ *Νιουκάστελ*. Ἐκεῖ εἶναι παμμέ-
γισται ἀποθηῆκαι και ἄλλα ἐκφορτωτικὰ μέσα. Καὶ αἱ διώρυγες εὐκολύνουν
τὴν συγκοινωνίαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, καθὼς και οἱ πολλοὶ σιδηρόδρομοι. Ἡ
Ἀγγλία πρώτη μετεχειρίσθη τὸν σιδηρόδρομον.

Θρησκεία.—Χριστιανικὴ Ἀγγλικανικὴ.

Λαός.—Οἱ Ἀγγλοὶ εἶναι ἀρχαία φυλὴ και κατάγονται ἀπὸ τοὺς ἐντο-

πίους Κέλτας και Γαλάτας. Είναι ύψηλοι και ξανθοί. Ἀσχολοῦνται δὲ οἱ περισσότεροι εἰς τὴν βιομηχανίαν.

Ἀποικίαι.—Ἡ Ἀγγλία ἔχει ἀποικίας εἰς τὴν Ἀσίαν 375 ἐκ. κατ. και εἰς ἄλλα μέρη. Κατέχει ὅλα τὰ κλειδιά τῶν θαλασσῶν.

Ἐνα πλοῖον εἰς τὸν βράχον τῆς Κιμωλίας (Ἀγγλία).

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τοῦ γαιάνθρακος και τοῦ σιδήρου.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.—Ἀπὸ ποῦ προμηθεύεται βάμβακα ἡ Ἀγγλία; Ποῖος εἶναι ὁ πλοῦτος τῆς Ἀγγλίας; Τί γνωρίζεις διὰ τὸ ἐμπόριόν της; Εἰς ποῖον ποταμὸν εἶναι τὸ Λονδῖνον; Τί γνωρίζεις διὰ τὸν λιμένα του; Ποίαν μεγάλην πόλιν εὐρίσκομεν εἰς τὰ Α. παράλια; Εἰς τί χρειάζονται τὰ πολλὰ πλοῖα; Τί γνωρίζεις διὰ τὴν βιομηχανίαν της; Πῶς γίνεται τὸ λινό; Ποία ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰρλανδίας; Τί χρησιμεύουν αἱ ἀποικίαι; Ὄνόμασε κύρια χαρακτηριστικὰ προϊόντα τῆς Μ. Βρετανίας. Τί ἀγοράζομεν ἡμεῖς ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν; Τί πωλοῦμεν εἰς αὐτήν;

3. ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΪΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Ἡ Σκανδιναυϊκὴ χερσόνησος εἶναι ἡ βορειότερα χερσόνησος τῆς Εὐρώπης καὶ περιλαμβάνει δύο χώρας, τὴν *Νορβηγίαν* πρὸς Δυσμᾶς, καὶ τὴν *Σουηδίαν* πρὸς Ἀνατολάς. Αἱ δύο αὐταὶ χῶραι χωρίζονται διὰ τῆς μεγάλης ὄροσειρᾶς τῶν *Σκανδιναυϊκῶν Ἀλπεων*, εἰς τρόπον ὥστε εἶναι πραγματικὰ χωρισμένα. Τὰ ὑψηλὰ καὶ δασώδη ὄρη δὲν ἐπιτρέπουν τὴν συγκοινωνίαν τῶν δύο χωρῶν, ἐκτὸς πρὸς τὰ Νότια. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ ἀνήκουν εἰς τὴν ἰδίαν φυλὴν καὶ ὁμιλοῦν σχεδὸν τὴν ἰδίαν γλῶσσαν, παρέμειναν ἕξ-ναι μεταξύ τῶν καὶ πολλὰς φορὰς μάλιστα ἦσαν ἀντίπαλοι εἰς διαφόρους πολέμους.

Ἡ Σκανδιναυϊκὴ χερσόνησος ἔχει ἕκτασιν 800.000 □ χλμ. καὶ κατοίκους ἐν ὅλῳ 8.952.000.

Ἡ Σκανδιναυϊκὴ χερσόνησος, μετὰ τὴν Ρωσίαν, ἔχει τὴν μεγαλυτέραν ἕκτασιν ἀπὸ τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης.

1. ΝΟΡΒΗΓΙΑ

— Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.

Θέσις - Ὅρια.— Παρατηρήσατε εἰς τὸν χάρτην εἰς ποῖον μέρος τῆς χερσονήσου εὐρίσκεται ἡ Νορβηγία. Ἀπὸ ποίας θαλάσσης βρέχεται. Πόσον εἶναι τὸ γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος. Ἀκρωτήρια ἔχει τὸ Βόρειον καὶ τὸ Λυνδενέη.

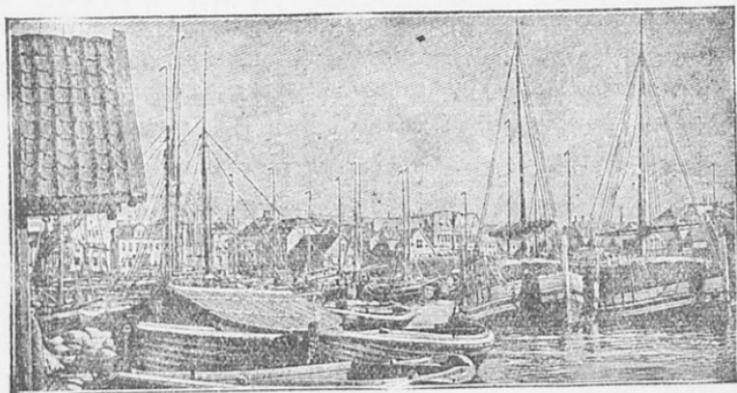
Ἔκτασις.— 323.795 □ χλμ.

Ἔδαφος - Ὑδατα.— Τὸ ἔδαφος τῆς Νορβηγίας εἶναι ὀρεινόν. Ἐδῶ συναντῶμεν κατὰ μῆκος τὰς Σκανδιναυϊκὰς Ἀλλεῖς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὕψος

εις διάφορα μέρη ἀπὸ 2.000 - 2.500 μέτρων. Τὰ ὄρη αὐτὰ ἀπλώνονται μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ εἶναι γυμνὰ καὶ ἄγονα καὶ μόνον πρὸς Β. καὶ Ν. σχηματίζουν δύο λεκάνας, εἰς τὰς ὁποίας ἔχουν συγκεντρωθῆ οἱ κάτοικοι.

Ποταμοὶ εἶναι πολλοὶ καὶ μικροί, πὺν σχηματίζουν καταρράκτας καὶ χύνονται μέσα εἰς τὰ φιόρδ.

Παράλια.—Εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Νορβηγίας βλέπετε δύο πρωτοτυπίας πὺν δὲν συναντᾶτε ἄλλου: Τὰς πολλὰς νήσους καὶ φιόρδ. Περισσότεραι ἀπὸ 150.000 νῆσοι εἶναι κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ περισσότεραι εἶναι ἀκατοίκητοι. Ὅλη ἡ ἀκτὴ εἶναι βράχοι ἀπότομοι πὺν σχίζονται

Πὺν ψαρεύουν εἰς τὴν Νορβηγίαν.

εις μεγάλον βάθος ἀπὸ διώρυγας. Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰς εἰσχωροῦν πολὺ βαθιὰ εἰς τὴν ξηράν. Τὰ φιόρδ αὐτὰ τραβοῦν πολλοὺς περιηγητὰς κάθε χρόνον.

Πόλεις.—Πρωτεύουσα τῆς Νορβηγίας εἶναι ἡ *Χριστιανία*.

— Ἡ ζωὴ εἰς τὴν Νορβηγίαν.

Κλίμα.—Ἡ Νορβηγία δὲν ἔχει τόσον ψυχρὸν κλίμα, ὅσον πρέπει ἀνάλογα μὲ τὸ γεωγραφικὸν πλάτος πὺν εὐρίσκεται. Εἰς τὰ παράλια τῆς φθάνει τὸ θερμὸν κῦμα τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τὸ κάμνει εὐκρατον. Εἰς τὰ Β. μέρη εἶναι ψυχρὸν· ἐκεῖ ὁ χειμὼν διαρκεῖ 2 μῆνας. Ἄνοιξις καὶ φθινόπωρον δὲν ὑπάρχουν, μόνον χειμὼν καὶ θέρος, τὸ ὁποῖον διαρκεῖ 8 μῆνας. Εἰς τὰ βόρεια μέρη ἀπὸ τὰς 12 Μαΐου ἕως τὰς 29 Ἰουλίου ὁ ἥλιος δὲν βασιλεύει παρὰ εὐρίσκεται διαρκῶς εἰς τὸν οὐρανόν, ἄλλοτε χαμηλώνων καὶ ἄλλοτε ἀναβαίνων. Τὸν χειμῶνα πάλιν ἀπὸ τὰς 18 Νοεμβρίου ἕως τὰς 23 Ἰανουαρίου δὲν ἀνατέλλει καθόλου. Μόνον κάθε μεσημέρι παρουσιάζεται εἰς τὸν ὄριζοντα φῶς σὰν χαραυγὴ, καὶ πάλιν σκοτεινιάζει. Κατὰ τὸ μεσονύκτιον πα-

ρουσιάζεται τὸ βόρειον σέλας, τὸ ὁποῖον δίδει ἰδιαίτερον χρῶμα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ οὐράνια σώματα.

Προϊόντα.— Ὀλίγα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Τὰ δασικὰ προϊόντα καὶ ἡ ἀλιεῖα τοῦ βακαλάου καὶ τῆς ρέγγας, καθὼς καὶ τῆς φαλαίνης, εἶναι τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς. Περισσότερα ἀπὸ 65.000 πλοῖα ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιεῖαν. Ἡ βιομηχανία εἶναι μικρά. Μεταχειρίζεται ὡς κινήτηριον δύναμιν τὸ ὕδωρ. Κατασκευάζονται χημικὰ λιπάσματα, χάρτης, κονσέρβαι καὶ ὀλίγα ὑελουργικὰ προϊόντα.

Πληθυσμός.— 2.821.000 κατοίκων.

Συγκοινωνία.— Τὰ χιονισμένα καὶ δύσβατα ὄρη δὲν ἐπιτρέπουν کاملὴν συγκοινωνίαν, διὰ τοῦτο ὀλίγαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἠλεκτροκίνητοι ὑπάρχουν. Ἀντιθέτως ὅμως ἡ συγκοινωνία μὲ πλοῖα εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Εἰς τοῦτο βοηθοῦν καὶ οἱ πολλοὶ λιμένες τῆς Νορβηγίας.

Θρησκεία.— Ἐπικρατοῦσα Ἐκκλησία εἶναι ἡ Εὐαγγελικὴ, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ ἐπίσημος θρησκεία. Πολλοὶ Νορβηγοὶ εἶναι καὶ καθολικοί. Ἀγγλικανοὶ καὶ ὀλίγοι Ἑβραῖοι.

Πολίτευμα.— Συνταγματικὴ βασιλεία.

Κτήσεις.— Ἐχει πολλὰς νήσους εἰς τὸν Β. Πόλον, ἐκ τῶν ὁποίων μερικαὶ εἶναι ἀκατοίκητοι καὶ χρησιμεύουν ὡς σταθμοὶ κατὰ τὴν ἀλιεῖαν τῶν φαλαινῶν.

Λαός.— Οἱ Νορβηγοὶ εἶναι ὑψηλοὶ καὶ μεγαλόσωμοι μὲ μάτια γαλανὰ καὶ μαλλιά ξανθὰ. Εἶναι ἀτρόμητοι θαλασσινοὶ ἀγαποῦν τὴν θάλασσαν. Πολλοὶ ἐξερευνηταὶ τῶν πόλων ἦσαν Νορβηγοί. Εἶναι λαὸς ἐργατικὸς καὶ κατώρθωσε τὴν ἄγονον χώραν του νὰ τὴν καταστήσῃ σπουδαῖον κέντρον πολιτισμοῦ.

Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα.— Ἡ χώρα τῆς ἀλιείας τῆς φαλαίνης.

2. ΣΟΥΗΔΙΑ

Θέσις - Ὅρια.— Ἡ Σουηδία συνορεύει πρὸς Δ. μὲ τὴν *Νορβηγίαν* καὶ ΝΑ. βρέχεται ἀπὸ τὴν *Βαλτικὴν* θάλασσαν καὶ τὸν *Βοθνικὸν* κόλπον. *Πορθμόν* ἔχει τὸν *Κατεγάτην* καὶ ἀκρωτήριον τὸ *Φάλστερβον*.

Ἐκτασις.— 448.450 □ χλμ. Μετὰ τὴν Ρωσίαν εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα κράτη τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν ἔκτασιν.

Ἔδαφος - Ὑδατα.— Ἡ Σουηδία εἶναι πεδινὴ καὶ ὄχι ὅπως ἡ Νορβηγία. Ἡ μεγαλύτερα πεδιάς εἶναι τῆς **Στοκχόλμης**. Εἰς τὰ βόρεια εἶναι περισσότερο ὄρεινῆ. Πολλὰς λίμνας διακρίνομεν εἰς τὴν Σουηδίαν. Εἰς πολλὰ μέρη μὲ τὰς καθιζήσεις ἐσταμάτησεν ὁ ροῦς τῶν ποταμῶν καὶ ἐσηματίσθησαν λίμναι καὶ ἔλη. Ἡ λίμνη **Βενέο** εἶναι ἡ τρίτη εἰς τὸ μέγεθος τῆς Εὐρώπης.

Οἱ ποταμοὶ δὲν ἀκολουθοῦν εὐθεῖον, ἀλλ' ἕνεκα τῆς κλίσεως τοῦ ἔδαφους σχηματίζουσι πολλὰς πτώσεις καὶ καταρράκτας καὶ χρησιμοποιοῦνται ὡς κινητήριος δύναμις καὶ ὡς μέσον μεταφορᾶς τῆς ξυλείας. Μικρὰ πλοῖα ἢμποροῦν νὰ ἀναβαίνουν καὶ νὰ καταβαίνουν τοὺς καταρράκτας τῶν ποτα-

Λίμνη τῆς Στοκχόλμης.

Σουηδικὰ

μῶν μὲ ὑδροφράγματα. Ἀρκετὸν μέρος τῆς Σουηδίας καλύπτεται ὑπὸ δασῶν.

Ἄκται.— Εἰς πολλὰ μέρη αἱ ἄκται προχωροῦν εἰς εὐθεῖαν. Ἄλλου σχηματίζουσι φιάδων, ὅπως εἰς τὴν Νορβηγίαν. Ἡ θάλασσα εἰς τὸ βάθος τοῦ Βοσνικοῦ κόλπου, λόγῳ τῶν πολλῶν ὑδάτων ποὺ χύνονται ἀπὸ τοὺς ποταμούς, δὲν εἶναι ἀλμυρὰ, ἐξ ἄλλου εὐρίσκουσι ἐκεῖ τροφήν καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία ποὺ τρέχουσι κάθε χρόνον κοπάδια τὰ ψάρια, πρὸ παντὸς ρέγγες καὶ βακαλαῖοι, τοὺς ὁποίους ψαρεύουσι οἱ Σουηδοί. Ἐπειδὴ ἔχει γλυκὰ νερὰ ἡ Βαλτικὴ θάλασσα παγώνει εὐκόλως.

Πόλεις.— Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Στοκχόλμη** μὲ 400 000 κατ. εἰς τὸ

ἄκρον μικρᾶς λίμνης, ἣ ὁποία συνδέεται μὲ τὴν θάλασσαν. Εἶναι ὠραία πόλις, κτισμένη καὶ εἰς πολλὰ νησίδια.

— Ἡ ζωὴ εἰς τὴν Σουηδίαν.

Κλίμα.—Ἡ Νότιος καὶ Κεντρικὴ Σουηδία ἔχουν κλίμα μαλακώτερον ἀπὸ τὴν Βόρειον, διότι ἐδῶ φυσοῦν ἄνεμοι ΝΔ. μαλακοί. Ἡ Βόρειος ὅμως ἔχει κλίμα ψυχρόν, διότι τὰ Σκανδιναυικὰ ὄρη ἐμποδίζουν τοὺς Δ. ἀνέμους, ἣ δὲ θάλασσα ἐκεῖ εἶναι στενὴ καὶ κλειστή.

Προϊόντα.—Ἡ Σουηδία ἔχει εἰς ὅλους τοὺς κλάδους προοδεύσει. Σιτηρὰ παράγει ἄρκετά, ἀλλὰ δὲν ἔχει ἐξαγωγὴν. Ἡ ξυλεία εἶναι ἡ μεταλυτέρα ἐξαγωγὴ τῆς. Τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς χώρας εἶναι δάση ἀπὸ διάφορα δένδρα, πρὸ παντὸς κωνοφόρα. Δειτουργοῦν 1.200 πριονιστήρια, 600 ἐργοστάσια ἐπιπλοποιίας, 25 ἐργοστάσια πυρῶν καὶ 70 ἐργοστάσια κατασκευῆς χάρτου, χαρτονίου καὶ ἄλλων. Κυριώτερα κινητήριος δύναμις εἶναι τὸ νερό. Εἰς τὴν πατρίδα μας εἶναι γνωστὴ ἡ ξυλεία Σουηδίας καὶ τὰ σουηδικὰ σπύρτα. Καὶ σίδηρον ἐξάγουν εἰς τὴν Σουηδίαν, ἣ ὁποία εἶναι δευτέρα εἰς τὴν Εὐρώπῃ εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ Σιδήρου μετὰ τὴν Γαλίαν. Ἐπίσης εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου εἰς τὴν ἐξαγωγὴν ξυλείας (δοκῶν, σανίδων κλπ.).

Πληθυσμός.—Οἱ Σουηδοὶ ἀνέρχονται εἰς 6.087.000 κατ.

Θρησκεία.—Ἐπίσημος θρησκεία εἶναι τὸ Εὐαγγελικὸν Λουθηριανὸν δόγμα. Εἶναι καὶ ἄρκετοὶ Ἰουδαῖοι καὶ ἄλλοι.

Πολίτευμα.—Βασιλεία Συνταγματικὴ.

Λαός.—Οἱ Σουηδοὶ ἔχουν πραγματικὸν πολιτισμόν. Εἶναι ζωηροὶ καὶ χαρούμενοι καὶ διατηροῦν πολλὰ παλαιὰ ἔθιμα τῆς φυλῆς τῶν. Ἐχουν τὴν καλυτέραν ἐκπαίδευσιν. Οὐδεὶς Σουηδὸς εἶναι ἀγράμματος. Εἰς τὴν Σουηδίαν εἶναι ἀνεπτυγμένη πολὺ ἡ γυμναστικὴ. Ὅλοι γνωρίζομεν τὰς σουηδικὰς ἀσκήσεις. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ἀλιείαν καὶ βιομηχανίαν.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τῆς ξυλείας.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.—Συγκρίνατε τὸν πληθυσμόν Σουηδίας καὶ Νορβηγίας. Διατί κατοικοῦνται ἀραιά; Εἰς ποίαν πλευρὰν τῆς χερσονήσου εἶναι ἡ Νορβηγία; Ποῖοι οἱ καλλιεργήσιμοι τόποι τῆς Νορβηγίας; Τί βοηθεῖ τὴν υγείαν τῶν κατοίκων εἰς τὰ δύο κράτη; Τί χρήσιμον μέταλλον

ἔχει ἡ Σουηδία; Ποῖος εἶναι ὁ κυριώτερος λιμὴν ἀλιείας τῆς Νορβηγίας; Λέγε τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ προϊόντα ἐκάστης τῶν δύο χωρῶν. Τί ἀγοραζόμεν εἰς τὴν πατρίδα μας ἐκ τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας;

3. Ρ Ω Σ Ι Α

— Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.

Θέσις.— Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ἑνώσεως τῶν **Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν**. Ἡ **Σοβιετικὴ** αὕτη Ἑνωσις ἀποτελεῖται ἀπὸ 7 ὁμοσπονδίας Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Ἀσιατικὴν (τὴν Σιβηρίαν κλπ.).

Ἡ ἀπέραντος Σοβιετικὴ Ἑνωσις συνορεύει Δυτικὰ μὲ τὴν **Φιλλανδίαν**, τὰς **Βαλτικὰς** χώρας, τὴν **Πολωνίαν**, τὸν **Καύκασον** καὶ τὴν **Κασπίαν θάλασσαν**. Πρὸς Ν. μὲ τὴν **Ρουμανίαν**, τὴν **Περσίαν**, τὸ **Ἀφγανιστὰν** καὶ τὴν **Κίναν**. Πρὸς Α. βρέχεται ἀπὸ τὸν **Εἰρηρικὸν Ὠκεανὸν** καὶ πρὸς Β. ἀπὸ τὸν **Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανόν**.

Ἔκτασις.— Ἡ Σοβιετικὴ Ἑνωσις ἔχει ἔκτασιν 21.316.000 □ χλμ. καὶ εἶναι τὸ μεγαλύτερον κράτος τοῦ κόσμου μὲ συνεχῆ ἔκτασιν.

Πληθυσμός.— Ὁ πληθυσμὸς ὄλων τῶν Σοβιετικῶν ὁμοσπονδιῶν ἀνέρχεται εἰς 161.232.000 κατ.

Ἔδαφος—**Ὑδατα**.— Τὸ **Εὐρωπαϊκὸν τμήμα** τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως εἶναι μία ἀπέραντος πεδιάς πὸν τελειώνει εἰς τὰ **Οὐράλια** ὄρη διὰ νὰ συνεχισθῆ καὶ πέραν αὐτῶν. Πολλοὶ καὶ μεγάλοι ποταμοὶ ποτίζουν τὴν ἀπέραντον πεδιάδα καὶ χύνονται ἄλλοι εἰς τὸν Β. Παγωμένον Ὠκεανόν, ἄλλοι εἰς τὸν Εὐξείνιον καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν.

Εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν χύνονται ὁ **Οὐράλης** καὶ ὁ **Βόλγας**, ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης, πλωτὸς εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος. Εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον χύνεται ὁ **Δνεῖπερος**, δεύτερος ποταμὸς, ὁ ὁποῖος ἔχει ὠραίους καταρράκτας καὶ χύνεται μὲ Δέλτα, καθὼς καὶ ὁ **Δνεῖστερος**, σύνορον μεταξὺ Ρωσίας καὶ Ρουμανίας. Εἰς τὴν Ρωσίαν συναντῶμεν καὶ πολλὰς λίμνας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μεγίστη εἶναι ἡ **Κασπία** ἢ λεγομένη θάλασσα, ἡ **Δαγόδα**, ἡ **Ὀνέγα** καὶ ἄλλαι. Πρὸς Ἀνατολὰς εὐρίσκομεν τὰ **Οὐράλια** ὄρη ὕψους 1863 μ., πὸν εἶναι σύνορον τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ τῆς Ἀσιατικῆς Ρωσίας, καὶ τὸν **Καύκασον** ὕψους 5629 μέτρων.

Παράλια.—Ἡ Ρωσία βρέχεται ἀπὸ τὴν Λευκὴν θάλασσαν, ὅπου σχηματίζονται πολλοὶ κόλποι καὶ χερσόνησοι. Πολλὰς νήσους συναντῶμεν εἰς τὴν γραμμὴν τῆς παραλίας, τὴν **Νέαν Ζέμβλαν** καὶ ἄλλας. Εἰς τὰς ἀκτὰς ἐπὶ τοῦ Φοινικικοῦ κόλπου εὐρίσκεται ἡ **Κροστάνδη**, ὅπου εἶναι ὁ Ναύσταθμος. Ἐπίσης εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου σχηματίζεται ἡ χερσόνησος τῆς **Κριμαίας**. Αἱ ἀκταὶ τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν, τὴν ἄλυφρὰν αὐτὴν λίμνην, σχηματίζουν ἓνα μεγάλο τόξον, ὅπου εἶναι αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Βόλγα.

Πόλεις.—Πρωτεύουσα τῆς Ρωσίας καὶ ὅλων τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν εἶναι ἡ **Μόσχα** μὲ 1.350.000 κατοίκους, ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Ρώσων μὲ τὰ μοναστήρια καὶ τὸς ἐκκλησίας τῆς Ἐκεῖ εἶναι τὸ **Κρεμλίον**, μεγάλο

Γέφυρα εἰς τὴν Πετρούπολιν.

φρούριον, ὅπου ὑπάρχουν ἀρχεῖα καὶ θησαυροφυλάκια, τὰ ἀνάκτορα, ἐκκλησίαι καὶ ἡ μεγαλυτέρα καμπάνα τῆς Ρωσίας. Ἡ **Πετρούπολις** μὲ 900.000 κατ. ἐπάνω εἰς τὸν ποταμὸν **Νέβαν**, ἄλλοτε πρωτεύουσα. Εἶναι κτισμένη εἰς πολλὰ νησίδια καὶ σπουδαῖος λιμὴν εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Ὁ Ἄρχάγγελος εἰς τὴν Λευκὴν θάλασσαν, σπουδαῖος λιμὴν ξυλείας καὶ ἄλειας.

Ἡ ζωὴ εἰς τὴν Ρωσίαν.

Κλίμα.—Ἡ Ρωσία ἔχει κλίμα ἠπειρωτικόν. Τὸ ψῦχος εἶναι δριμύτατον, πρὸ παντὸς εἰς τὸ κέντρον, ὅπου δὲν φθάνουν οἱ θαλασσινοὶ ἄνεμοι. Δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν Ρωσίαν εἰς πέντε ζώνας. Ἡ πρὸς Β. πολιτικὴ ζώνη, ἡ ὁποία δὲν ἔχει δένδρα ἐκτὸς ἀπὸ βρῦα καὶ πολικὰς ἱτέας. Ἐδῶ συναντῶμεν τὸν τάρανδον, τὴν ἄρκτον, τὰς λευκὰς πέρδικας καὶ τὰς λευκὰς ἀλώπεκας. Ἡ δευτέρα πρὸς τὰ κάτω ζώνη εἶναι δασώδης καὶ πολλὰ ἔλατα,

βελανιδιές, φιλύρας και άλλα. Εἰς αὐτὴν κατοικοῦν πολλὰ ζῶα, ὡς κουνάβια, λαγοί, λύκοι, ἄρκτοι και ἄλλα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παίρνουν τὰ ὠραῖα γουναρικά. Τρίτη εἶναι ἡ ζώνη τοῦ Καυκάσου και τῆς Κριμαίας, ὅπου εἶναι στέππαι. Τετάρτη ζώνη εἶναι αἱ ἐκτάσεις τοῦ Βόλγα και τῆς Κασπίας θαλάσσης, αἱ ὁποῖαι ὁμοιάζουν μὲ ἔρημον μὲ διάφορα ἐρπετά, και τέλος αἱ νοτιῶς τῆς Κασπίας ἐκτάσεις, ὅπου γίνονται ἄφθονα σιτηρά.

Προϊόντα.—Κυριώτερα προϊόντα τῆς Ρωσίας εἶναι τὰ σιτηρά. Εἰς τὴν Ρωσίαν καλλιεργοῦνται 110 ἐκ. ἐκτάρια, ἤτοι τὸ $\frac{1}{2}$ τοῦ καλλιεργουμένου ἐδάφους τῆς γῆς. Αἱ γαῖαι, αἱ μηχαναί, τὰ κτήνη και αἱ ἐγκαταστάσεις εἶναι κοιναί. Μόνον αἱ οἰκίαι, οἱ λαχανόκηποι και τὰ μικρὰ ζῶα εἶναι ἀτομικά. Οἱ Ρῶσοι τρώγουν σίκαλιν και κριθὴν τὸ σιτάρι τὸ πωλοῦν. Οἱ Μπολσεβίκοι ἔχουν πρόγραμμα νὰ αὐξήσουν τὴν γεωργίαν των, νὰ περάσουν τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ Ρωσία εἶναι πλουσία εἰς ὅλων τῶν εἰδῶν τὰ μέταλλα, καθὼς και εἰς πολυτίμους λίθους. Εἶναι πρώτη εἰς τὸν κόσμον εἰς τὴν παραγωγὴν πλατίνης, δευτέρα εἰς τὴν παραγωγὴν πετρελαίου και ἀμιάντων, τετάρτη εἰς τὸν χρυσόν, πέμπτη εἰς τὸν χυτοσίδηρον και ἑβδόμη εἰς τὸν χαλκόν και ἄσφατον. Καὶ ἡ βιομηχανία εἶναι ἐθνικοποιημένη. Καὶ τὸ ἐμπόριον ἔξωγονήθη ἀπὸ τότε πὸς ἐπετροπήν ἐν μέρει ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία και οἱ μικροπωληταί. Τὸ ἔξωτερικὸν ἐμπόριον εἶναι μονοπώλιον τοῦ κράτους.

Ἐπίσης και ἡ κτηνοτροφία δίδει ἄφθονα κέρδη.

Συγκοινωνία.—Ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Οἱ τρεῖς μεγάλοι παταμοὶ πολὺ βοηθοῦν εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν προϊόντων, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἐνδολύνεται μὲ τὴν σημερινὴν συγκοινωνίαν.

Θρησκεία.—Οἱ Μπολσεβίκοι ἔχουν ὡς πρόγραμμα τὴν κατάργησιν τῆς θρησκείας, και διὰ τοῦτο τὴν κατεδίωξαν πολὺ.

Πολίτευμα.—Ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία εἶναι μία μεγάλη Ὅμοσπονδία, τὴν ὁποῖαν ἀποτελοῦν διάφοροι μικρότεροι δημοκραταί τῆς Εὐρώπης και τῆς Ἀσίας.

Λαός.—Εἶναι Σλαῦοι τὴν καταγωγὴν. Οἱ χωρικοὶ εἶναι ἀμόρφωτοι και ἀπολίτιστοι.

Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα.—Ἡ χώρα τῶν σιτηρῶν και τῆς πλατίνης.

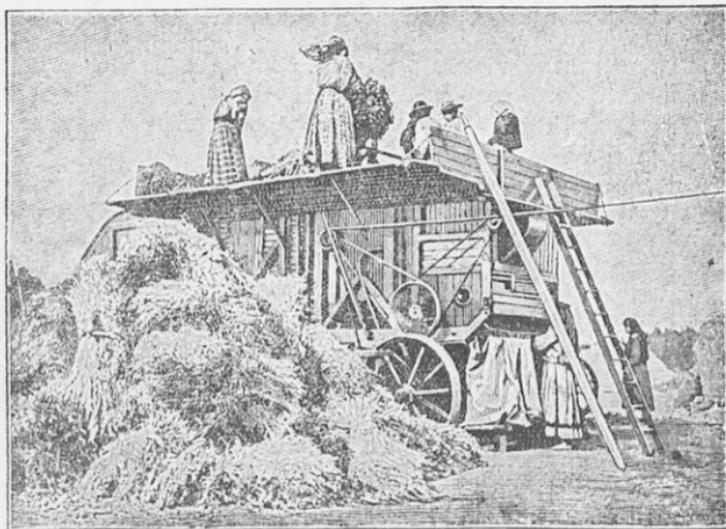
ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.—Ἀπὸ ποίας θαλάσσης βρέχεται ἡ Ρωσία; Ποία ἡπειρος εἶναι ἀνατολικῶς; Ποία νοτιῶς; Τί κλίμα ἔχει;

Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα προϊόντα; Ποῦ εὐδοκιοῦν; Εἰς πόσας ζώνας ἠμποροῦμεν νὰ διαιρέσωμεν τὴν Ρωσίαν; Αἱ πεδιάδες εἰς τί χρησιμοποιοῦνται; Ποῦ εἶναι ἡ Κασπία θάλασσα; Τί γνωρίζεις διὰ τὰ πετρέλαια; Ποῦ εἶναι ἡ πρωτεύουσα; Τί εἶδους κυβέρνησιν ἔχει; Τί γνωρίζεις διὰ τὴν Μόσχαν; Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα προϊόντα;

4. ΟΥΚΡΑΝΙΑ

—Παρατηρήσεις εἰς τὸν χάρτην.

Θέσις -Σύνορα.—Κοιτάξετε τὴν θέσιν καὶ τὰ σύνορα τῆς Σοβιετι-

Θερσιτικὴ μηχανὴ εἰς Οὐκρανίαν.

κῆς αὐτῆς Δημοκρατίας.

Ποταμοὺς ἔχει τὸν *Δνεύστερον*, τὸν *Δνεύπερον* καὶ τὸν *Δόν* καὶ βρέγεται ἀπὸ τὴν *Ἄζοφικὴν* θάλασσαν καὶ τὸν *Εὐξηνον Πόντον*.

*Ἐκτασις.—451.730 □ χλμ.

*Ἐδαφος.—Ἡ Οὐκρανία εἶναι μία μεγάλη καὶ εὐφορος πεδιάς. *Ἐχει

ποταμούς πὸν ποτίζεται καὶ χῶμα μαῦρον καὶ παχύ, καὶ διὰ τοῦτο ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους τόπους παραγωγῆς σίτου τοῦ ἄλλοτε Ρωσικοῦ Κράτους.

Πόλεις.—Πρωτεύουσα τῆς Οὐκρανίας εἶναι ἡ **Χάρκοβ** μὲ 328 χιλ. κατ. Ἄλλη πόλις εἶναι τὸ **Κίεβον** ἐπάνω εἰς τὸν Δνείπερον ποταμόν, ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Ρώσων. Εἰς τὴν νέαν αὐτὴν Ἱερουσαλὴμ χιλιάδες Ρώσων μετέβαινον ἄλλοτε κατ' ἔτος διὰ νὰ ἀφήσουν ἀφιερῶματα εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ νὰ προσκυνήσουν καὶ εἰς τοὺς τάφους ἁγίων ἀνδρῶν. Ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς Οὐκρανίας καὶ τῆς Σοβιετικῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας εἰς τὸν Εὐξεινον Πόντον εἶναι ἡ **Ὀδησὸς** μὲ 630.000 κατ. Ἐκεῖ πρὸ ἐτῶν ηὐδοκίμου εἰς τὰς ἐργασίας των καὶ ἔξων εὐτυχεῖς πολλοὶ Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι τώρα μὲ τὸ Μπολσεβικικὸν καθεστῶς ἐξεδιώχθησαν. Ἡ Ὀδησὸς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους λιμένας τοῦ σίτου εἰς τὸν κόσμον. Ἐκεῖ ἰδρῦθη ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία, ἡ ὁποία ὠργάνωσε καὶ παρεσκεύασε τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μας τὸ ἔτος 1814.

— Ἡ ζωὴ τῆς χώρας.

Κλίμα.—Εἶναι ψυχρότατον καὶ ὁ χειμὼν εἶναι μεγάλης διαρκείας μὲ ὀλίγον καλοκαίρι.

Προϊόντα.—Τὰ σιτηρὰ εἶναι τὰ πλουσιώτερα προϊόντα. Ἐκτὸς τούτων παράγει καπνόν, φρούτα καὶ πατάτες. Πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ ἀμπελοργία, ἡ σηροτροφία καὶ ἡ κτηνοτροφία (πρόβατα, βόες, ἵπποι).

Πολίτευμα.—Εἶναι Σοβιετικὴ Δημοκρατία καὶ ἀνήκει εἰς τὴν Ἐνωσιν τῶν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας.

Πληθυσμὸς.—31.400.000 κατ.

Θρησκεία.—Ὅπως καὶ εἰς τὴν Ρωσίαν, ἡ θρησκεία καταδιώκεται.

Λαός.—Οἱ Οὐκρανοὶ εἶναι Σλαῦοι καὶ ὁμιλοῦν γλῶσσαν ὁμοίαν μὲ τοὺς Ρώσους. Εἶναι λαὸς ἐργατικὸς καὶ γεωργικὸς.

Συγκοινωνία.—Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν σιδηροδρομικὴν, διευκολύνουν τὴν συγκοινωνίαν καὶ οἱ ποταμοὶ μὲ τὰς διώρυγὰς των.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ πρώτη χώρα τῆς Εὐρώπης εἰς τὰ σιτηρὰ.

5. ΛΑΠΩΝΙΑ

Ἐκτασις.—400.000 □ χλμ.

Ἡ βορειότερα χώρα τῆς Εὐρώπης.

Πρὸς βορρᾶν τῆς Φιλανδίας, μεταξὺ τῆς Ρωσσίας, Νορβηγίας καὶ Σουη-

δίας είναι η Λαπωνία. Είναι μία χώρα ψυχρά και μονότονος. Έχει 160.000 κατ., εκ τῶν ὁποίων μόνον οἱ 30.000 εἶναι γνήσιοι Λάπωνες· οἱ ἄλλοι εἶναι ἄποικοι τῶν γύρω χωρῶν.

Οἱ Λάπωνες ζοῦν μέσα εἰς καλύβας καὶ σκηνάς. Τὸ κυριώτερον κατοικίδιον ζῷον εἶναι ὁ τάρανδος. Ἀπὸ αὐτὸν παίρνουν τὸ κρέας, τὸ γάλα καὶ τὸ δέσμα διὰ τὰς ἐνδυμασίας των. Κοπάδια ὀλόκληρα ταρανδῶν τρέφει κάθε οἰκογένεια. Αὐτοὶ σύρουν τὰ βαρεῖα ἔλκηθρά των ἐπάνω εἰς τὸ χιόνι. Εἶναι ἡμερα καὶ ἀγαθὰ ζῶα μὲ τὰ μεγάλα κέρατά των. Τὸ καλοκαίρι οἱ τάρανδοι τρέφονται μὲ βλαστοὺς θάμνων, ὅταν ὅμως τὸ χιόνι σκεπάζη ὅλον τὸν τόπον, τότε σκάπτουν μὲ τὰ πόδια των καὶ κάτω ἀπὸ τὸ χιόνι εἰς τὴν ὑγρασίαν εὐ-

Λάπωνες.

ρίσκουν μικρὰς λειψῆνας. Ὁ τάρανδος διὰ τὸν Λάπωνα εἶναι ὅτι ἡ κάμηλος διὰ τὸν Ἄραβα. Οἱ Λάπωνες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἰς τὴν ἀλιείαν. Γεωργικὰ προϊόντα δὲν ἀντέχουν εἰς τὸν ψυχρὸν αὐτὸν τόπον. Εἶναι ἄνθρωποι μικροσωμοὶ καὶ ἄσχημοι. Ἡ ζωὴ των εἶναι τελείως πρωτόγονος καὶ λιτή. Τὸ θέρος οἱ Λάπωνες πολὺ ὑποφέρουν ἀπὸ τὰ κουνούπια καὶ τὶς μύγες καὶ ἀναγκάζονται νὰ κλείνωνται εἰς τὰς καλύβας των ὀλοκλήρους ὥρας.

Χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα.—Ἡ χώρα τῶν ταρανδῶν.

ΒΑΛΤΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ρωσσίας τὸ 1918 ἀπεσπᾶσθησαν αἱ χῶραι ποῦ εἶναι πρὸς ἀνατολὰς τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης καὶ ἀπετέλεσαν μικρὰς ἀνεξαρτήτους Δημοκρατίας. Καὶ αὐταὶ εἶναι ἡ Φιλανδία, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ σπουδαιότερα, ἡ Ἑσθονία, ἡ Λεττονία καὶ ἡ Λιθουανία.

1. ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ

Ἡ χώρα αὕτη εὐρίσκεται βορείως τοῦ Φιλλανδικοῦ κόλπου. Κοιτάζοντες εἰς τὸν χάρτην βλέπομεν πολλὰς λίμνας· διὰ τοῦτο λέγεται καὶ ἡ χώρα

Ἄγορὰ εἰς Ἑλσιγκφορδ (Φιλανδία).

τῶν λιμνῶν. Πολλὰ ἀπὸ τὰς λίμνας αὐτὰς ἐνώνονται μὲ κανάλια, διώρυγας καὶ ποταμούς, εἰς τρόπον ὥστε δύναται κανεὶς νὰ κινῆται μὲ πλοῖον εἰς τὸ περισσότερον μέρος τῆς χώρας.

Ἑκτασις.—390.000 □ χλμ.

Ν. Παπασπύρου, Νέα Γεωγραφία, Εὐρώπη, ἔκδ. 6η

Πόλεις.—*Ελσιγκφορντ* ἡ πρωτεύουσα τῆς Φιλλανδίας μὲ 185.000 κατ. Εἶναι κτισμένη εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς χώρας, εἰς τὸν κόλπον τῆς Φιλλανδίας, καὶ εἶναι μία ὥραία πόλις. Πολλὰ ἀπὸ τὰ κτίριά της εἶναι καμωμένα ἀπὸ γρανίτην. Ἡ Φιλλανδία παράγει μεγάλας ποσότητας ἀπὸ τὴν πέτραν αὐτήν.

Προϊόντα.—Παράγει δημητριακά, ξυλείαν, χάρτην. Τὰ ἐργοστάσια τῆς ξυλείας ἀπασχολοῦν πολλοὺς κατοίκους. Ἐπίσης εἰς ἄλλα ἐργοστάσια ἐτοιμάζουν τὸ ξύλινον ὕλικόν διὰ τὸν χάρτην. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι εἶναι γεωργοί. Οἱ ἀγροὶ τῶν εἶναι μακριὰ καὶ χωριστά, συχνὰ ἔχουν γύρω σὰν κορνίζα ἐκτάσεις δασῶν ἢ ὕδατος. Καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀνεπτυγμένη, πρὸ παντὸς εἰς βόας. Κατασκευάζουν μεγάλας ποσότητας βουτύρου καὶ τυροῦ ἀπὸ τὸ γάλα τῶν βοῶν.

Πληθυσμός.—3.500.000 κατ., οἱ ὅποιοι ὀμιλοῦν τὴν φιλλανδικὴν γλῶσσαν. Ἄρκετοὶ ὅμως ὀμιλοῦν καὶ τὴν σουηδικήν.

2. ΕΣΘΟΝΙΑ — ΛΕΤΤΟΝΙΑ — ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ

Αἱ μικραὶ αὐταὶ δημοκραταὶ εὐρίσκονται κατὰ σειρὰν πρὸς Νότον τῆς Φιλλανδίας καὶ ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Τὸ ἔδαφος εἰς πολλὰ μέρη εἶναι χαμηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ διὰ τοῦτο συναντῶμεν πολλὰ ἔλη καὶ βάλτους, ἄλλοῦ πάλιν δάση μεγάλα καὶ ὥραια.

Ἔκτασις - Πληθυσμός.—Ἡ Ἐσθονία ἔχει ἔκτασιν 45.000 □ χλμ. καὶ πληθυσμὸν 1.120 000 κατ., ἡ Λεττονία ἔκτασιν 65 000 □ χλμ. καὶ πληθυσμὸν 1.800.000 κατ. καὶ ἡ Λιθουανία ἔκτασιν 53.000 □ χλμ. καὶ πληθυσμὸν 2.115 000 κατ.

Πόλεις.—Πρωτεύουσα τῆς Ἐσθονίας εἶναι ἡ *Ρεβάλ* μὲ 45.000 κατοίκους, σπουδαῖος λιμὴν εἰς τὸν κόλπον τῆς Φιλλανδίας. Ἡ *Ρίγκα*, πρωτεύουσα τῆς Λεττονίας, σπουδαῖος καὶ ἀρχαιότατος λιμὴν εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Ἡ *Βίλνα*, πρωτεύουσα τῆς Λιθουανίας.

Κλίμα.—Ψυχρόν.

Ἀσχολίαι.—Πολλοὶ ἐκ τῶν κατοίκων εἶναι ἄλιεῖς ἢ ἐργάζονται εἰς τὰ δάση καὶ τὰ προιονιστήρια. Οἱ περισσότεροι εἶναι γεωργοί. Καλλιεργοῦν

καὶ τὸ λινάρι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον γίνονται τὰ λινὰ ἐνδύματα, καὶ τὸ στέλλουν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἄλλοι ἔχουν μεγάλας ἀγέλας βοῶν.

Προϊόντα.— Σιτηρά, λινάρι, πατάτες, χαρτί, δέρματα, ξυλεία κλπ.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.— Ποία χώρα εὑρίσκεται ΝΔ. τῆς Ρωσίας; Ποία χώρα εὑρίσκεται βορείως τῆς Φιλανδίας; Ποῖον κατοικίδιον ζῶον συναντῶμεν ἐκεῖ; Τί χρησιμεύει εἰς τοὺς Λάπωνας; Ποῖαι πολιτεῖαι εὑρίσκονται νοτίως τοῦ Φιλλανδικοῦ κόλπου; Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Οὐκρανίας; Ποῖος ὁ μεγαλύτερος λιμὴν; Ποία εἶναι ἡ ἱερὰ πόλις τῆς;

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ.— Πῶς ἦλθον οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι εἰς τὴν Εὐρώπην; Διατί εἰς τὴν Εὐρώπην δὲν ἔρχεται βροχὴ ἐξ Ἀνατολῶν; Ποῖον ἤμισυ εἶναι πεδιάς; Τί διεύθυνσιν ἔχουν τὰ ὄρη; Ἡ διεύθυνσις ὠφελεῖ εἰς τὸ κλίμα; Εἰς ποῖαν ὁμάδα ὀρέων εἶναι τὸ Λευκὸν ὄρος; Ὀνόμασε 4 μεγάλους ποταμούς. Διατί ἡ Κασπία εἶναι ἀλυγρά; Περιγράψε τοὺς μεγάλους κόλπους, πορθμοὺς καὶ θαλάσσας τῆς Εὐρώπης. Διατί οἱ ἄνθρωποι προτιμοῦν ὡς διαμονὴν τὴν χερσόνησον; Εἰς ποῖαν ζώνην εἶναι σχεδὸν ὅλη ἡ Εὐρώπη; Ὀνόμασε μερικὰ προϊόντα τῆς Μ. Εὐρώπης. Ποῖαι χῶραι τῆς Εὐρώπης ἀγοράζουσι δημητριακά, καὶ διατί; Εἰς ποῖα μέρη ὑπάρχουν δάση; Ὀνόμασε μερικὰ προϊόντα τῆς Ν. Εὐρώπης. Ποῖα εἶναι τὰ κατοικίδια τῆς Β. Εὐρώπης; Ποῖα ἄγρια ζῶα ζοῦν; Κάμε μερικὰ σκίτσα τῶν ζῶων ἀπὸ τὴν εἰκόνα πού ἔχουν τὰ ζῶα τῆς Εὐρώπης. Κάμε τὸν χάρτην μὲ τὰ ζῶα καὶ τὰς πόλεις. Μὲ ποῖα κράτη τῆς Εὐρώπης ἔχομεν ἔμπορικὴν δόσοληψίαν;

Γ'. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν οἱ ἄνθρωποι κατοικοῦσαν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη ὅπου εὗρισκον τροφήν τὰ ζῳά των καὶ αὐτοί. Τέτοια μέρη ἦσαν πρὸ παντὸς αἱ πεδιάδες καὶ τὰ εὐκρατά κλίματα, ὅπου ἡ βλάστησις εἶναι ζωηρὰ καὶ ἡ θερμοκρασία μετρία· Εἰς τὰ πολὺ ψυχρὰ καὶ πολὺ θερμὰ μέρη κατοικοῦν ὀλιγώτεροι ἄνθρωποι. Ὑπολογίζονται περισσότεροι ἀπὸ 1.700.000.000 οἱ ἄνθρωποι ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.

1. Αἱ φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων.—Μὲ μεγάλην δυσκολίαν κατώρθωσεν ἡ ἐπιστήμη νὰ καθορίσῃ πόσα εἶδη, πόσοι τύποι ἀνθρώπων ὑπάρχουν. Ἐνῶ εἰς τὰ ζῳα καὶ τὰ φυτὰ ἔχουν καθορισθῆ αἱ διάφοροι οἰκογένειαι καὶ ὁμοταξίαι, εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑπάρχουν πολλαὶ ποικιλίαι. Ἄν προσέξωμεν τὰ ἔξωτερικὰ χαρακτηριστικά, ἦτοι χρῶμα δέρματος, τριχῶν καὶ κρανίου, τὸ πρόσωπον, τὴν ρῖνα, τὰ χεῖλη κτλ., διακρίνομεν πέντε εἶδη, πέντε τύπους ξεχωριστοὺς ἀνθρώπων, πέντε φυλάς: τὴν *Καυκασίαν*, τὴν *Μογγολικὴν*, τὴν *Ἀμερικανικὴν*, τὴν *Αἰθιοπικὴν* καὶ τὴν *Μαλαϊκὴν*. Ἡ Μογγολικὴ, Μαλαϊκὴ καὶ Ἀμερικανικὴ φυλὴ λέγονται καὶ *Κιτρινὴ φυλὴ* ἐπειδὴ ἔχουν δέσμα κιτρινόμαυρον.

Ἄπ' αὐτὰς ἡ *Καυκασία* ἢ *λευκὴ φυλὴ* εἶναι πρώτη εἰς τὴν πρόοδον καὶ εἰς τὸν πολιτισμόν. Κατοικεῖ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἠπείρους, εἰς τὰς εὐκρατοὺς κυρίως ζώνας.

Ἡ *Μογγολικὴ φυλὴ* ἔχει λοξοὺς ὀφθαλμούς, τὸ πρόσωπον πρὸς τὰ ἔξω, μικρὰν μύτην καὶ κατοικεῖ πρὸ παντὸς εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἡ *Ἀμερικανικὴ φυλὴ* ἢ *Ἐρυθρόδερμοι* εἶναι οἱ ἐντόπιοι Ἀμερικανοί, πού ἔχουν χρῶμα χαλκοκίτρινον, μεγάλο ἀνάστημα, μύτην γυριστήν.

Ἡ *Αἰθιοπικὴ φυλὴ* ἔχει χρῶμα μαῦρον, παχέα χεῖλη καὶ κατσαρὰ μαλλιά. Κατοικεῖ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Αὐστραλίαν καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἠπείρους.

Ἡ *Μαλαϊκὴ φυλὴ* ἔχει χρῶμα καστανολαδί, μικρὸν ἀνάστημα, ἀραιὰς μαύρας τρίχας καὶ ρῖνα πλατεῖαν καὶ κατοικεῖ εἰς τὴν Μαλαισίαν, τὴν Ἰνδονήσιον καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας νήσους.

2. Γλῶσσαι τῶν ἀνθρώπων.—Ἡ γλῶσσα εἶναι σπουδαιότατον

γνώρισμα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῷα. Εἰς τὴν προφορικὴν καὶ γραπτὴν ὁμιλίαν καὶ τὴν ἐποικινωνίαν τοῦ ἀνθρώπου ὀφείλεται ἡ πρόοδος αὐτοῦ καὶ ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς του. Κανεὶς δὲν κατώρθωσε νὰ εὔρη ποία ἦτο ἡ γλῶσσα τῶν πρώτων ἀνθρώπων. Ἄλλὰ καὶ πόσαι γλῶσσαι ὁμιλοῦνται σήμερον, καὶ αὐτὸ εἶναι δύσκολον νὰ καθορισθῇ μὲ ἀκριβείαν, διότι ὑπάρχουν μέρη ἀκόμη ἀνεξερεύνητα, καὶ ἄνθρωποι πού ἔχουν μικρὰν διαφορὰν εἰς τὴν διάλεκτόν των. Ἄλλοι ὑπολογίζουν τὰς γλώσσας εἰς 950—1500, καὶ ἄλλοι εἰς 800 καὶ 5000 διαλέκτους.

3. Θρησκεία τῶν ἀνθρώπων.—Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν θρησκείαν οἱ λαοὶ ἔχουν πολλὰς διαφορὰς. Διακρίνομεν πολλὰ εἶδη θρησκειῶν.

Εἰδωλολάτραι. Εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν ὁ ἄνθρωπος ἐλάτρευε τὴν φύσιν, ἦτοι διάφορα μικροπράγματα, ζῷα καὶ φυτὰ κατόπιν δυνάμεις τῆς φύσεως, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ διάφορα πνεύματα, καλὰ ἢ πονηρὰ κτλ. Καὶ σήμερον οἱ ἐντόπιοι τῆς Αὐστραλίας, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀφρικῆς εἶναι εἰδωλολάτραι. Τοιοῦτοι ἦσαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας.

Βραχμανισταί. Κατόπιν σιγὰ-σιγὰ ἡ θρησκεία ἐπῆρε καὶ ἠθικὴν ἀξίαν. Εἰς τὰς Ἰνδίας λατρεύουν ὡς θεὸν τὸν Βράχμαν, ὁ ὁποῖος θέλει οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶναι χωρισμένοι εἰς φυλὰς καὶ τάξεις (πλούσιοι, πτωχοὶ κτλ.).

Βουδδισταί. Εἰς τὴν Κίναν πιστεύουν ὡς θεὸν τὸν Βούδδαν, ὁ ὁποῖος ἐδίδαξε τὴν εἰρήνην, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἰσότητα.

Ἰσραηλιταί. Αὐτοὶ πιστεύουν εἰς ἓνα Θεὸν μὲ προφητὴν τὸν Μωϋσῆν καὶ περιμένουν τὸν Μεσίαν ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον.

Χριστιανοί. Οἱ περισσότεροὶ κάτοικοι τῆς γῆς εἶναι Χριστιανοί. Αὐτοὶ πιστεύουν εἰς ἓνα Θεὸν καὶ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἔγινε ἀνθρώπος καὶ πάλιν ἀνέβη εἰς τὸν Οὐρανόν. Οἱ Χριστιανοὶ ἔχουν αἵρέσεις καὶ διακρίνονται εἰς ὀρθοδόξους, καθολικοὺς, διαμαρτυρομένους κτλ.

Μωαμεθανοί. Οἱ Τοῦρκοι καὶ μερικαὶ φυλαὶ Ἀράβων πιστεύουν εἰς ἓνα Θεὸν καὶ εἰς τὸν προφήτην αὐτοῦ τὸν Μωάμεθ.

4. Πολιτεύματα.—Πολιτεύματα λέγονται οἱ νόμοι καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον κυβερνᾶται ἓνα κράτος. Τὰ πολιτεύματα ὑπάρχουν ἀπὸ τότε πού ὑπάρχουν καὶ πολιτεῖαι, ἀπὸ τότε πού οἱ ἄνθρωποι ἔπαυσαν νὰ ζοῦν ἄγριοι καὶ σκορπισμένοι. Εἶδον ὅτι οἱ πόλεμοι μεταξύ των δὲν εἶχον τέλος, καὶ διὰ τοῦτο συνεκεντρώθησαν πολλοὶ μαζί καὶ ἀπετέλεσαν φυλὰς, κράτη καὶ πολιτείας. Ἐκεῖ ἔκαμαν νόμους, οἱ ὁποῖοι γράφουν ποῖα καθήκοντα καὶ δικαιώματα ἔχει κάθε ἄνθρωπος. Ἡ ἐξουσία, ἡ ὁποία ἐφαρμόζει τοὺς νόμους λέγεται **Κυβέρνησις**. Ἐχομεν πολλὰ εἶδη πολιτευμάτων.

I. **Μοναρχία** λέγεται τὸ πολίτευμα, ὅταν τὴν ἐξουσίαν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων ἔχη ἓνας ἄρχων, ὁ μονάρχης, ἢ ἡγεμών, ἢ βιαιεύς, ἢ αὐτοκράτωρ. Εἰς τὴν μοναρχίαν ὁ ἄρχων δὲν ἐκλέγεται, ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα εἶναι κληρονομικόν. Μοναρχίας ὑπάρχουν 2 μορφαί: Ἡ **Ἀπόλυτος** μοναρχία, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ μονάρχης δὲν δίδει λόγον παρὰ ἐφαρμόζει τοὺς νόμους ὅπως αὐτὸς θέλει, καὶ ἡ **Συνταγματικὴ** μοναρχία, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μονάρχης ἐπιβλέπει μόνον νὰ ἐφαρμόζωνται οἱ νόμοι, τοὺς ὁποίους ψηφίζουν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ, οἱ βουλευταί, καὶ δίδει λόγον εἰς τὴν Βουλὴν.

II. **Δημοκρατία** λέγεται τὸ πολίτευμα, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι ἐκλέγουν δι' ὠρισμένα ἔτη τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα. Ἡ ἐξουσία δὲν εἶναι κληρονομικὴ. Ὁ λαὸς ἐκλέγει τοὺς βουλευτάς του διὰ νὰ κάμνουν τοὺς νόμους, καὶ τὸν πρόεδρον διὰ νὰ ἐπιβλέπη τὴν ἐφαρμογὴν τῶν.

III. **Ὁμοσπονδία** λέγεται τὸ σύστημα, εἰς τὸ ὁποῖον πολλὰ γειτονικὰ κράτη, ἐνῶ ἔχουν ἰδικὴν τῶν κυβέρνησιν καὶ νόμους, ἀναγνωρίζουν μίαν κοινὴν ἀρχὴν κεντρικὴν, τὴν ὁμοσπονδίαν. Τοιαῦτα πολιτεύματα ἔχουν ἡ Ἑλβετία, αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι, καὶ πολλὰ κράτη τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀφρικῆς κλπ.

5. Συγκοινωνία. — Συγκοινωνία εἶναι ἡ ἐπικοινωνία τῶν ἀνθρώπων μεταξύ των καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν προϊόντων. Ἀπὸ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν, πού οἱ ἄνθρωποι ζοῦν ἐνωμένοι εἰς πολιτείας, ἐφάνη ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπικοινωνίας μεταξύ των καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων. Πρὸς τοῦτο ἐξορησμοποιήθησαν διάφορα πρωτόγονα μέσα, ἤτοι δρόμοι φυσικοὶ, στενοί, διὰ μέσου τῶν πεδιάδων καὶ τῶν χαμηλοτέρων ὑψωμάτων τῶν ὄρεων, κοιλάδες, ποταμοὶ κλπ. Διὰ τῶν ὁδῶν τούτων μεταφέρουν οἱ ἄνθρωποι τὰ προϊόντα των μὲ ζῶα, ἵππους, καμήλους, τετράτροχα διάφορα, ἱστιοφόρα πλοῖα κλπ.

Σήμερον ἡ συγκοινωνία ἔχει φθάσει εἰς τελειότητα, τόσον ἡ διὰ **ξηρᾶς** ὅσον καὶ ἡ διὰ **θαλάσσης** καὶ διὰ τοῦ **ἀέρος**.

Διὰ ξηρᾶς. Ὁ σιδηρόδρομος καὶ τὸ αὐτοκίνητον σήμερον μεταφέρουν ἀνθρώπους καὶ προϊόντα εἰς μεγάλας ἀποστάσεις ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος. Αἱ σιδηροδρομικαὶ συγκοινωνίαι δὲν ἐξυπηρετοῦν μόνον τὰ διάφορα κράτη ἐσωτερικῶς, ἀλλὰ συντελοῦν καὶ εἰς τὴν παγκόσμιον συγκοινωνίαν, καὶ τοιαῦται εἶναι: Ἐκ **δυσμῶν** πρὸς **ἀνατολὰς** ὁ σιδηρόδρομος ὁ ὁποῖος ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν Λισσαβῶνα τῆς Πορτογαλίας καὶ καταλήγει διὰ τοῦ Ἑπερσιβηρικοῦ εἰς τὸ Πεκίνον. Ὁ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς ΝΑ., ὁ ὁποῖος ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ Λονδίνον, διέρχεται διὰ τῶν πρωτευουσῶν τῶν μεγάλων κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὸ Βελιγράδιον διακλαδίζεται εἰς δύο γραμμάς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία προχωρεῖ πρὸς ἀνατολὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ καταλήγει εἰς τὸν

Περσικόν κόλπον, καὶ ἡ ἄλλη προχωρεῖ πρὸ νότον μὲ τέρμα τὰς Ἀθήνας. Ἐκτὸς τούτων καὶ πλεῖσται ἄλλαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἐνώνουν τὰς πρωτοούσας καὶ πόλεις διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

Διὰ θαλάσσης. Κυριώτεροι τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν τῆς Εὐρώπης εἶναι ἡ *Μεσόγειος θάλασσα*, ὁ *Πορθμὸς τοῦ Σουέξ* καὶ διάφοροι διώρυγες, αἱ ὁποῖα ἐνώνουν τοὺς ποταμούς. Ἄλλη ὁδὸς εἶναι ἡ θάλασσα τῆς *Μάγης*, ἡ μόνη δίοδος τῆς Β. Εὐρώπης εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν: *Μάγνη πρὸς Καναδᾶν, Μάγνη—Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι, Μάγνη—Μεξικόν, Μάγνη—Ἀντίλλαι—Παναμᾶς, Μάγνη—Ἰνδίαι, Μάγνη—Αὐστραλία* κλπ.

Ἡ συγκοινωνία αὕτη γίνεται μὲ ἀτμόπλοια. Διὰ τοῦτο τὰ κράτη καταβάλλουν μεγάλας προσπάθειάς νὰ ἔχουν ἐμπορικὰ πλοῖα ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα. Πρώτη εἰς τὸν ἐμπορικὸν στόλον εἶναι ἡ Ἀγγλία μὲ τὸν πρῶτον ἐμπορικὸν λιμένα τοῦ Κόσμου, τὸ Λονδῖνον. Δεύτεραι εἰς τὸν ἐμπορικὸν στόλον εἶναι αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι. Καὶ ἡ πατρίδα μας ἔχει ἄρκετὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα μὲ ὑπερηφάνειαν φέρουν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τοῦ κόσμου πού μεταφέρουν ἐπιβάτας καὶ ἐμπορεύματα.

Ἐναέριος. Αὕτη γίνεται διὰ τοῦ ἀέρος καὶ μεταφέρει ἀνθρώπους, πράγματα, ἐμπορεύματα καὶ εἰδήσεις διὰ τῶν τηλεφῶνων. Πολλοὶ ἐναέριοι συγκοινωνίαι ὑπάρχουν μεταξὺ διαφόρων κρατῶν καὶ καθ' ἑκάστην ἀνοίγονται νέαι τοιαῦται. Καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας ἐνεργεῖται συγκοινωνία δι' ἀεροπλάνων μὲ τὴν *Ἑσπερίαν, Ἰωάννινα, Θεσσαλονίκην, Κρήτην, Ἀθήνας* καὶ μὲ ὄρισμένας πόλεις τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΞ Α'.

Τὰ μεγαλύτερα ὄρη τῆς Εὐρώπης.

Ὅρη	Χῶραι ὅπου εὐρίσκονται	Ύψος
Λευκὸν ὄρος - Ἄλπεις	Γαλλία	4810 μετρ.
Σιέρρα Νεβάντα	Ἰσπανία	3481 »
Πυρηναιῖα	»	3404 »
Αἴτνα	Σικελία	3279 »
Ὀλυμπος	Θεσσαλία Ἑλλάδος	2985 »
Τρανσυλβανικαὶ Ἄλπεις	Ρουμανία	2536 »
Γκιώνα	Στερεὰ Ἑλλάς	2483 »
Σκανδιναυϊκαὶ Ἄλπεις	Νορβηγία	2481 »
Παρνασσὸς	Στερεὰ Ἑλλάς	2460 »

ΠΙΝΑΞ Β'.

Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης.

Ποταμοὶ	Μῆκος εἰς χλμ.	Ποταμοὶ	Μῆκος εἰς χλμ.
Βόλγας	3700	Γουαδιάνας	850
Δούναβις	2850	Ροδανὸς	800
Οὐράλης	2350	Σηκουάνας	750
Δνείπερος	2150	Δοῦρος	730
Δνεϊστερος	1400	Οὐέξερ	720
Ρῆνος	1350	Πάδος	652
Ἑλβας	1150	Γουαδαλκιβίρος	550
Βιστούλας	1100	Ἑβρος	440
Λείγη	1050	Τίβερης	405
Τάγος	1000	Νέβας	64
Ὀδερος	900		

Π Ι Ν Α Ξ Γ'

Αί μεγαλύτεραι χερσόνησοι

Χερσόνησοι	Έκτασις εις □ χλμ.	Χερσόνησοι	Έκτασις εις □ χλμ.
Σκανδιναυική	800.000	Κριμαίας	26.000
Ίβηρική	584.000	Βρετάνης	24.000
Βαλκανική	468.000	Πελοποννήσου	22.000
Ίουτλάνδης	40.000	Καλαβρίας	14.000

Π Ι Ν Α Ξ Δ'

Αί κυριώτεραι νήσοι τής Εύρώπης

Νήσοι	Επιφάνεια εις □ χλμ.	Νήσοι	Επιφάνεια εις □ χλμ.
Μ. Βρετανία	217.775	Σαρδηνία	23.800
Ίσλανδία	104.780	Κορσική	8.720
Ίρλανδία	83.750	Κρήτη	8.590
Νέα Σέμβλα	50.110	Σηλανδία Δανίας	6.815
Σικελία	25.480	Εύβοια	3.795

Π Ι Ν Α Ξ Ε'

Αί μεγαλύτεραι λίμναι τής Εύρώπης

Λίμναι	Χώραι όπου εύρηται	Επιφάνεια εις □ χλμ.	Ύψος από Επιφ. Θαλ.	Βάθος εις μέτρα
Λαδόγα	Ρωσία	18.130	15 μ.	375
Όνέγα	»	9.782	72	172
Βένερ	Σουηδία	6.238	46	89
Βέτερον	»	1.961	88	135
Γενεύη	Έλβετία	573	371	334
Κωνσταντία	»	538	398	276

Ἡ γῆ —
 Λιθόσφαιρα
 Πετρώματα
 Μεταβολαί
 Σεισμοί . . .
 Ἡφαίστεια .
 Κινήσεις τῆς γῆς
 Διαφορὰ ἡμερῶν
 Ἐποχαὶ τοῦ Ἔτους
 Ὁ ἕναστρος οὐράν
 Σελήνη
 Ἐκλείψεις ἡλίου, σελήνης

Β΄. ΠΟΛ

Ἡ Εὐρώπη γενικῶς

1. ΝΟΤΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

Ἑλλάς
 Ἀλβανία
 Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία
 Βουλγαρία
 Νοτιοσλαβία
 Ρουμανία
 Οὐγγαρία
 Σλοβακία
 Ἰταλία
 Ἑλβετία

Σελ.

57

59

62

65

67

70

76

79

81

86

86

88

91

94

95

97

97

98

Π ΤΗΣ ΓΗΣ

101

101

102

102

103

105

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

Ν. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ :

- 1.— Νέα Γεωγραφία - Η ΕΛΛΑΔΑ, διὰ τὴν Γ' καὶ Δ' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ.
- 2.— Νέα Γεωγραφία - ΑΙ ΗΠΕΙΡΟΙ, ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης, διὰ τὴν Πέμπτην τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ καὶ τὸ Α' ἔτος συνδιδασκαλίας Ε' καὶ ΣΤ'.
- 3.— Νέα Γεωγραφία - Η ΕΥΡΩΠΗ, διὰ τὴν Ἑκτην καὶ τὸ Β' ἔτος συνδιδασκαλίας Ε' καὶ ΣΤ' τοῦ Δημοτικοῦ.
- 4.— Φυσικὴ Ἱστορία Γ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ.
- 5.— Φυσικὴ Ἱστορία Δ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ.
- 6.— Ἀνάγλυφος χάρτης τῆς Εὐρώπης.

Ν. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ - ΔΩΡΟΥ :

- 1.— Φυσικὴ Ἱστορία Πέμπτης Δημοτικοῦ.
- 2.— Φυσικὴ Ἱστορία Ἑκτης Δημοτικοῦ.

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΧ. 12.50